

Genderneutraal opvoeden in opmars

Waarom wekt genderneutraal opvoeden weerstand op?

BACHELORPROEF van *Giulia Latinne*

Professionele Bachelor Journalistiek

Hogeschool PXL Hasselt

Academiejaar 2018-2019

Begeleider: *Eric Pompen, Sue Somers*

GENDERNEUTRAAL OPVOEDEN IN OPMARS

Waarom wekt genderneutraal opvoeden weerstand op?

HASSELT – 20 JUNI 2019

BACHELORPROEF van *Giulia Latinne*
Professionele Bachelor Journalistiek
Hogeschool PXL Hasselt
Academiejaar 2018-2019

Begeleider: Eric Pompen, Sue Somers

WOORD VOORAF

U leest de scriptie ‘Genderneutraal opvoeden in opmars’. Hierin onderzoek ik waarom genderneutraal opvoeden weerstand opwekt en hoe we deze nieuwe opvoedingsmethode kunnen aanvaarden. De Bachelorproef is geschreven in het kader van de journalistieke studie aan de Hogeschool PXL in Hasselt. Van januari 2019 tot en met mei 2019 ben ik bezig geweest met dit onderzoek.

Zelf ben ik, als jongste in een gezin van vijf kinderen, opgegroeid met vier broers. Mijn ouders hebben me nooit in een typische meisjesrol geduwd en zijn zelf ook niet traditioneel ingesteld als het op genderrollen aankomt. Mijn oma was een sterke vrouw die meermaals wees op het feit dat ik alle kansen en mogelijkheden moest grijpen om een sterke en onafhankelijke vrouw te zijn. Ze droomde van een wereld waarin het onderscheid tussen man en vrouw niet langer bepalend zou zijn voor onze toekomst. Zelf had ze nog meegemaakt dat vele mannen uit haar omgeving protesteerden toen vrouwen na de oorlog voor het eerst mochten stemmen.

Het verontrust mij dat het idee bestaat dat vrouwen niet evenwaardig zijn aan mannen, bepaalde dingen niet kunnen of beknót worden in hun vrijheden. Als vele beroemde mannen zelf aangeven dat ze alleen dankzij hun echtgenotes, moeders en dochters zijn geworden wie ze zijn, lijkt het evident dat vrouwen hetzelfde kunnen als mannen. De vraag blijft dan waarom er niet meer vrouwen in voorbeeldfuncties zijn.

Mijn interesse voor het thema genderneutraal opvoeden wordt nog verder aangewakkerd door de controverse die dat thema blijkbaar in onze maatschappij oproept. Als journalist ben ik ervan overtuigd dat we deze evoluties moeten opvolgen zodat meer mensen bewuste keuzes kunnen en mogen maken over hun eigen leven en dat van hun kinderen.

Ik zou graag mijn dank willen uitspreken aan mijn lectoren, ouders, vriend, vriendinnen en Heleen Evers in het bijzonder die de tijd nam om deze Bachelorproef na te lezen. *Last but not least* betuig ik mijn dank aan de talrijke gemotiveerde experts en ouders die elke dag opnieuw hun steentje bijdragen aan een betere toekomst, voor vrouwen én mannen.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Giulia Latinne

Heusden-Zolder, 10 juni 2019

ABSTRACT

Giulia Latinne, Professionele Bachelor Journalistiek, Hogeschool PXL Hasselt

Abstract van Bachelorproef, ingediend op 20 juni 2019:

Genderneutraal opvoeden in opmars: waarom wekt genderneutraal opvoeden weerstand op?

Ouders die genderneutraal opvoeden, moeten opboksen tegen vervelende reacties van hun omgeving. Zo zouden de drie zonen van Loes* homo's worden en is het ongepast van moeder Britt om haar dochter in de kleuren groen of beige te kleden. Loes en Britt zijn, uit eigen onderzoek gebleken, slechts enkele voorbeelden van Belgische moeders die dagelijks kritiek krijgen op hun manier van opvoeden. Ook Nederland toonde in 2017 afgunst voor genderneutraliteit toen het land deze term verkoos tot het irritantste woord van het jaar.

Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen waarom de samenleving negatief reageert op ouders die genderneutraal opvoeden. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: Waarom wekt genderneutraal opvoeden weerstand op?

Om deze vraag te beantwoorden, wordt er enerzijds een literatuurstudie voorgesteld waarin verschillende wetenschappelijk studies en artikels uit de media aan bod komen. Anderzijds werd er ook kwalitatief onderzoek verricht, bestaande uit verschillende diepte-interviews met genderexperts en ouders die genderneutraal opvoeden. Tot slot probeert deze studie een oplossing te formuleren voor het probleem.

Het onderzoek besluit dat er drie redenen zijn waarom de samenleving weerstand biedt tegen deze nieuwe opvoedingstechniek. De grootste aanleiding tot de negatieve reacties is de foute interpretatie van de term genderneutraal. Daarom benadrukt deze studie dat een correcte definiëring van de termen gender en sekse essentieel is om de problematiek te begrijpen. Deze definities worden dan ook meteen duidelijk in het eerste hoofdstuk. Daarnaast wordt de discussie rond genderneutraal opvoeden aangewakkerd door het idee dat gender een binair – man of vrouw – gegeven is en het geloof dat genderneutraliteit onmogelijk is binnen een genderstereotiepe samenleving. Experts en organisaties verkiezen daarom alternatieve termen zoals genderbewust of gendervriendelijk.

Ongeacht de redenen van protest, brengt genderneutraal opvoeden heel wat voordelen met zich mee. Zo besluiten verschillende onderzoeken dat een niet-genderconforme leefomgeving zorgt voor minder stereotiep denken, een natuurlijke omgang tussen meisjes en jongens van jongs af aan en voor een verbreding van de mogelijkheden en kansen – en daarmee een verbetering van de geestelijke en lichamelijke gezondheid – van de betrokken individuen. De erkenning van deze voordelen in combinatie met een correcte definitie van genderneutraliteit kan resulteren in de acceptatie van de genderneutrale opvoeding.

* Omwille van privacyredenen is Loes een schuilnaam. De identiteit van de ouder is bekend bij de studente.

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	I
ABSTRACT	II
INLEIDING	5
1. BETEKENIS VAN ‘GENDERNEUTRAAL’	6
1.1. GENDER EN SEKSE.....	6
1.2. AANLEG VERSUS OPVOEDING	8
1.3. GENDERNEUTRAAL	9
2. GENDERNEUTRAAL OPVOEDEN IN DE PRAKTIJK	11
2.1. ZWEEDSE VISIE	11
2.2. ZWEEDSE GEZINNEN.....	14
2.2.1. <i>Nico en Mika</i>	14
2.2.2. <i>Dani</i>	15
2.3. AMERIKAANSE GEZINNEN	16
2.3.1. <i>Storm, Jazz, en Kio</i>	16
2.3.2. <i>Zoomer</i>	18
2.3.3. <i>Nova</i>	19
2.4. OP BRITSE SCHOLEN.....	21
2.4.1. <i>Cumberland High School</i>	21
2.4.2. <i>Brindishe Schools</i>	21
2.5. REACTIE IN NEDERLAND.....	23
2.5.1. <i>Voske en Robinson</i>	23
2.5.2. <i>Lisa</i>	24
2.5.3. <i>Noah en Leonne</i>	25
2.6. VLAAMSE GEZINNEN	26
2.6.1. <i>Berkana</i>	26
2.6.2. <i>Maïthé</i>	27
2.6.3. <i>Anke en Annelies</i>	28
2.6.4. <i>Hana en Elí</i>	29
2.6.5. <i>Moeder Britt</i>	30
2.6.6. <i>Thibeau</i>	31
2.6.7. <i>Knudde</i>	32
2.6.8. <i>Moeder Loes</i>	32
3. VOORDELEN VAN GENDERNEUTRAAL OPVOEDEN	34
3.1. WEG MET STEREOTIEP DENKEN	34
3.2. VAKER SAMEN SPELEN	35
3.3. POSITIEVE TOEKOMST.....	36
3.4. GEZONDE GEEST, GEZOND LICHAAM	39
3.5. GOEDE RELATIE TUSSEN SEKSEN	41
3.6. CONCLUSIE.....	42

4.	GENDERNEUTRAAL OPVOEDEN ALS DISCUSSIEONDERWERP	43
4.1.	VERWARRING GENDER EN SEKSE.....	43
4.2.	BINAIRE WEERSTAND.....	44
4.3.	ONMOGELIJKHEID.....	45
5.	HOE WE GENDERNEUTRAAL OPVOEDEN AANVAARDEN	46
5.1.	CORRECTE DEFINITIE.....	46
5.2.	VOORDELEN OMARMEN.....	46
6.	JOURNALISTIEK EINDPRODUCT	48
7.	KRITISCHE EINDREFLECTIE	56
8.	BESLUIT	58
9.	REFERENTIELIJST	59
10.	BIJLAGEN	67
10.1.	WOORDENLIJST.....	67
10.2.	INTERVIEWS	68
10.2.1.	<i>Annelies Bergmans, medewerker van EXPOO.....</i>	<i>68</i>
10.2.2.	<i>Els Consuegra, expert gender in het onderwijs aan de VUB.....</i>	<i>70</i>
10.2.3.	<i>Arwen Vermeirsch, Master gender en diversiteit.....</i>	<i>73</i>
10.2.4.	<i>Eline Mechels, docente gezinswetenschappen aan de Odisee Hogeschool</i>	<i>76</i>
10.2.5.	<i>Klaartje Van Kerckem, medewerker bij Merhaba.....</i>	<i>78</i>
10.2.6.	<i>Bieke Purnelle, directeur van RoSa vzw.....</i>	<i>80</i>
10.2.7.	<i>Mieke Van Houtte, hoogleraar onderwijssociologie aan de UGent</i>	<i>81</i>
10.2.8.	<i>Jeroen Borghs, woordvoerder van Cavarria.....</i>	<i>83</i>
10.2.9.	<i>Kaj Poelman, beleidsmedewerker onderwijs bij Cavarria.....</i>	<i>84</i>
10.2.10.	<i>Kaat Martine Verhaeghe, docente pedagogie aan de EHB.....</i>	<i>86</i>
10.2.11.	<i>Maïthé C. (23) uit Maasmechelen</i>	<i>87</i>
10.2.12.	<i>Ria M. (48) uit Lille.....</i>	<i>89</i>
10.2.13.	<i>Jolien D.V. (32) uit Gent.....</i>	<i>91</i>
10.2.14.	<i>Britt W. (31) uit België en wonende in Zweden</i>	<i>94</i>
10.2.15.	<i>Daisy R. (37) uit Brasschaat.....</i>	<i>99</i>
10.2.16.	<i>Loes (32) uit Gent</i>	<i>101</i>
10.2.17.	<i>Roos A. (29) uit Moorslede</i>	<i>104</i>
10.2.18.	<i>Lotte Anciaux (38), leerkracht die gendervriendelijk lesgeeft</i>	<i>105</i>

INLEIDING

Toen de winkelketen Hema in september 2017 haar gescheiden jongens- en meisjeskleding inruilde voor één neutrale kledingafdeling, leek het wel alsof iedereen plots een mening had over genderneutraliteit. Dat die meningen absoluut niet gelijklopend waren, bewijst een korte blik op de Facebookpagina van de Nederlandse televisiezender RTL. De term ‘genderneutraal’, dat Nederland overigens in datzelfde jaar verkoos tot irritantste woord van het jaar, bleek absoluut voer voor controverse. Toch zijn vele experts ervan overtuigd dat genderneutraal opvoeden een belangrijke hefboom vormt in de strijd tegen genderongelijkheid.

Om een en ander correct te kunnen kaderen, dringt een duidelijke afbakening van de begrippen gender en sekse zich op. In het eerste hoofdstuk maken we duidelijk dat deze begrippen een verschillende lading dekken en wat we bijgevolg onder het begrip genderneutraliteit dienen te verstaan.

Vervolgens vertrekken we vanuit het praktijkvoorbeeld Zweden om uiteindelijk ook in het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en in Nederlandse en Vlaamse gezinnen te kijken naar hoe genderneutraliteit concreet wordt beleefd. In dit tweede hoofdstuk beschrijven we de concrete casussen.

Hoewel er tot op vandaag de dag nog niet zoveel onderzoek naar genderneutraliteit is gepubliceerd, zijn er toch een aantal belangrijke conclusies te trekken. Meisjes en jongens met een genderneutrale opvoeding blijken minder stereotiep te denken, gaan spontaner om met leeftijdsgenoten van het andere geslacht en zouden hun carrièrekansen zien stijgen. Dit komt aan bod in het derde hoofdstuk.

Ondanks de voordelen van genderneutraal opvoeden is het zeker geen algemeen aanvaarde opvoedingsmethode. Integendeel, ouders stoten regelmatig op weerstand van hun omgeving. Deze controverse bestuderen we in het vierde hoofdstuk.

In het vijfde hoofdstuk proberen we, aan de hand van de praktijkgetuigenissen van ouders en experts, te kijken hoe we de genderneutrale opvoedingsmethode kunnen aanvaarden in onze maatschappij. Tot slot formuleren we een besluit dat de weerstand op genderneutraal opvoeden en de oplossing ervan, samenvat.

1. BETEKENIS VAN 'GENDERNEUTRAAL'

Genderneutraliteit is een begrip dat België nog maar recent in de mond neemt. De term duikt steeds vaker op in de actualiteit en komt regelmatig voor in de sociale media. Zo maakte De Standaard (2018) vorig jaar in oktober bekend dat Leonne Zeegers de eerste persoon is in Nederland met een genderneutraal paspoort. Leonne identificeert zichzelf dus niet als man (M) of vrouw (V), maar als genderneutraal (X). Uit zulke berichtgevingen concluderen we soms te snel dat genderneutraliteit een noch-man-noch-vrouwverhaal is. Toch is dat niet altijd zo. Om genderneutraliteit beter te begrijpen, bespreken we in dit hoofdstuk eerst gender en sekse in het algemeen en de invloeden van aanleg en opvoeding.

1.1. Gender en sekse

Als we het woord 'gender' horen, denken we vaak meteen aan vrouwen en mannen. De gedachten, normen en opvattingen die wij hebben over de twee geslachten, creëren een bepaald beeld van vrouwen en mannen. Dat beeld, door de maatschappij geschapen, wordt gender genoemd (Genderklik, 2018). Het zijn de culturele verwachtingen die wij hebben van de twee geslachten.

Denken we bijvoorbeeld aan een meisje, dan associëren we dat geslacht vaak met een zorgend karakter. Emoties onder controle houden is een eigenschap die we sneller aan een jongen koppelen. Volgens Dolstra (2006) vormen deze beelden, het éne stereotieper dan het andere, en verwachtingen het psychosociaal onderscheid tussen man en vrouw.

Naast gender bestaat de term 'sekse'. Deze woorden hebben echter niet dezelfde betekenis. Zo stelt Origin of Everything (2018) in het recente YouTube-filmpje *'Origin of Gender'* dat gender een cultureel verschil aanduidt tussen vrouwen en mannen, terwijl sekse biologisch bepaald is. Het zijn de natuurlijke, aangeboren verschillen tussen het mannelijk en het vrouwelijk lichaam. Die verschillen merken we aan de secundaire geslachtskenmerken, die pas ontwikkelen vanaf de puberteit.

Sekse bepaalt dus het geslacht waarmee we geboren zijn, maar dat is niet altijd binair oftewel vrouwelijk of mannelijk. Staughton (2017) schrijft dat er vrouwen bestaan met een mannelijk chromosoom in hun lichaam. Dat betekent dat deze vrouwen naast de twee X-chromosomen ook het mannelijke Y-chromosoom in hun DNA hebben. Ook mannen kunnen meerdere X-chromosomen hebben, terwijl ze normaal gezien slechts één X- en één Y-chromosoom hebben. Deze vrouwen en mannen worden 'intersekse' genoemd, aangezien ze zowel over mannelijke als vrouwelijke eigenschappen bezitten.

Nu we weten wat gender en sekse precies betekenen, gaan we na hoe deze twee begrippen op een afstand blijven van elkaar. Zo schrijft Van Thienen (2013) in zijn boek *'Meisjes zus,*

jongens zo: hoe omgaan met gender op school' dat gender bijna een halve eeuw de tegenhanger was van sekse.

Sommigen geloofden enkel in de impact van gender op onze persoonlijkheid, terwijl anderen enkel overtuigd waren van onze aanleg. Hierrond ontstond een groot debat, genaamd 'nature vs. nurture'. Wetenschappers, filosofen en schrijvers vroegen zich af of we zijn wie we zijn door onze genen of door de opvoeding die we krijgen. Verder in dit hoofdstuk borduren we voort op deze discussie.

Het eerder aangehaalde YouTube-filmpje *'Origin of Gender'* (2018) vertelt over de Māhū, een Hawaïaans volk dat een goed voorbeeld is van het standpunt gender en sekse niet aan elkaar te koppelen. De Māhū neemt namelijk een derde gender aan door zijn vrouwelijke én mannelijke eigenschappen te omarmen, ongeacht de sekse waartoe men behoort. Uit het informatief YouTube-filmpje *'The Meaning of Mahu'* (2015) blijkt dat de Māhū al voor de kolonisatie bestond en dat ze nu nog steeds bestaan.

Māhū © The Origin of Gender

Hoewel er een afstand en zelfs rivaliteit bestaat tussen gender en sekse, vullen de twee begrippen elkaar ook aan. Van Thienen (2013) stelt vast dat: "verschillen die we aan mannen of vrouwen toeschrijven, niet enkel het resultaat zijn van biologische of van sociaal-culturele processen, of van een combinatie van beide, maar ook van hun onderlinge interactie" (p. 11). In deze theorie vormt de invloed van sekse en gender op elkaar dus het beeld dat wij hebben van vrouwen en mannen.

Een goed voorbeeld om dit te illustreren is sport. Volgens Van Thienen (2013) mochten vrouwen pas sinds de jaren zestig zich op sportief vlak ontwikkelen. De reden waarom dat voorheen minder of niet kon, heeft te maken met de invloed van sekse op gender en andersom. Burton (2012) schrijft dat de man, hoewel het lichaam van de vrouw ook goed

uitgerust is, fysiek sterker is dan de vrouw en sterkere beenderen heeft. Dit is een biologisch gegeven met betrekking op de sekse.

Het biologisch feit dat de man – de mannelijke sekse - over een sterker lichaam beschikt, werkt onze cultuur anderzijds ook in de handen via gender. Van Thienen (2013) besluit: “In het verleden werden vrouwen er minder toe aangezet om zich fysiek uit te leven en zich met elkaar te meten. Dat was een sociale beslissing. De keuze om lichamelijke sterkte als mannelijk te bestempelen en met mannen te associëren, is eveneens een sociaal gegeven” (p. 12).

Had onze maatschappij voor de jaren zestig niet geconcludeerd dat vrouwen zich niet op sportief vlak wilden of konden ontwikkelen wegens hun zwakker lichaam, dan hadden we vandaag misschien een ander beeld van de vrouw. Zo blijkt dat gender en sekse niet alleen op een afstand blijven van elkaar, maar ook gevaarlijk dichtbij kunnen komen.

1.2. Aanleg versus opvoeding

Het grote debat ‘nature vs. nurture’ oftewel ‘aanleg versus opvoeding’ werd eerder aangehaald. Volgens Kahn (2011) breken wetenschappers, filosofen, sociologen en schrijvers generatie na generatie hun hoofd over de vraag of onze persoonlijkheid gevormd wordt door aanleg (de sekse) of door de opvoeding en de omgeving (gender).

Het antwoord op die vraag heeft ook maatschappelijke en praktische gevolgen. Hoe straffen we een crimineel als we niet weten of het aan zijn genen ligt of aan het milieu waarin hij leeft? Ondertussen weten we dat ze beiden van invloed zijn, maar het was niet zonder reden dat de wereld in de ban was van het debat.

Aan de ene kant van het verhaal staan de internalisten of de naturalisten. Volgens Cherry (2018) geloven deze personen in ‘nature’ oftewel in de theorie dat de persoonlijkheid van de mens gevormd wordt door onze genen en erfelijke factoren. Daar staan de empiristen of nurturisten lijnrecht tegenover. Zij geloven in ‘nurture’, een theorie die stelt dat onze persoonlijkheid gevormd wordt door de omgeving waarin wij leven en de opvoeding die wij meekrijgen.

Willen we weten wanneer deze discussie ontstond, dan reizen we best helemaal terug naar de Oudheid. Volgens Ahuja (2010) dacht Plato al na over de vorming van onze persoonlijkheid. De grote filosoof geloofde dat onze kennis aangeboren is en dat onze omgeving enkel dient om ons te herinneren aan de informatie die we al bezitten. Niet iedereen was het eens met zijn theorie, maar hij zorgde er wel voor dat de bal ging rollen.

Aristoteles sprak zijn leraar alvast tegen. Ahuja (2010) stelt dat Aristoteles de bedenker was van de ‘tabula rasa’-theorie. Hij ging ervan uit dat mensen worden geboren als een ‘leeg blad’ en dat ze kennis verwerven door ervaringen. Deze eenzijdige theorie wordt vandaag niet volledig aanvaard, maar wetenschappers en andere filosofen realiseerden zich het belang van onze omgeving voor onze persoonlijkheid.

In de zeventiende eeuw, kon John Locke zich wel vinden in de ‘nurture’-theorie van Aristoteles. In 1689 schreef de filosoof ‘*An Essay Concerning Human Understanding*’. Daarin concludeert Locke volgens Lynch (z.d.): “*Let us then suppose the mind to be, as we say, white*

paper void of all characters, without any ideas. How comes it to be furnished? Whence comes it by that vast store which the busy and boundless fancy of man has painted on it with an almost endless variety? Whence has it all the materials of reason and knowledge? To this I answer, in one word, from EXPERIENCE” (p. 87). Volgens Ahuja (2010) geloofde hij samen met filosoof Leibniz ook in ‘nature’. Voor Leibniz was het onmogelijk om ervaringen om te zetten in overtuigingen en oordelen zonder de werking van specifieke interne mechanismen.

Het bijzondere aan dit debat is het feit dat – met uitzondering van Locke en Leibniz – vele filosofen en wetenschappers vaak weigerden om een kant te kiezen. Het bleef lang een of-of-verhaal en Cherry (2018) stelt vast dat onze huidige maatschappij deze twee theorieën soms nog steeds scheidt. Denk bijvoorbeeld aan de biologische psychologie, waarin onze genen de hoofdrol spelen, en gedragsmanagement, waar men de omgeving gebruikt om negatief gedrag om te zetten in positief gedrag.

Toch zijn we na jarenlange discussie tot een soort conclusie gekomen. Volgens Kahn (2011) tonen steeds meer studies aan dat het de voortdurende wisselwerking tussen genen en omgeving is die ons maakt tot wie we zijn. Ook Ridley (2003) concludeert: “Het gaat nu niet langer om ‘nature versus nurture’, maar om ‘nature via nurture’. De genen zijn zodanig ontworpen dat ze aanwijzingen opvolgen die ze van het ‘nurture’ ontvangen” (p. 11).

1.3. Genderneutraal

Sekse, gender, aanleg en opvoeding: al deze termen zijn noodzakelijk om genderneutraliteit te begrijpen. Nu we weten dat sekse draait om de biologische verschillen tussen man en vrouw, beseffen we ook dat sekse gelijk staat aan onze aanleg of biologische opmaak. Ook kunnen we concluderen dat de factoren opvoeding en omgeving, die onze persoonlijkheid vormen, tegelijkertijd ons gender creëren. Kunnen we het dan als volgt stellen dat genderneutraal betekent dat men tegen het algemeen beeld van de man en de vrouw ingaat met behulp van een specifieke opvoeding of specifieke omgevingsfactoren?

Volgens het online Van Dale woordenboek (2019) betekent genderneutraal: “geen onderscheid makend tussen de seksen en de daaraan toegeschreven eigenschappen, gedragingen en voorkeuren.” Uit deze definitie volgt dat genderneutraliteit helemaal geen belang toekent aan sekse of gender. Ook Wilson (2015) bevestigt dat in een YouTube-video en beweert dat alles genderneutraal kan zijn (en is) als we niet vasthouden aan de ideeën en opvattingen die wij hebben over mannen en vrouwen.

Hoewel volkeren zoals de Māhū genderneutraliteit al eeuwen omarmen, is het voor de Westerse maatschappij toch moeilijk om gender en sekse weg te denken. Leonne Zeegers uit Nederland moest heel wat voor elkaar krijgen om een genderneutraal paspoort te bemachtigen. Het feit dat Leonne niet kon kiezen tussen de twee maatschappelijk geaccepteerde geslachten had zelfs, volgens de Swart (2018), de schorsing van Leonnes uitkering tot gevolg. De overheid gaf als reden op dat de gegevens van Leonnes geslacht ontbraken. In werkelijkheid weet de bureaucratie gewoon niet hoe we met veranderingen in de maatschappij moeten omgaan. Zeker niet als we nieuwigheden niet kunnen definiëren.

Uit de omschrijving van het woordenboek en het voorbeeld van Leonne kunnen we concluderen dat genderneutraliteit niet zozeer betekent waar het woord naar verwijst. 'Genderneutraal' is geen noch-man-noch-vrouwverhaal. Ouders die genderneutraal opvoeden, bieden hun kinderen zowel 'meisjes-' als 'jongenselementen' aan in de vorm van speelgoed of kledij. Een genderneutraal persoon wordt dus beïnvloed door een mix van beide genders, ongeacht de sekse.

Master Gender en Diversiteit Arwen Vermeirsch definieert genderneutraal opvoeden als volgt: "Ouders proberen in deze opvoeding de balans in machtsverhoudingen tussen jongens en meisjes te herstellen. Dat doen ze door hun kinderen niet op te voeden op basis van sekse, maar op basis van wat de kinderen zelf interessant vinden om te doen. Ouders laten hun kinderen vrij in deze opvoeding en bieden hen ook verschillende soorten materialen aan, ongeacht het geslacht van het kind.

Docente pedagogie aan de Erasmushogeschool Brussel Kaat Martine Verhaeghe vat het samen als: "Bij genderneutraal opvoeden probeer je heel erg om genderconforme of genderstereotiepe handelingen en gedragingen naar kinderen toe te mijden. Kinderen krijgen in zo'n opvoeding de kans om met alle speelgoedsoorten te spelen, maar ook met neutraal speelgoed zoals houten blokken."

Docente gezinswetenschappen aan de Odisee Eline Mechels stelt tot slot: 'In een genderneutrale opvoeding streven ouders ernaar om de opdeling tussen mannen en vrouwen zo goed mogelijk weg te nemen of te verdoezelen. Het geslacht van het kind is dan ook geen bepalende factor in zijn of haar opvoeding.'

Toch interpreteren sommige ouders 'genderneutraal' wel letterlijk. Zij verkiezen juist neutraal speelgoed dat voor onze maatschappij geen connectie heeft met de gekende genders en laten hun kinderen zelf kiezen tussen de persoonlijke voornaamwoorden 'hij', 'zij' of 'hen'. Hoewel er twee opvattingen bestaan van genderneutraal opvoeden – de een extremer dan de ander – hebben ze wel iets gemeen: ouders gaan via 'nurture' of via opvoeding niet alleen in tegen het algemeen beeld van vrouw of man, maar erkennen gender zelfs helemaal niet.

2. GENDERNEUTRAAL OPVOEDEN IN DE PRAKTIJK

Om genderneutraliteit volledig te begrijpen, moeten we weten waar het begrip vandaan komt. Daarom trekken we in dit onderdeel naar Zweden, het land dat vorig jaar op de derde plaats stond in de ranglijst van het jaarlijkse *Global Gender Gap Report* (2018) en dat nooit lager is geëindigd dan de vijfde plaats. Volgens de recente cijfers is het Scandinavisch land zelfs voor 82,2% gendergelijk in de sectoren gezondheid, onderwijs, economie en politiek. Het fenomeen van de Zweedse genderneutrale scholen, zoals Egalia, speelt daarin een cruciale rol. In dit deel onderzoeken we hoe deze scholen functioneren, hoe zij genderneutraal taalgebruik hanteren en hoe deze nieuwe opvoedingstechniek verschillende gezinnen wereldwijd beïnvloedt.

2.1. Zweedse visie

Zweden is één van de Scandinavische landen dat wij vaak associëren met vooruitstrevendheid. Het land creëerde vorig jaar nog een opmerkelijke weg die elektrische auto's oplaadt wanneer ze erover rijden (Knack, 2018). Met behulp van deze nieuwe projecten zetten ze zich in voor onze leefomgeving, iets dat ze negen jaar geleden ook al deden met de stichting van de genderneutrale school 'Egalia', wat gelijkheid betekent in het Zweeds. Sinds 2010 geeft Lotta Rajalin, de Zweedse stichter en directeur van deze school, kinderen van 0 tot 6 jaar de kans op een opvoeding waarin geen op sekse gebaseerde verwachtingen bestaan (Erdol, 2018).

Lotta Rajalin © Chef&Ledarskap

De genderneutrale school is onderdeel van verschillende projecten die gendergelijkheid nastreven in Zweden. Het is niet zomaar dat het Scandinavisch land vorig jaar opnieuw de derde plaats bereikte in de ranglijst van het *Global Gender Gap Report* (2018). Volgens een studie van Erdol (2018) is de garantie van gendergelijkheid op verschillende onderwijsniveaus, van kleuteronderwijs tot hoger onderwijs, zelfs wettelijk vastgelegd in Zweden. Diezelfde studie haalt ook aan dat het Zweedse voorschoolse onderwijsbeleid van 1998 erop toeziet dat scholen genderrollen en stereotypen bestrijden.

Om gendergelijkheid na te streven, hanteert Egalia verschillende principes. (Erdol, 2018) Zo erkent de genderneutrale school dat meisjes en jongens anders zijn, maar dat hun vaardigheden niet per geslacht verschillen. Ook is de school van mening dat de oriëntatie van meisjes en jongens niet afhangt van hun gender, leeftijd of kledingvoorkeuren. Tot slot pleit Egalia voor het recht van iedereen om eigen gevoelens te beleven en eigen gedrag te stellen. Niet alle meisjes en alle jongens hebben dezelfde gevoelens en gedragingen.

De principes van Egalia hebben één belangrijk gegeven gemeen: alle drie verwerpen ze het bestaan van een maatschappelijk bepaald gender. Om dat concept te realiseren, hanteert de school genderneutraal taalgebruik. Zo gebruikt Egalia, net zoals de genderneutrale school Nicolaigarden, niet de woorden 'meisjes' en 'jongens', maar de naam van het kind. Het Finse genderneutrale voornaamwoord 'hen' (Scott, 2018) is het alternatief voor het Zweedse 'hon' (zij) en 'han' (hij) en is volgens Barry (2018) in 2012 officieel opgenomen in de Zweedse cultuur. Ook gebruiken de scholen woorden als 'vrienden', 'kinderen' en 'mensen' (Erdol, 2018).

Dat genderneutraal taalgebruik is echter geen verplichting in de genderneutrale school. In een YouTube-filmpje van Wikström (2015) verduidelijkt Lotta Rajalin: "Het woord 'vrienden' is een heel handig woord om te gebruiken in onze school, omdat de kinderen elkaar dan ook op die manier zullen beschouwen. Toch gebruiken de kinderen op onze school de woorden waar zij zich comfortabel bij voelen. Die woorden zijn 'hij', 'zij', 'meisje' of 'jongen' en wij verbeteren de kinderen nooit op hun woordkeuze." De leerkrachten van Egalia spreken dus genderneutraal, maar ze leggen dat taalgebruik niet op aan de kinderen.

Naast het hulpmiddel van genderneutraal taalgebruik creëerde Lotta Rajalin ook een raamwerk waardoor het gemakkelijker werd voor leerkrachten en ouders om de principes van Egalia toe te passen. In haar TEDx Talk *'The whole life spectra'* op YouTube (2016) legt Rajalin uit hoe iemand zich kan voelen, wat men kan denken, dromen en hoe iemand zich kan gedragen. Onze maatschappij heeft de neiging om het volledige spectrum binair op te splitsen in een meisjes- en een jongenskant. Daarin worden kleuren, kledij, emoties, karaktertrekken, activiteiten en rollen verdeeld onder de twee gekende seksen.

Rajalin verduidelijkt in de TEDx Talk (2016) dat genderneutraal opvoeden deze onderverdeling en de daarbij horende verwachtingen wegneemt. Dat is dan ook wat ze met de genderneutrale scholen Egalia en Nicolaigarden probeert te realiseren. Op die manier kunnen zowel meisjes als jongens dragen wat ze het liefst dragen, voelen hoe ze zich willen voelen en doen wat ze willen doen. De schooldirecteur pleit dus voor het wegnemen van de maatschappelijke opsplitsing en voor het openstellen van het volledige spectrum voor iedereen.

We weten nu wat het uitgangspunt van Egalia is, maar hoe ziet de genderneutrale school er binnen de muren uit? Volgens Erdol (2018) gebruikt Egalia materiaal dat geen connectie heeft met de gekende genderrollen of stereotypen. Kinderen spelen dus niet met een Barbiepop of een action man, maar met zachte poppen waarvan de sekse niet herkenbaar is. Ook hebben de poppen verschillende gezichtsuitdrukkingen. Ze lijken niet enkel blij, maar soms ook bedroefd of boos. Dit kenmerk van de pop kunnen we verbinden met de 'the whole life spectrum'-theorie. Dat ze alle gevoelens mogen hebben die ze willen, leren ze door te spelen met deze 'gevoelige poppen'.

Toch betekent dat niet dat Egalia alle sprookjes of andere rolbevestigende verhalen meteen de vuilnisbak inwerpt. De school verandert de stereotiepe materialen door materiaal dat niet langer gemaakt is met gender in het achterhoofd (Erdol, 2018). Dat betekent dat zij de rollen van personages in sprookjes en andere verhalen aanpassen zodat het een universeel verhaal wordt. Denk bijvoorbeeld aan de prins én de prinses die allebei de held mogen zijn. In de TEDx Talk (2016) verduidelijkt Rajalin ook dat Egalia graag sprookjes vertelt, leest, toneel speelt en tekent met de kinderen. De genderneutrale school verandert de stereotiepe inhoud naar inhoud waar alle kinderen zich mee kunnen identificeren.

Niet alleen de genderneutrale scholen zoals Egalia en Nicolaigarden proberen stereotypen weg te werken. In een recente YouTube-documentaire van VICE (2017) bezoekt reportagemaker Abraham een Zweedse school die niet officieel genderneutraal is. Ook zij experimenteren met genderneutrale projecten zoals spelen met zand, moestuinieren en spelen met plastic dieren in plaats van met poppen. Op die manier leven alle Zweedse scholen het voorschoolse onderwijsbeleid na en streven ze steeds gendergelijkheid na.

Egalia © CNN

2.2. Zweedse gezinnen

2.2.1. Nico en Mika

Genderneutraliteit beperkt zich de laatste jaren niet alleen meer tot scholen zoals Egalia, ook gezinnen gaan ermee aan de slag. In de eerder aangehaalde YouTube-documentaire volgt VICE (2017) een Amerikaans gezin, wonende in Zweden. De familie bestaat uit ouder Del LaGrace Volcano en kinderen Nico (3) en Mika (5). De partner van Del is aanwezig, maar komt niet in beeld.

Del is geboren als intersekse en verkiest 'hen', het genderneutraal alternatief. De kinderen noemen Del 'mapa', een combinatie van 'moeder' en 'vader'. Dat voelt voor Del het beste aan, aangezien hen zowel mannelijke als vrouwelijke eigenschappen heeft. Zo heeft Del baardgroei, maar draagt hen ook graag make-up en losse kledij zoals lange rokken. Bij de komst van de kinderen koos Del bewust voor een genderneutrale opvoeding. Hen wil dat Nico en Mika kunnen opgroeien in een omgeving waar gender hen niet limiteert.

Maar hoe ziet de genderneutrale opvoeding van Nico en Mika eruit? Hoewel beide kinderen als jongetje geboren zijn, moedigt Del de kinderen aan om het gedrag te vertonen dat zij willen, ongeacht hun sekse. Zo dragen zowel Nico als Mika graag lichte kleuren zoals roze. Del legt het in de VICE-documentaire zo uit: "Wij plakken geen gender op speelgoed of kleuren, dus ze mogen met alles spelen en alles dragen waar ze geïnteresseerd in zijn." Zo hebben de kinderen speelgoedauto's en blokken, maar spelen ze ook met babypoppen en nagellak.

Mika (rechts) © Vice

Wie naar Mika kijkt, zou in onze maatschappij zeggen dat het een meisje is. De vijfjarige heeft lang haar en kiest vaak een kleedje uit als favoriete outfit. Als er in de documentaire wordt gevraagd of Mika een meisje of een jongen is, antwoordt Mika dat hij beiden is. Soms verkiest het kind een vrouwelijk voornaamwoord, maar vaker kiest Mika voor het genderneutrale voornaamwoord *hen*. De kinderen op Mika's school reageren daar ook positief op: "Mika is een *hen* en is zowel meisje als jongen."

Het klinkt alsof regenboogfamilies zoals die van Del volledig geaccepteerd zijn in Zweden. Toch is dat niet zo. In de VICE-documentaire worden Del en de kinderen nagestaard als ze gaan winkelen. Als Mika een andere school bezoekt, vragen de kinderen ook meteen aan de leerkracht of Mika een meisje of een jongen is. In Mika's vriendenkring is er maar één kind genaamd Core dat ook genderneutraal opgevoed wordt.

Bovendien is de grootmoeder van Nico en Mika sceptisch. In de VICE-documentaire zegt ze: "Nico vertelde me vandaag dat hij een jongen is, dus ik heb het gevoel dat hij weet wat hij echt is. Ik hoop ook dat Mika later geen problemen ervaart om een jongen te zijn als hij beseft dat hij dat is." De grootmoeder twijfelt ook of Mika van kleedjes houdt omdat *hen* dat zelf wil of omdat Del graag wil dat *hen* kleedjes draagt.

Het is duidelijk dat genderneutraal opvoeden een persoonlijke kwestie is en dat niet iedereen, zelfs niet in Zweden, overtuigd is van die opvoedingstechniek. In deze literatuurstudie borduren we later voort op genderneutraal opvoeden als discussieonderwerp.

2.2.2. *Dani*

Miranda uit Stockholm is een tweede voorbeeld van een moeder die haar kind Dani genderneutraal opvoedt. Volgens VICE (2018) gebruiken haar man en Miranda het genderneutrale voornaamwoord *hen*. Ze laten hun kind zowel kleedjes en rokjes als broeken en T-shirts dragen. Ook voor Miranda is het duidelijk: "Het gaat niet om het uitsluiten van mannelijkheid of vrouwelijkheid, maar om hierin een balans te vinden zodat het kind van beide werelden iets meekrijgt (VICE, 2018)."

Miranda kiest voor de opkomende opvoeding, omdat ze wil dat Dani op een rustig ritme een eigen persoonlijkheid en eigen interesses kan ontwikkelen. In het artikel van VICE (2018) vertelt de moeder dat jonge kinderen over het algemeen zich niet bezighouden met hun sekse, laat staan hun gender. Miranda is het er dan ook niet mee eens dat ouders het gender van hun kind in deze onwetende fase zelf invullen. 'Hen' geeft kinderen de ruimte om op latere leeftijd zelf achter hun gender te komen.

Niet alleen gebruikt Miranda 'hen' wanneer ze haar kind wil aanspreken, maar ook als ze kinderboeken aan *hen* voorleest. Volgens VICE (2018) laat de moeder zowel 'hij' als 'zij' weg in boeken en vervangt ze de genderbevestigende voornaamwoorden door het genderneutrale 'hen'. In het artikel legt ze uit waarom ze dat doet: "Ik wil dat mijn kind de personages in de kinderboeken onthoudt zonder ze te linken aan een bepaalde sekse. Er staan veel stereotypen en clichés in boeken en die wil ik vermijden (VICE, 2018)."

Ouder Del wist meteen dat *hen* Nico en Mika genderneutraal zou opvoeden. Miranda daarentegen werd eerst beïnvloed door haar vrienden. Met haar man besprak ze tijdens de

zwangerschap hoe ze hun kind wilden opvoeden. Hoewel ze er zelf nog niet uit waren, toonden mensen meteen hun interesse in het geslacht van hun kind. Volgens VICE (2018) besloten ze echter om de sekse van het kind niet op voorhand te weten. Aan hun omgeving vertelden ze dat het geslacht van hun kind voor hen niet van belang was. Ze kozen de uniseksvoornaam Dani voor hun kind en probeerden op die manier de buitenwereld op een afstand te houden.

Dani en moeder Miranda © Vice

Ondertussen groeit het kind van Miranda op in een genderneutrale omgeving. Familie en vrienden doen hun best om stereotiepe uitspraken zoals ‘je bent zo’n mooi meisje’ en ‘wat ben je een stoere jongen’ te mijden en om het genderneutrale ‘hen’ te gebruiken. Omdat Dani al een genderneutrale opvoeding meekrijgt, is Miranda volgens VICE (2018) niet van plan om Dani naar het Zweedse Egalia te brengen. De moeder kiest er dus voor om haar kind in een zowel genderneutrale als niet-genderneutrale omgeving op te laten groeien.

Miranda’s kind heeft dus meerdere invloeden die hen vormen. Ze ziet de opvoeding die zij aanbiedt zeker niet als een opvoeding die Dani evengoed in een richting duwt. “Als ouders zijn wij maar één omgeving en dat maakt de genderneutrale opvoeding minder vormend dan je denkt. Dani wordt voorbereid op de wereld zoals die is en wij bieden iets aan waar ons kind uit kan meepikken wat het wil” (VICE, 2018).

2.3. Amerikaanse gezinnen

2.3.1. *Storm, Jazz, en Kio*

Een jaar na de oprichting van het Zweedse Egalia valt de nieuwe opvoedingstechniek ook in de smaak bij een Canadees koppel in de Verenigde Staten. Kathy Witterick en David Stocker

besluiten in 2011 om hun derde kindje Storm genderneutraal op te voeden. (Botelho-Urbanski, 2016)

De ouders onthullen het geslacht van hun kind niet en laten Storm zelf beslissen met welk gender het kind zich wil identificeren. Toch was het Amerikaanse volk acht jaar geleden niet zo'n fan van genderneutraliteit. Een portretverhaal over Kathy en David in de media werd al snel gevolgd door kritiek. Volgens Miller (2011) beschouwden sommigen de opvoeding zelfs als een bizar experiment. Ondanks de negatieve reacties hield het koppel vol.

Storm, toen vier maanden oud, groeide samen op met oudere broers Jazz en Kio. De ouders vertelden in een e-mail naar hun vrienden dat ze het geslacht van Storm, in tegenstelling tot hun andere kinderen, geheim zullen houden. Volgens Botelho-Urbanski (2016) schreven ze de reden in de mail: "Als eerbetoon aan vrijheid en keuze in plaats van beperking, als opkomst voor wat de wereld zou kunnen worden voor Storm." Hoewel het geslacht van Jazz en Kio wel gekend is, kregen ook zij de kans van hun ouders om hun gender zelf te kiezen.

Ondertussen is Storm 8 jaar en wil het kind 'ze' genoemd worden. Dat vertelde Storm in een artikel drie jaar geleden (Botelho-Urbanski, 2016). Storm heeft korte, roze haren zoals vader David en draagt graag kledjes. Ook Jazz (13) verkiest het vrouwelijk voornaamwoord en beschouwt zichzelf als transgender. Kio (10) identificeert zich met het genderneutrale 'hen'.

David en Kathy met hun kinderen Kio, Storm en Jazz. © Toronto Star

De drie kinderen volgden lange tijd thuisonderwijs. Jazz verkoos wiskunde en sport als haar favoriete schoolvakken. Kio vermaakte zich graag met lezen en het oplossen van Sudoku puzzels. Storm speelde graag met knuffels, die ze volgens Botelho-Urbanski (2016) vernoemde naar haar favoriete snoepjes en bloemen. Alle drie hebben ze verschillende persoonlijkheden.

De ouders overwogen uiteindelijk een openbare school, maar besloten om de kinderen toch thuis te houden. Zij zagen de opsplitsing van leeftijd en sekse als een groot nadeel voor Storm, Jazz en Kio. De openbare scholen waren ook niet vertrouwd met de opvoeding die de drie kinderen kregen.

Wat Kathy en David in 2011 besloten te doen, accepteerde de maatschappij toen nog niet helemaal. Het gewone volk reageerde vol onbegrip en overheidsinstanties maakten zich zorgen over deze genderneutrale opvoeding. In het artikel van Miller (2011) beweerde Bryan Fischer, de toenmalige directeur van de Probleemanalyse voor de Amerikaanse Familievereniging (AFA), dat een genderneutrale opvoeding het kind “verschrikkelijk verward” zal maken over seksuele identiteit.

Het merkwaardige aan deze casus is dat Kathy en David hun kinderen al genderneutraal opvoedden toen deze opvoeding maar net officieel was in het vooruitstrevende Zweden. Daarbovenop voerde de regering van Ontario, een provincie in Canada, pas in 2012 *Bill 33* in. Deze wet beschermde de mensenrechten tegen discriminatie voor genderidentiteit en genderuitdrukking (Legislative Assembly of Ontario, 2012).

2.3.2. Zoomer

Zoomer is inmiddels het tweede voorbeeld van een genderneutrale opvoeding in Amerika. Volgens een artikel van O’Connell (2018) werden Kyl en Brent Myers in 2016 ouders van Zoomer. Het koppel uit Utah besloot, net zoals Kathy en David uit de vorige casus, om het geslacht van hun kind niet te bekend te maken. Nog voor de geboorte van Zoomer wist moeder Kyl dat ze haar kind genderneutraal of ‘gendercreatief’ zou opvoeden. Daar hoort ook het genderneutrale ‘hen’ bij totdat Zoomer zelf verduidelijkt wel voornaamwoord hen verkiest.

Meteen komt er een groot verschil naar boven tussen de casus van Storm en die van Zoomer. Terwijl de samenleving verontwaardigd reageerde op de ouders van Storm, Jazz en Kio, reageert men nu eerder nieuwsgierig op de ouders van Zoomer. Volgens O’Connell (2018) delen Kyl en Brent zelfs foto’s van en verhalen over Zoomer op hun blog en via sociale media zoals Instagram. Zo verduidelijken de ouders dat ze het haar van hun kind laten groeien totdat Zoomer zegt hoe hen de haren wil. In tegenstelling tot de reacties op Storm, reageren velen positief op Zoomer en de manier hoe hen wordt opgevoed.

Dat de samenleving verschillend reageert op Storm en Zoomer, is verantwoordbaar. Annelies Bergmans, een medewerkster van het Expertisecentrum voor Opvoedingsondersteuning (Expoo) in Vlaanderen, legt uit: “Kinderen groeien op in de maatschappij zoals die nu is. Als ouders die maatschappij via een genderneutrale opvoeding proberen te veranderen, is het mogelijk dat hun kind plots niet meer tot de kinderen van de ‘oude’ maatschappij behoort.”

Uit de toelichting van Bergmans kunnen we concluderen dat de maatschappij meer begrip voor Zoomer heeft, omdat de wereld eerst kennismakte met kinderen zoals Storm, Jazz en Kio. Onze samenleving heeft tijd nodig om te wennen aan veranderingen en om de redenen voor die veranderingen te begrijpen.

Moeder Kyl verduidelijkt, volgens het artikel van O'Connell (2018), op haar blog waarom zij voor genderneutraal opvoeden koos: "Een van de redenen waarom wij genderneutraal opvoeden is omdat interseksexen, transgenders en queers bestaan en omdat gender en sekse voorkomen in een spectrum. Toch wil onze cultuur geloven dat zeven miljard mensen tot een van de twee opties kunnen en moeten behoren." Kyl en Brent erkennen de biologische verschillen tussen vrouw en man, maar ze geloven wel dat "gender een sociale constructie is".

Zoomer wordt nu bijna twee jaar genderneutraal opgevoed. Tijdens deze opvoeding leerde Zoomer, volgens het artikel van Ritschel (2018), om eigen kleren uit te kiezen, te experimenteren met nagellak en vond het kind troost en blijdschap bij knuffel Elmo en babypop Daphne. Hoewel sommigen, zoals de grootouders van Zoomer, het nog steeds moeilijk hebben met de opkomende opvoeding, is moeder Kyl heel blij met haar beslissing.

Ouders Kyl en Brent met Zoomer © Mamamia

2.3.3. Nova

Ook in Chicago bestaan er ouders die genderneutraal opvoeden. Volgens het artikel van Goldhill (2018) voedt Ashlee Dean Wells samen met haar man Flowers de vijfjarige Nova op. Nova is een jongen, maar houdt evenveel van broeken en T-shirts als van kledingjes. Zijn lievelingskleur is roze. Hij wordt op dezelfde manier behandeld als Zoomer: vrij van genderrollen.

Het verschil tussen de ouders van Zoomer en Storm en die van Nova is het feit dat Ashlee en Flowers het geslacht van hun kind wel onthulden. Volgens Goldhill (2018) gaven de ouders hun zoon wel de kans om met zowel 'meisjes-' als 'jongensspeelgoed' te spelen en om zijn eigen kledij uit te kiezen. Het was Nova zelf die op driejarige leeftijd koos om zich met het genderneutrale 'hen' te identificeren, of het Engelstalige 'they'. In tegenstelling tot de oudere broer van Nova die zijn eigen geslacht verkoos, wil Nova opgevoed worden als een 'theybie'.

Uit het artikel van Goldhill (2018) blijkt dat de meesten accepteren dat Nova zich identificeert als mens en niet met een gender. Toch scheidt het genderneutraal verhaal ook in Chicago verwarring. Zo eiste een kind dat Nova moest beslissen of hen een meisje of een jongen is. Moeder Ashlee vertelt haar kind dan dat sommige kinderen niet begrijpen dat mensen soms geen van beiden zijn.

Nova © Ravishly

Dit kleine voorbeeld van weerstand of verwarring van anderen doet niets af aan wat Ashlee gelooft dat Nova gegeven werd: kansen. In het artikel van Goldhill (2018) zegt ze: “Het heeft hen in staat gesteld om te zijn wie hen is, zonder de beperkingen van genderrollen. Nova is vrij om te zijn hoe hen wilt zijn en dat laat veel mogelijkheden en ervaringen toe.”

Toch was moeder Ashlee, die zichzelf identificeert als queer, in het begin van haar moederschap niet van plan om haar kinderen genderneutraal op te voeden. Ze zegt in het artikel van Goldhill (2018): “Ik wilde mijn kinderen niet in het hokje non-binair steken en hen noch man noch vrouw noemen. Ik respecteerde gewoon hun groei en ontwikkeling en ben blij om hen ook vandaag te volgen in wat ze leuk vinden om te doen.”

Ashlee mikte bij de opvoeding van haar twee kinderen eerder op een genderbewuste opvoeding. Ze hield het geslacht van haar kinderen niet geheim en besloot, in tegenstelling tot de ouders van Zoomer en Storm, om het genderneutrale ‘hen’ niet vanaf de geboorte te gebruiken. In plaats daarvan gebruikte ze de voornaamwoorden van hun geslacht.

Toen Nova zich realiseerde dat ze liever ‘hen’ werd genoemd, ging Ashlee daarin mee. Ondertussen is ze zwanger van haar derde kind en heeft ze samen met Flowers besloten om hun kind vanaf de geboorte ‘hen’ te noemen (Goldhill, 2018). We kunnen uit dit verhaal besluiten dat genderneutraal opvoeden niet strikt hoeft te gebeuren. De opvoeding van Ashlees kinderen is geleidelijk geëvolueerd naar de manier waarop Zoomer en Storm opgevoed worden. Genderneutraal opvoeden kent verschillende gradaties en kan in stappen ontstaan.

2.4. Op Britse scholen

2.4.1. *Cumberland High School*

Na Zweden en Amerika vallen nu ook, volgens verschillende media waaronder Vanity Fair, de Britse *Royals* voor de nieuwe opvoedingstechniek. De Britse Prins Harry en Meghan Markle verwachten namelijk een kind en zouden genderneutraal opvoeden (Nicholl, 2019). Het koninklijk koppel wilde het geslacht van hun kind niet op voorhand weten en zou kiezen voor een witgrijze babykamer om stereotypen te mijden.

Het is misschien een gerucht, maar het klopt dat ook het Verenigd Koninkrijk zich met het thema bezighoudt. Volgens News24 (2017) staan steeds meer Britse scholen open voor de zoektocht van leerlingen naar hun genderidentiteit. Zo krijgen de 1.500 leerlingen van de Londense Cumberland High School de kans om een genderneutraal, universeel uniform te dragen. Ook werken ze aan hun infrastructuur door de introductie van genderneutrale kledingkamers. De school hoopt zo de zogenaamde verschillen tussen de twee genders weg te werken.

In de vorige casussen zien we kledingkeuze vaak terugkomen. Bij genderneutraal opvoeden is het belangrijk om zowel meisjes- als jongenskledij aan te bieden aan het kind, ongeacht de sekse. Dat Cumberland High School een universeel uniform introduceert om het typische 'rokjes zijn voor meisjes en broeken voor jongens'-onderscheid tegen te gaan, is dan ook een vooruitgang.

Toch is het begrijpelijk dat de samenleving zich vragen stelt bij een genderneutrale kledingkamer. Is het nuttig of noodzakelijk om een kledingkamer, meestal opgesplitst in de twee seksen, genderneutraal te maken? Er zijn nu eenmaal biologische verschillen tussen meisjes en jongens. Die verschillen zijn zichtbaar in de kledingkamer. Het is een interessante vraag: Is het al dan niet beter om een kledingkamer opgesplitst te laten, aangezien hier eerder sekse aan bod komt en niet het cultureel bepaalde gender?

In het artikel van News24 (2017) legt Jake Jones, sportleerkracht aan Cumberland High School, uit waarom de school toch voor een genderneutrale kledingkamer koos: "Voor sommige leerlingen is het een probleem om zich om te kleden in opgesplitste kledingkamers. Daarom installeerden we genderneutrale kamers die iedereen kan gebruiken." De Britse school probeert ervoor te zorgen dat leerlingen zich goed in hun vel voelen. Daarvoor lijkt het volledig wegwerken van labels de beste methode.

2.4.2. *Brindishe Schools*

Ook Brindishe Schools, gelegen in het zuiden van Londen, zet zich in voor genderneutraliteit. Net zoals de Zweedse school Egalia proberen de leerkrachten om termen zoals 'meisje' en 'jongen' te vermijden en te vervangen door de genderneutrale woorden 'leerlingen' en 'kinderen'. Volgens News24 (2017) leren de leerlingen ook omgaan met 'zie', het genderneutraal alternatief voor 'he' (hij) of 'she' (zij).

Hoewel niet iedereen de aanpak van de Britse scholen aanvaardt, is assistent-hoofddocent van de Brindishe Manor School Charlotte Dougan wel overtuigd van de methode: "Als je iets

genderneutraler maakt, zijn kinderen minder bezorgd over of ze er al dan niet bij horen. (News24, 2017).

Een derde voorbeeld is Parson Street Primary School in Bristol. Volgens The Guardian (2017) schafte deze lagere school de twee verschillende schooluniformen af. De leerlingen dragen nu een genderneutraal uniform. Hoewel meisjes altijd al rokken én broeken mochten dragen, mogen jongens nu ook dragen wat voorheen enkel meisjes werd toegestaan.

In 2017 gingen de jongens niet meteen rokken dragen, maar daar ging het hoofddocent Jamie Barry niet om: “Met deze verandering proberen we een accepterende samenleving te creëren. Kinderen worden niet homofoob of discriminerend geboren, maar kunnen dat wel worden onder invloed van hun omgeving. Op Parson Street Primary School willen we kinderen laten opgroeien in een omgeving waar ze gelijkheid zien en ervaren (The Guardian, 2017).”

John Lewis moet de reden zijn dat Britse scholen een genderneutraal uniform invoerden. Volgens Hosie (2017) is de Engelse kleinhandelaar, die onder andere kleding verkoopt, een Engels merk dat genderonderverdeling in zijn producten volledig afschaft. Zij gebruiken nu ‘meisje en jongen’ als label voor alle kleding. Ook lanceerde John Lewis een nieuwe kledinglijn waarin uniseks centraal staat. Het merk koppelt geen gender aan kleuren en tekeningen op kinderkleren. Zo mogen zowel meisjes als jongens T-shirts, broeken of kleedjes dragen met kleurrijke dinosaurussen.

Tien dagen later volgen de Britse scholen. Hoofddocent van Parson Street Primary School Jamie Barry is volgens The Guardian (2017) nog steeds overtuigd van zijn keuze: “Er waren geen negatieve reacties van ouders of anderen en ik ben overtuigd dat alle scholen een genderneutraal uniform kunnen en moeten hebben.” Ook hoofddocent van Primary School Tony Smith schaft volgens dezelfde bron de in gender onderverdeelde uniformen af: “Nieuwe leerlingen mogen ongeacht de sekse een broek, T-shirt of trui dragen, maar ook een short of een rokshort bij warmer weer.”

Niet alle scholen volgen het voorbeeld van John Lewis. Volgens Neil Roskilly, CEO van de Onafhankelijke Schoolvereniging, is het voor bepaalde scholen traditie om het uniform onder te verdelen in meisjes en jongens (The Guardian, 2017). In 2016 protesteerden leerlingen van de Isca Academy in Devon tegen die traditie en droegen ze rokjes tijdens een hittegolf. Hoofddocent Aimee Mitchell besliste om de jongens niet te straffen en om shorts de volgende zomer toe te laten.

Jamie Barry is van mening dat: “de associatie weglaten tussen jongens en meisjes en het schooluniform misschien geen effect zal hebben op hoe de leerlingen zich nu kleden, maar het kan veel betekenen voor jonge mensen die zich niet identificeren als ‘jongen’ of ‘meisje’. Het kan hen de acceptatie geven die ze nodig hebben. Als we gender met alles blijven associëren, dan wordt het voor kinderen veel moeilijker om ‘ik ben wie ik ben’ te zeggen (The Guardian, 2017).”

Leerlingen van de Isca Academ in Devon © Morwenna's Tower blog

2.5. Reactie in Nederland

2.5.1. *Voske en Robinson*

Inmiddels heeft het Scandinavische gedachtegoed zich niet alleen verspreid over de Engelstalige landen, maar ook dichterbij huis. In Nederland werd 'genderneutraal' twee jaar geleden met 43% van de stemmen verkozen als irritantste woord tijdens de 'Weg met dat woord'-verkiezing (RTL, 2017). Toch zijn er enkele gezinnen uit ons buurland die inzien dat genderneutraal opvoeden ook positieve effecten kan hebben.

Volgens Kuiper (2018) zijn Janneke Verheijen en Feye van Olden zo'n Nederlands gezin. Samen voeden ze hun twee dochters Voske en Robinson genderneutraal op. De keuze om hun kinderen op die manier op te voeden, ontstond pas toen ze niet meer in de buik van Janneke zaten. Bij de geboorte van Robinson kleurden de hagelslag nog klassiek roze met wit. Het was pas vanaf de roze wenskaarten en de roze, "poezelige, truttige en afgrijselijke" kleertjes dat Janneke en Feye besloten om een genderneutrale omgeving te creëren voor hun kinderen.

De interesse in genderneutraliteit is bij Janneke en Feye makkelijk te verantwoorden. De twee leerden elkaar kennen tijdens hun studies antropologie waarin ze vaak rond gender en identiteit werkten. Bovendien woonde het koppel volgens Kuiper (2018) een lange tijd in Malawi, waar de inwoners vaak een uniseks naam hebben. Rond deze periode in hun leven merkten ze dat de rolverdeling van de seksen in Nederland effectief verschilt van die van andere landen. Daarbovenop zijn Janneke, die niet graag kookt en wel van vechtsport houdt, en Feye, die graag bakt en de nagels van zijn dochters lakt, ook niet bepaald stereotiep mannelijk of vrouwelijk.

Ouders Janne en Feye met hun dochter. © De Volkskrant

Hoewel Janneke en Feye het geslacht van hun dochters wel bekendmaakten bij de geboorte, proberen de ouders om toch genderneutraal om te gaan met hun kinderen. Zo zegt Janneke volgens Kuiper (2018) niet steeds dat haar kinderen 'mooi' zijn, maar gebruikt ze ook woorden zoals 'stoer' of 'dapper'. Door een combinatie van beide proberen ze de klassieke rolverdeling van de seksen weg te werken.

Naast genderneutraal taalgebruik geven Janneke en Feye hun dochters de keuze uit een mix van meisjes- en jongenskleren en verschillende soorten speelgoed. Voske en Robinson komen op die manier niet alleen in contact met roze en lieflijkheid, maar ook met het andere gender en alles wat ertussenin zit. Bij het bezoeken van een fietsenmaker valt dus ook een blauwe fiets in de smaak en op de speelgoeddag op school is een gereedschapskistje even leuk als Playmobil of Barbiepoppen. Voor Janneke en Feye kan het allemaal.

Toch is het niet zo gemakkelijk voor de omgeving. Voske en Robinson gaan naar een niet-genderneutrale, gangbare school en merken toch verschillen op tussen zichzelf en de andere kinderen. Zo maakt Robinson zich volgens Kuiper (2018) zorgen over wat de andere kinderen van haar gereedschapskistje op de speelgoeddag zouden denken. Haar moeder gaat in gesprek met haar dochters en stelt vaak de vraag waarom dit of dat enkel voor meisjes of jongens zou zijn. Voske en Robinson zullen zich vaak terug beter voelen, maar het is duidelijk dat Nederland nog niet helemaal weet hoe te reageren op genderneutraliteit.

2.5.2. Lisa

Een tweede voorbeeld van genderneutraliteit in Nederland vinden we terug in een onderzoek van de studenten journalistiek René, Nick, Nienke en Iris (2018). In dit onderzoek portretteren ze een genderneutraal persoon op de Hogeschool voor de Kunsten (HKU) in Utrecht. Ze gebruiken Lisa als schuilnaam en het genderneutrale 'hen'.

Volgens het portret (2018) koos Lisa vorig jaar voor roze haren en droeg hen graag glitters op de wangen. Hoewel onze samenleving deze eigenschappen misschien meteen wil toeschrijven aan een meisje, is Lisa dat niet. Hen is genderneutraal of non-binair, een ander woord voor personen die zich niet enkel vrouw of man voelen. Hen legt uit: “Van het eerste tot het vierde middelbaar probeerde ik om in het hokje van ‘vrouw’ te passen. Daar heb ik veel moeite voor gedaan, maar ik besepte in het vierde middelbaar dat ik dat gewoon niet was” (René, Nick, Nienke, Iris, 2018).

Lisa kwam dus niet meteen tot de conclusie dat ze genderneutraal is. Volgens het portret van de studenten journalistiek (2018) leerde hen dat aspect van zichzelf ook pas tijdens *cosplay* kennen. Dat is een vorm van entertainment waarbij mensen zich verkleden als personages uit films, series, videogames en boeken. Lisa verkleetde zich regelmatig als een mannelijk personage en realiseerde zich dat het vrouwelijke minder bij haar paste.

Hoewel de genderneutrale of non-binaire student uit Nederland beseft dat de samenleving erg onderverdeeld is in man en vrouw (binair), ziet hen ook evolutie. Volgens het portret (2018) merkt ze een toename in genderneutrale toiletten, waardoor Lisa minder vaak moet kiezen door welke deur hen zou gaan. Door deze aanpassingen hoopt Lisa dat minder mensen belang zullen hechten aan de vraag of een kind een jongen of een meisje is.

2.5.3. *Noah en Leonne*

Naast infrastructurele veranderingen helpen ook Nederlandse praatprogramma's genderneutraliteit te begrijpen en te aanvaarden. Zo ging RTL Late Night met Twan Huys (2017) in gesprek met Noah Záborszky, een persoon die intussen (2019) als transgender jongen door het leven gaat. De toen nog genderneutrale Noah legde in het programma uit zich niet te identificeren als man of vrouw, maar eerder als 'non-binair' of het genderneutrale 'hen'.

Hoewel Noah overgeschakeld is van 'hen' naar 'hij', blijft hij interessant in het onderzoek naar genderneutraliteit. Om dat thema beter te begrijpen, doen praatprogramma's er goed aan om te spreken met mensen die zich niet als 'meisje' of 'jongen' thuis voelen in onze maatschappij.

Noah Záborszky © Instagram

RTL Late Night met Twan Huys (2018) ging een jaar later ook in gesprek met Leonne Zeegers, de eerder aangehaalde persoon die in bezit is van het eerste genderneutrale paspoort in Nederland. Tijdens die uitzending probeerde Leonne, die geen voorkeur heeft voor 'hij' of 'zij', uit te leggen hoe het voelt om genderneutraal of 'genderfluïde' te zijn. Helaas leek RTL moeite te hebben om Leonne als persoon te begrijpen. Daaruit kunnen we opnieuw concluderen dat meer communicatie nodig is om het begrip volledig te bevatten.

2.6. Vlaamse gezinnen

2.6.1. *Berkana*

Na Zweden, Engelstalige landen en Nederland komt nu ook België aan de beurt. In het recente artikel van Debusschere (2018) spreken drie Vlaamse gezinnen over hoe ze hun kind genderneutraal opvoeden. Hoe lukt het bij ons?

Merel Tuts (33) en haar vriend Sven (36) zijn de ouders van de éénjarige Berkana. Ze wilden het geslacht van hun ongebooren kind niet op voorhand kennen. Tot een kwartier na de geboorte wisten ze het zelfs nog niet: ze wilden niet meteen kijken. Merel legt in het artikel van Debusschere (2018) uit dat: "we wilden even met het kind samenzijn voor er een geslacht op geplakt werd. Onze omgeving vond die aanpak wel moeilijk. Ze wilden zo graag al meisjes- of jongenscadeautjes kopen en dat kind in een hokje stoppen."

Zelfs nadat de ouders bekendmaakten dat ze een dochtertje hadden gekregen, kwam dat genderhokje er niet. Merel en Sven geven Berkana de keuze uit zowel meisjes- als jongenselementen. Zo draagt hun dochter, net zoals de kinderen die elders genderneutraal worden opgevoed, zowel kleedjes als broeken en T-shirts. Waarom kiezen nu ook gezinnen in ons land voor deze opvoeding? Volgens Debusschere (2018) beseft Merel sinds haar studies gezinswetenschappen hoe "rigide" de beelden van man en vrouw kunnen zijn. Deze typische opvattingen probeert ze tegen te gaan. Zo speelt Berkana met alle soorten speelgoed en lezen haar ouders zowel verhaaltjes over Vikingen voor als over stoere, succesvolle meiden.

In het artikel van Debusschere (2018) is het duidelijk dat de opvatting van genderneutraal opvoeden in ons land een beetje verschilt met de opvatting in andere landen zoals de Verenigde Staten en het vooruitstrevende Zweden. Belgische opvoedingsexperts benadrukken dat het niet de bedoeling is om de typische speelgoedsoorten zoals Barbies en brandweerwagens af te voeren, maar dat het ook niet nodig is om 'hij' en 'zij' te vervangen door 'hen'. In bovenstaande casus weten de vrienden en familie van Merel en Sven dat Berkana een meisje is. Het is geen verplichting om het geslacht geheim te houden.

Ook alleenstaande moeder Natalie Lambrechts (29) voedt haar twee zoontjes van vijf en zes genderneutraal op. In het artikel van Debusschere (2018) vertelt ze: "Mijn oudste zoon is thuis een gevoelige knuffelaar en op school een heftig, typisch jongetje. Ik vind het essentieel dat hij al die aspecten kan ontwikkelen zonder dat ik die volgens vastgeroeste ideeën over mannen en vrouwen bijstuur." Tegelijkertijd spelen de 'stoere zoontjes' ook met poppen en de haarspeldjes van hun moeder. Voor Natalie betekent een genderneutrale opvoeding "amuseren zonder grenzen".

Toch is zo'n opvoeding meegeven ook in onze maatschappij niet zo gemakkelijk. Net zoals in Nederland is het vooral de buitenwereld die een (negatief) effect heeft. Zo leert papa Miguel aan dochter Anna (9) dat in bomen klimmen mag en dat ze ook met jongens plezier kan hebben. Anna wordt soms toch uitgesloten, 'omdat ze een meisje is'. Miguel: "Je kunt de wisselwerking tussen wat je wil meegeven en wat de buitenwereld dicteert nooit uitschakelen, maar wij vinden deze visie meegeven hoe dan ook essentieel omdat er wat genderstereotypen betreft nog heel wat moet verbeteren (Debusschere, 2018)."

2.6.2. *Maïthé*

De Vlaamse gezinnen in het artikel van Debusschere (2018) weten al best hoe ze genderneutraal opvoeden moeten aanpakken. Uit eigen interviews blijkt evenwel dat er ook ouders in ons land zijn die hun kinderen al dan niet onbewust genderneutraal opvoeden.

Zo beseft Maïthé Chini, 23 jaar en wonende in Maasmechelen, dat ze genderneutraal opgevoed is als ze terugkijkt op haar opvoeding. Maïthé: "Ik was nooit geïnteresseerd in typische meisjesdingen en dat was geen probleem voor mijn ouders. Als ik graag roze kledjes wilde dragen, had ik dat vast gemogen, maar dat was niet het geval."

Liever speelde Maïthé buiten, samen met haar broer Aäron. Die was volgens Maïthé wel een typische jongen. Zo voetbalde Aäron graag en kon hij zijn fantasie de vrije loop laten met de actionman. Maïthé ging daarin mee. "Met de actionmanpoppen gingen we in gevecht met elkaar. Wie het gevecht won, kreeg de trofee: een Barbiepop. Het grappige is dat we eigenlijk nooit naar Barbiepoppen omkeken. Het was het gevecht met de actionman dat telde."

Hoewel Maïthé de typische jongensdingen interessanter vond, bood haar omgeving ook typische meisjesdingen aan. "Ik mocht al op heel jonge leeftijd mijn eigen kleren kiezen. Dat waren kleren van familie en vriendinnetjes en daaruit koos ik wat ik wilde dragen", legt Maïthé uit. In haar kindertijd vermeed de jonge studente typische meisjeskleuren of kleren en koos ze liever een short en een T-shirt. "Maar ik was niet heel jongensachtig. Mijn mama omschreef mij eerder als een stoer meisje."

Maïthé Chini © Maïthé Chini

Als dat niet duidelijk een genderneutrale opvoeding weergeeft. Maar hoe is die opvoeding onbewust ontstaan? “Ik denk dat mijn ouders gewoon probeerden een typische jongen-meisje-opvoeding te mijden”, legt Maïthé uit. “Hoewel ik mijn broer omschreef als een typische jongen, was hij net als ik heel gevoelig. We kregen allebei van thuis uit mee dat we over die gevoelens moesten praten en dat we mochten huilen als we ons niet goed voelden.”

Ondertussen zijn Maïthé en Aaron al wat ouder, maar plukken ze nog steeds de vruchten van hun opvoeding. “Mijn broer kwam een paar maanden geleden naar me toe om te vragen of ik zijn nagels wilde lakken. Mijn vader, die zelf stereotieper is opgevoed, was verrast, maar we hebben hem gewoon laten experimenteren. Wij kijken niet vreemd op van zulke dingen.”

In het gezin waar de zoon aan de dochter vraagt om zijn nagels te lakken, voelt iedereen zich goed in zijn vel. “Het is belangrijk dat ouders aanvoelen wat hun kind leuk of niet leuk vindt en om daarop in te spelen”, legt Maïthé uit. “Iets waarvoor ik geen interesse toonde, is mij nooit opgedrongen. Ik mocht altijd mezelf zijn, waardoor er nooit problemen waren toen ik bijvoorbeeld aan mijn ouders vertelde dat ik op vrouwen val.” Dat is een mogelijk voordeel van genderneutraal opvoeden waar we later op terugkomen in deze Bachelorproef.

2.6.3. *Anke en Annelies*

Ook Ria Matthyssen voedt haar twee dochters Anke (15) en Annelies (12) onbewust genderneutraal op. Terwijl Annelies in de richting Sociale Technische Wetenschappen zit en later verpleegster wil worden, is Anke het enige meisje in een jongensklas in de richting Technisch Hout. De zussen zijn elkaars tegenpool, juist omdat ze van moeder en vader mochten kiezen wie ze wilden zijn.

Toch was het geen bewuste keuze om zowel ‘meisjes-’ als ‘jongenselementen’ aan te bieden. Ria: “Toen Anke en Annelies klein waren, kochten we een nieuw huis. Mijn man en ik waren die periode in de ban van de verbouwing en merkten al snel dat ook Anke een grote fascinatie had voor het huis. Ze werkte graag met haar handen en sleurde zelfs heen en weer met stenen. Het was geen bewuste keuze om haar later naar Technisch Hout te sturen. We speelden eerder in op wat onze kinderen leuk vonden om te doen.”

Dat inspelen gebeurde voornamelijk bij Anke, de oudere dochter. Volgens haar moeder had ze al op jonge leeftijd een uitgesproken wil en karakter. Toen duidelijk werd dat Anke geïnteresseerd was in technische aspecten, moedigden haar ouders dat ook aan. “Voor Sinterklaas gaven we Anke een speelgoeddoos met hamers en beitels”, vertelt Ria. “Ze kreeg ook haar eigen overall om in te werken.” Hoewel Anke liever met jongensspeelgoed speelde, kregen zij en haar zus ook Barbiepoppen en roze keukentjes om in te spelen. Het was duidelijk een combinatie van beiden.

Op vlak van kleren kiezen liet moeder Ria haar kinderen ook snel los. Zo kleepte zowel Anke en Annelies zich graag in het thema van K3 of My Little Pony, maar was het al snel duidelijk dat de oudste dochter minder gek was op al het roze en de typische meisjeskleren. “Maar dat betekent niet dat Anke er nu jongensachtig uitziet”, verduidelijkt Ria. “Ze draagt bijvoorbeeld mascara, heeft lange haren en vindt het ook vervelend als ze een ‘halve jongen’ wordt genoemd. Ze zit misschien als enige meisje in de klas op een jongensschool, maar ze voelt zich wel echt een meisje. Ze draagt gewoon liever sportieve kledij.”

Anke is, net zoals Maïthé in het eerste voorbeeld, ondertussen oud genoeg om de invloeden van haar opvoeding op zichzelf te uiten. Want hoe voelt het voor een meisje om enkel bij jongens in de klas te zitten? Ria: "Mijn oudste dochter voelt zich heel goed in die omgeving. Op de lagere school stoorde ze zich mateloos aan het gedrag van meisjes onder elkaar. Ze kunnen heel hard zijn en dat werd mij, met de uitvinding van sociale media, de laatste jaren nog duidelijker. In een jongensomgeving komt dat haast niet meer voor. Zij gedragen zich nu eenmaal anders en zijn eerlijker en directer. Daar voelde Anke zich vanaf de eerste dag meteen thuis."

Hoewel Ria haar dochters samen met haar man onbewust genderneutraal opvoedt, is het klassieke rollenpatroon van moeder en vader nog steeds aanwezig. Zo kookt Ria graag, ruimt ze op en is ze opvoedster van beroep. Haar man is eerder technisch aangelegd. "Maar in de opvoeding wijken we ook af van die stereotypen, omdat we het beste willen voor onze kinderen." Zo slagen de ouders er toch in om hun kinderen elementen van beide werelden mee te geven.

2.6.4. *Hana en Elí*

Moeder Jolien D.V. uit Gent voedt haar driejarige dochter Hana en jongste zoon Elí van zes maanden genderneutraal op. "Mijn man en ik streven genderneutraliteit in het algemeen na, voornamelijk in de manier waarop wij leven. Dat hebben wij altijd gedaan en daarom is het voor ons vanzelfsprekend om ook onze kinderen op die manier op te voeden", zegt ze.

Hoewel Jolien en haar man zich niet bewust waren van het feit dat ze genderneutraal opvoeden, is het uiteindelijk wel een bewuste keuze geworden. "Je merkt als moeder dat je al vanaf de geboorte gedwongen wordt om te denken in hokjes. Het begint al met de vraag of het een jongen of een meisje is. De eerste keren dat ik die vraag kreeg, nam ik daar zelfs een beetje aanstoot aan. Het antwoord voor mij wad gewoonweg niet van belang. Anderzijds begrijp ik het ook wel: de nieuwsgierigheid naar het geslacht zit nu eenmaal ingebakken in onze maatschappij."

Toch hoefde die nieuwsgierigheid niet voor Jolien. Daarom besloot ze nog tijdens haar zwangerschap van Hana om het geslacht van haar dochter niet op voorhand te weten. "Bij de zwangerschap van onze zoon Elí wisten we het wel, maar hielden we het geslacht geheim voor de buitenwereld. Toch konden we de vreemde opmerkingen niet op afstand houden. "Als jouw tweede kind opnieuw een meisje is, dan wil je vast een derde meisje krijgen" was slechts één van de reacties die we regelmatig kregen te horen", vertelt Jolien.

Ondertussen voedt Jolien haar kinderen al een tijdje genderneutraal op. "Hana mag roze dragen, maar ik ben wel van het principe dat ik als moeder beslis wat binnenkomt in huis. Bijna nooit kopen wij nieuwe kleren voor Hana. Meestal gaan we naar tweedehandswinkels, omdat we ook bezig zijn met duurzaamheid. Maar tijdens het kopen van kledij ben ik degene die de kleren mee selecteert. Daarmee denk ik niet dat ik inga tegen de wil van Hana. Ik maak de selectie uit principe en om mijn dochter duidelijk te maken dat ze niet alleen roze hoeft te dragen, maar dat ze ook andere keuzes heeft. Bovendien is Hana ook nog maar drie jaar. Wat zij op dit moment mooi vindt, is wat andere mensen ook als mooi beschouwen", zegt Jolien.

Moeder Jolien met Eli en Hana © Giulia Latinne

Toch heeft Jolien het niet zo gemakkelijk met prinsessenroze in huis. Jolien: “Ik geef eerlijk toe dat ik het er niet altijd gemakkelijk mee heb als ze bijvoorbeeld roze kleertjes wil dragen die ze van de grootouders gekregen heeft. Ik laat het toe om haar grootmoeder een plezier te doen. Genderneutraal opvoeden bekijk ik namelijk als een missie. Volgens mij is het nodig om aan positieve discriminatie te doen en dus af en toe roze te mijden zodat Hana beseft dat er ook andere opties zijn. Enkel op die manier kan ik de genderstereotiepe ideeën van de maatschappij bestrijden. Eens dat gebeurd is, hoeft die positieve discriminatie niet meer.”

Dat Hana door deze aanpak bepaalde voordelen geniet, weet Jolien zeker: “Hana voelt zich heel vrij, zowel in het kiezen van speelgoed als in haar gedrag en in het spreken. Ze is een kind dat enorm kan genieten van haar vrijheid en dat doet ze met volle teugen.”

2.6.5. Moeder Britt

De 31-jarige Britt uit Gent is de moeder van haar vierjarige dochter en haar bijna tweejarige zoon, die ze genderneutraal opvoedt. Samen met haar man, die van Zweden afkomstig is, wonen ze al drie jaar in Zweden.

“In de opvoeding van onze kinderen leggen mijn man en ik heel erg de focus op diversiteit”, vertelt Britt. “Als ouders willen we onze kinderen meegeven dat het bijvoorbeeld even normaal is om homoseksueel te zijn als heteroseksueel. Met deze les willen we hen natuurlijk niet in een bepaalde richting duwen, maar hen simpelweg duidelijk maken dat beide situaties een gewone zaak zijn. We vinden het belangrijk dat ze dat accepteren, want zelf zijn we goed bevriend met homoseksuelen.”

Ook aan het innerlijke gevoel hechten de ouders veel belang. Britt: “Dat betekent dat we als ouders zouden openstaan voor de situatie waarin onze dochter of zoon zich eerder jongen of meisje zou voelen. Opnieuw betekent dat niet dat we hen deze gevoelens willen opleggen. We willen enkel verduidelijken dat al deze dingen geen probleem voor ons zouden zijn en dat onze kinderen mogen luisteren naar wat hun binnenste hen vertelt.”

Behalve deze focus, houden Britt en haar partner zich al vanaf de zwangerschap bezig met genderneutrale alternatieven. “Toen ik zwanger was van onze dochter, waren mijn partner en ik het erover eens dat we niet te veel roze wilden”, vertelt Britt. “Wij wilden eerder een ‘neutraal’ begin van haar leven. Zolang wij zelf konden beslissen wat we in huis haalden, ging dat zeer goed. Dat veranderde echter van zodra onze dochter beseftte dat ze zelf haar eigen keuzes kon maken. Ondanks de genderneutrale opvoeding heeft ze er dus bewust voor gekozen om zeer stereotiep vrouwelijk te zijn.”

Zo voelt haar dochter zich het mooist in roze en speelt ze graag met typische meisjespoppen. “Toen we samen naar de winkel gingen en ze een pop wilde kiezen, probeerde ik haar te overtuigen van een lapjespop die zowel een jongen als een meisje kon zijn”, vertelt Britt. “Ik moet bekennen dat ik me daar beter had kunnen in vinden, maar ze was duidelijk: ze wilde absoluut, opnieuw, een stereotiep vrouwelijke pop hebben. Maar toen ze thuiskwam en met haar pop speelde, was dat voor mijn partner en mezelf geen probleem. We willen gewoon dat ze eigen keuzes kan maken, keuzes waar ze zich goed bij voelt.”

Hoewel Britt af en toe geconfronteerd wordt met vervelende reacties op haar manier van opvoeden, blijft ze overtuigd van haar opvoedingsmethode. Britt: “Ik ben van mening dat je moet accepteren wie je bent en dat je moet kunnen omgaan met hoe anderen in jouw omgeving zijn. Het is toch geen probleem als wij ons goed in ons vel voelen en daar niemand mee lastigvallen.”

2.6.6. Thibeau

Daisy is de 37-jarige moeder van Thibeau, haar achtjarige zoon. Samen met haar echtgenoot woont ze in Brasschaat en voedt ze haar zoontje genderneutraal op. “Dat was eigenlijk geen bewuste keuze”, vertelt Daisy. “Wel ben ik ervan overtuigd dat volwassenen al dan niet bewust proberen om kinderen in een bepaalde rol te duwen. Dat wilde ik voorkomen bij mijn zoon. Ik heb hem daarom aangeboden wat hij zelf wilde.”

Al snel bleek Thibeau graag zijn fantasie te gebruiken. Daisy: “Aangezien het typische jongensspeelgoed niet zo geschikt is om verhalen rond te fantaseren, greep hij al snel naar knuffels en poppen. Daarnaast verzamelde hij ook prinsessenjurken en liep hij graag rond met zijn pop in de buggy.”

Ook kleding kiezen was een belangrijk aspect in het leven van Daisy's zoon. “Thibeau is altijd heel bewust bezig geweest met kleding en kiest ze daarom zelf. Wat ik wel merk, is dat de maatschappij een grote invloed op zijn keuze begint te krijgen nu hij bijna negen jaar is. Zo heeft hij afstand gedaan van al zijn prinsessenkleedjes en zal hij nooit meer roze dragen, want ‘roze is voor meisjes’ volgens hem. Dat vind ik spijtig. Vaak probeer ik hem nog duidelijk te maken dat hij alles mag doen en dragen als hij zich daar goed bij voelt, maar ik denk dat hij zich nu bewuster is van zichzelf in de wereld en schrik heeft van wat anderen zouden zeggen.”

Toch is de 37-jarige moeder zeker van haar stuk wanneer ze vertelt over de voordelen van de genderneutrale opvoeding van Thibea. Daisy: “Ik heb het gevoel dat mijn zoon een heel gelukkig en rustig kind is. Hij heeft door de jaren heen de mogelijkheid gehad om zijn eigen rol te bepalen, zonder dat hij in een bepaald hokje werd geduwd. Daardoor kan hij nu zelf kiezen wat hij graag doet. Zo geniet hij ervan om paard te rijden, maar turnt hij ook graag.”

2.6.7. *Knudde*

De 29-jarige moeder Roos uit Moorslede kiest er bewust voor om haar vierjarig zoontje Knudde genderneutraal op te voeden. “Nadat Knudde werd geboren en al wat ouder was, koos hij de kleur van zijn slaapkamer uit”, vertelt Roos. “Roze”, zei hij dan. Mijn man, die uit een traditioneel gezin komt, had het daar wat moeilijk mee. Ikzelf niet, maar uiteindelijk kozen we toch voor grijsblauwe kamerverf. Mijn man was ook verrast toen Knudde op driejarige leeftijd ervoor koos om Mega Mindy te zijn voor Carnaval, maar dat hebben we toch toegelaten. In het dagelijkse leven loopt Knudde graag rond in kledij met gekke prints of in felle kleuren zoals oranje. Hij beslist zelf mee wat hij wil dragen.”

Hoewel Roos zich inzet voor een genderneutrale opvoeding, is ze zich erg bewust van de reacties van haar omgeving. Roos: “Op een bepaald moment wilde onze zoon heel graag een rokje. Dat vonden wij geen probleem, maar het was niet gemakkelijk om een rokje voor Knudde te vinden dat hij zelfs kon dragen als we thuis bezoek hadden. Ja, we zijn ons wel bewust van wat mensen daarvan zouden denken. Zijn grootouders hebben bijvoorbeeld een traditioneel idee over wat meisjes en jongens al dan niet mogen en dat maakt het ook niet altijd evident.”

2.6.8. *Moeder Loes**

Loes uit Gent is een 32-jarige moeder van drie zonen van acht, zes en drie jaar. Samen met haar man voedt ze haar kinderen bewust genderneutraal op. “Ik heb het altijd gek gevonden dat mensen proberen om hun kinderen in hokjes te duwen”, vertelt Loes. “Dat betekent niet dat ik daarom al meteen tijdens de zwangerschap van mijn oudste zoon het idee kreeg om genderneutraal op te voeden. Maar vanaf het begin waren mijn partner en ik het erover eens dat roze en blauw niet per se voor meisjes en jongens hoeft te zijn.”

Zo hoefden de zonen van Loes niet per se de typische stoere jongens te worden. Loes: “Voor ons was het logisch dat we beide speelgoedsoorten in huis zouden halen. Mensen keken soms wel op wanneer mijn kinderen graag met poppen speelden. ‘Wat is het ergste dat er kan gebeuren?’ vroeg ik hen dan. ‘Dat hij later een fantastische vader zal worden of een goede kok?’. Voor ons was dat helemaal geen punt.”

Op dit moment spelen de jongens graag met LEGO. “Daar bestaat veel variatie in en die verschillende bouwdozen hebben we ook in huis”, vertelt Loes. “Denk bijvoorbeeld aan *Star Wars*, maar ook aan legopoppen die elfjes zijn. Zelfs de oudste, die dan eerder een typische jongen zou zijn, speelt met beide varianten. Hij zoekt gewoonweg uit wat hij leuk vindt en bouwt er vervolgens op los. Daarnaast hebben ze ook Playmobil *en* maakt het voor hen niet

* Omwille van privacyredenen is Loes een schuilnaam. De identiteit van de ouder is bekend bij de studente.

uit of dat dinosaurussen zijn of dat ze kinderen verzorgen in een huisje. Ze staan simpelweg open voor beide gangpaden in de speelgoedwinkel.”

De 32-jarige moeder heeft een zeer specifieke reden waarom ze aan genderneutraal opvoeden doet. Loes: “Ik hoop dat hun opvoeding ervoor zal zorgen dat ze naar de persoon kijken en niet slechts naar de uiterlijke kenmerken van die persoon. Ik merk dat zij op dit moment geen onderscheid maken tussen zichzelf en iemand met dezelfde of een andere huidskleur. Ik hoop dat zij op vlak van geslacht, maar ook op vlak van mensen met een beperking geen onderscheid zullen maken, of alleszins minimaal. Ik hoop dat ze dat blijven doen, want uiterlijke kenmerken kunnen en persoon absoluut niet volledig definiëren.”

3. VOORDELEN VAN GENDERNEUTRAAL OPVOEDEN

De eerder besproken casussen zijn duidelijk: ouders kiezen voor een genderneutrale opvoeding omdat ze hun kinderen geen stereotiep beeld van de wereld en zichzelf willen aanleren. Toch blijft de vraag of kinderen met een genderneutrale opvoeding effectief minder stereotiep denken dan kinderen uit een traditioneel leefmilieu. En welke voordelen zijn er nog verbonden aan een omgeving waarin ouders geen belang hechten aan het cultureel bepaalde gender? Dit hoofdstuk leidt ons doorheen onderzoeken over de voordelen van een genderneutrale omgeving.

3.1. Weg met stereotiep denken

In een recent onderzoek bevestigt Ben Kenward, professor Psychologie aan Oxford Brookes University, dat kinderen in een genderneutrale omgeving effectief minder stereotiep denken dan kinderen in een traditioneel leefmilieu (Oxford Brookes University, 2017). Kenward voerde deze studie uit in Zweden en publiceerde de resultaten in het *'Journal of Experimental Child Psychology'*. Deze studie is het eerste onderzoek dat genderneutraal en traditioneel opgevoede kinderen vergelijkt en is daarom essentieel voor deze literatuurstudie.

Uit de vergelijking tussen dertig kinderen op genderneutrale scholen en vijftig kinderen op traditionele scholen constateerde Kenward twee belangrijke punten. Ten eerste zouden kinderen met een genderneutrale opvoeding minder stereotiep denken dan kinderen uit een traditioneel leefmilieu. Ten tweede speelden ze sneller met onbekende kinderen van het andere geslacht dan traditioneel opgevoede kinderen. Hoewel Kenward er niet in slaagde om evenveel genderneutraal als traditioneel opgevoede kinderen te vinden, zijn deze twee conclusies doorslaggevend voor het thema van deze studie.

Volgens Kenward is er een negatief gevolg voor de kinderen die weigeren om met leeftijdsgenoten van het andere geslacht te spelen: "Kinderen die enkel spelen met hetzelfde geslacht, ervaren bepaalde interacties niet en kunnen zich daardoor niet volledig ontwikkelen. Zo bestaan er veel studies waaruit blijkt dat met blokken spelen goed is voor de ruimtelijke en cognitieve vaardigheden. Meisjes die niet met zulk speelgoed spelen, kunnen die vaardigheden niet ten volle ontwikkelen" (Oxford Brookes University, 2017).

In zekere zin is het logisch dat traditioneel opgevoede kinderen minder snel zullen omgaan met kinderen van het andere geslacht. In tegenstelling tot hun genderneutraal opgevoede leeftijdsgenoten, leren ze dat nauwelijks. In een school waar de twee speelgoedsoorten worden opgesplitst, kunnen meisjes en jongens niet al spelende het speelgoed ontdekken dat voor beide geslachten interessant is. Daarom blijven ze vaak op het veilige eiland van 'meisjesspeelgoed voor meisjes' en 'jongensspeelgoed voor jongens'.

Die opsplitsing in meisjes en jongens zou volgens Kenward best niet meer bestaan: “Als je jezelf niet beperkt tot je gender, heb je meer kans om jezelf te ontwikkelen, om te leren en om jezelf bloot te stellen aan nieuwe ervaringen waaruit je kan groeien. Meisjes en jongens die bijvoorbeeld allebei met blokken spelen, maar zich ook voordoen als mama en papa, zullen zich door deze mogelijkheden volledig kunnen ontwikkelen.” (Oxford Brookes University, 2017).

3.2. Vaker samen spelen

In de tweedelige BBC-documentaire *‘No More Boys and Girls: Can Kids Go Gender Free?’* (2018) neemt tv-presentator Javid Abdelmoneim een klas van traditioneel opgevoede zevenjarigen over en leert hij hen over een genderneutrale omgeving. Tijdens deze periode stelde Abdelmoneim net zoals Kenward (2017) vast dat jongens en meisjes uit een traditioneel leefmilieu minder gemakkelijk met elkaar spelen. Daarbovenop concludeert hij dat meisjes hun toekomstmogelijkheden minder hoog inschatten dan jongens.

De Britse basisschool Lanesend is de locatie waar het BBC-onderzoek van Abdelmoneim in 2018 plaatsvond. Daar bracht hij enkele veranderingen aan in een klasje van zevenjarigen. Zo schilderde hij de blauwe en roze kleerkasten in een universeel oranje, las hij sprookjes voor waarin de prinses de heldin van het verhaal is, liet hij mensen met een ‘bijzondere’ job – zoals een mannelijke danser of een vrouwelijke mechanicus – langskomen op de school en maakte hij de opgesplitste toiletten genderneutraal. De verwarde reactie van de kinderen maakt duidelijk dat de aanpassingen voor hen aanvoelen als een wereld van verschil.

Javid Abdelmoneim met de leerlingen van de Britse basisschool Lanesend. © BBC

Niet alleen maakte Abdelmoneim de omgeving iets minder traditioneel, maar onderwierp hij de leerlingen ook aan psychologische testen. Daaruit blijkt dat meisjes een lager zelfbeeld

hebben dan jongens, terwijl jongens moeite hebben om hun emoties te uiten. Ook zouden de op gender gebaseerde interesses, zoals 'poppen voor meisjes' en 'blokken voor jongens', al op jonge leeftijd worden ontwikkeld. De oorzaak ligt bij de omgeving, want volgens verschillende wetenschappers en professionals in de documentaire worden deze interesses niet vooraf bepaald door de biologie.

Dat toch veel mensen denken dat de genderverschillen tussen meisjes en jongens aangeboren zijn, beseft Abdelmoneim maar al te goed. Daarom vraagt hij in de documentaire verduidelijking aan een neuroloog. Deze legt uit dat de hersenen van meisjes en jongens quasi hetzelfde zijn. Hun denken kunnen we wel beïnvloeden door de omgeving, zoals het speelgoed dat wij aanbieden aan onze kinderen. Meisjes en jongens spelen dus niet met poppen en blokken omdat de biologie dat eist, maar omdat het aangeleerd gedrag is.

Die traditionele omgeving waarin veel kinderen zich bevinden, kan volgens Abdelmoneim ernstige gevolgen met zich meebrengen. Meisjes schatten hun toekomstmogelijkheden namelijk minder hoog in omdat ze een lager zelfbeeld hebben dan jongens. Zo zit er misschien een wiskundeknobbel tussen de meisjes, maar kan ze die vaardigheid niet genoeg ontwikkelen door te weinig zelfvertrouwen of aanmoediging van derden.

Daarnaast ontdekt Abdelmoneim net zoals Kenward (2017) dat jongens en meisjes minder geneigd zijn met elkaar te spelen als ze apart spelen met speelgoed. De kinderen ontdekken dan niet dat er meer bestaat dan het cultureel bepaalde gender en blijven op een afstand van elkaar. Dat is ook duidelijk in een fragment uit de documentaire waarin jongens niet met de meisjes willen picknicken omdat dat te 'meisjesachtig' zou zijn. Abdelmoneim bewijst daarom onrechtstreeks dat een genderneutrale omgeving – waarin gender niet relevant is – minder stereotypering en een betere relatie tussen beide geslachten teweeg kan brengen.

3.3. Positieve toekomst

De recente overzichtsstudie *'Does Exposure to Counterstereotypical Role Models Influence Girls' and Women's Gender Stereotypes and Career Choices?'* (2018) van Maria Olsson en Sarah Martiny, constateert dat genderstereotypedoorkennende rollen een positieve invloed hebben op ons zelfbeeld en op onze stereotiepe gedachten. Deze overzichtsstudie bundelt alle bestaande onderzoeken over dit thema samen en focust zich vooral op vrouwen en hun carrièremogelijkheden. Het is een cruciaal onderzoek voor deze literatuurstudie aangezien ook ouders proberen om stereotypen weg te werken via een genderneutrale opvoeding.

De stereotiepe gedachten die wij hebben over onszelf en anderen wordt beïnvloed door onze omgeving. Dat bevestigen ook Olsson en Martiny wanneer ze stellen dat de directe omgeving, zoals ouders en vrienden, maar ook de media een invloed hebben op jongens en meisjes. De Noorse psychologen zetten deze vaststelling kracht bij met de analyse van Martha M. Lauzen et al. (2008) over prime time televisie. Uit de resultaten blijkt dat mannen in televisieprogramma's hoofdzakelijk voorgesteld worden in betaalde jobs, terwijl vrouwen voornamelijk het onbetaalde werk vertegenwoordigen.

Dat het stereotiepe beeld van mannen en vrouwen op televisie overeenkomt met de werkelijkheid, bevestigen de Noorse psychologen met het onderzoek van Kan et al. (2011). Daaruit blijkt dat mannen in Westerse landen meer tijd spenderen in betaalde sectoren dan vrouwen. Daarbovenop concluderen onderzoekers Beede et al. (2011), Croft et al. (2015) en Leopold et al. (2016) dat er in Westerse landen te weinig mannen werken in de zorgsector, terwijl vrouwen te weinig STEM-jobs (Science, Technology, Engineering, Maths) vertegenwoordigen. Zo ondervond Beede et al. (2011) dat maar liefst 76% van de jobs in de STEM-sector in de Verenigde Staten werd uitgeoefend door mannen, tegenover de overige 24% vrouwen.

Ook de Belgische studierichtingen zijn genderstereotiep opgedeeld, bevestigt Rosa vzw met een analyse van de genderstatistieken voor het onderwijs in Vlaanderen. Hoewel het aandeel vrouwen in de STEM-opleidingen lichtjes steeg van 29% in academiejaar 2001-2002 naar 33% in 2012-2013, blijven vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd. Zo leren de meest recente cijfers (2014-2015) ons dat slechts 31% van de vrouwelijke studenten een STEM-opleiding volgt. Met de overige 69% zijn het de mannelijke studenten die de meerderheid vormen.

2014-2015

RICHTING	MEISJES	JONGENS	%MEISJES	%JONGENS
Farmaceutische wetenschappen	1939	636	75%	25%
Biomedische wetenschappen	1679	653	71%	29%
Biotechniek	282	324	47%	53%
Wetenschappen	1692	3773	31%	69%
Toegepaste Wetenschappen	1172	4141	22%	78%
Nautische Wetenschappen	54	310	15%	85%
Industriële Wetenschappen en technologie	923	7317	11%	89%
TOTAAL	7741	17154	31%	69%

*Het gaat bij deze cijfergegevens telkens om het aantal Belgische studenten.

Genderstatistieken van het Vlaams onderwijs. © RoSa vzw

Waarom meisjes en jongens nu precies kiezen voor een genderstereotiepe studie of job, heeft volgens Olsson en Martiny (2018) te maken met het feit dat ze onvoldoende blootgesteld worden aan genderstereotypedoorbrekende voorbeelden. Ook onderzoekers Eagly en Wood (2011) sluiten zich bij deze stelling aan met hun sociale roltheorie. Deze stelt dat stereotiepe gedachten psychologische barrières met zich meebrengen waardoor mannen en vrouwen hun kansen niet durven te wagen in een bepaalde studie of job.

Om de genderongelijke carrière- en studieverdeling op te lossen, klinkt het logisch dat we meer stereotypedoorbrekende genderrollen nodig hebben. Olsson en Martiny (2018) concluderen dan ook dat de blootstelling aan die vernieuwende rollen een positief effect zou hebben op het zelfbeeld en de stereotiepe gedachten van meisjes en jongens. Toch ontdekten de psychologen ook dat het succes van de blootstelling niet altijd gegarandeerd is. Zo heeft de blootstelling meer effect op lange dan op korte termijn.

Het was Pingree die al in 1978 probeerde om de effecten van blootstelling aan genderstereotypedoorbrekende rollen op korte termijn te achterhalen. Zo verdeelde de onderzoeker het derde leerjaar in twee groepen en onderwierp ze hen voor korte duur aan enerzijds traditionele reclame (waaronder beelden van een huisvrouw) en anderzijds niet-traditionele reclame (waaronder beelden van een vrouwelijke wetenschapper). Die laatste groep rapporteerde achteraf minder genderstereotiep over mannen en vrouwen dan de eerste groep die enkel traditionele reclame kreeg voorgeschoteld.

Enkele jaren later volgde de analyse van Tozzu en Golub (1990). De twee onderzoekers lieten kinderen uit het derde leerjaar kennismaken met mannen en vrouwen die een tegenstereotiepe job uitoefenden, zoals een mannelijke lesgever of een brandweervrouw. Uit dit onderzoek konden ze, net zoals Pingree, vaststellen dat kinderen inderdaad minder in stereotypen dachten na blootstelling aan vernieuwende genderrollen op korte termijn.

Hoewel de kinderen na het onderzoek van Pingree (1978) en Tozzu en Golub (1990) in staat waren om minder stereotiep te denken, benadrukken Olsson en Martiny (2018) dat het zelfbeeld van de kinderen daarom nog niet veranderd is. Het is een feit dat blootstelling op korte termijn enigszins resultaat oplevert, maar niet in zulke mate dat het stereotiep gedrag van de kinderen positief beïnvloed wordt. Daarnaast verduidelijken de Noorse psychologen dat er tot op heden te weinig onderzoek bestaat over de manier waarop kinderen zichzelf zien na blootstelling aan genderstereotypedoorbrekende rollen.

Om alsnog na te gaan of ons stereotiep gedrag positief beïnvloed kan worden door de blootstelling aan vernieuwende genderrollen, bespreken Olsson en Martiny verschillende studies die zich focussen op een blootstelling op lange termijn. Zo analyseerden Wolbrecht en Campbell (2007) vrouwelijke adolescenten op vlak van hun interesse in de politiek. Daaruit blijkt dat deze vrouwen meer belangstelling hebben voor politiek wanneer er meer vrouwelijke politici zijn in hun land. Het rolmodel effect was ontdekt.

Ook in de directe omgeving van adolescenten en jongvolwassenen treedt het rolmodel effect op. Zo stellen Marantz en Mansfield (1977) dat de carrière van een ouder invloed kan hebben op de toekomstplannen en dus het gedrag van het kind. Dochters van moeders die een genderstereotypedoorbrekende job hebben zullen zelf ook sneller genderstereotypedoorbrekend verdrag vertonen naarmate ze ouder worden.

De overzichtsstudie van Olsson en Martiny (2018) bevestigt dus dat de blootstelling van genderstereotypedoorbrekende genderrollen voornamelijk op lange termijn effect heeft. Wanneer vernieuwende genderrollen ons langdurig beïnvloeden in onze groeiperiode, zal dit een positief effect hebben op de stereotiepe gedachten over onszelf en anderen, alsook op ons gedrag. Deze bevindingen zijn van groot belang voor deze literatuurstudie, aangezien genderneutraal opvoedende ouders eveneens proberen om hun kind zoveel mogelijk groot te brengen in een genderstereotypedoorbrekende omgeving. Olsson en Martiny (2018) bewijzen dan ook onrechtstreeks dat een langdurige, genderneutrale opvoeding minder stereotypering teweeg kan brengen.

Ook Klaartje Van Kerckem van Merhaba, een organisatie voor holebi- en transgender personen met een migratieachtergrond, benadrukt het belang van bewust omgaan met

gender: “In een genderbewuste of genderneutrale opvoeding kunnen kinderen genieten van de mogelijkheid om zichzelf te zijn en zich te ontplooien. Daarbovenop zullen meisjes en jongens later geloven dat ze dezelfde dingen kunnen bereiken als ze een gelijke behandeling krijgen. Dat is belangrijk, want dat betekent dat zij zich niet gehinderd zullen voelen in hun carrièrekeuze.”

3.4. Gezonde geest, gezond lichaam

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) publiceerde het rapport *‘Gender and Mental Health’* in 2002 en concludeerde dat sociaal geconstrueerde verschillen tussen vrouwen en mannen een negatieve impact hebben op de gezondheid van beide geslachten. De bevindingen uit dit rapport gelden vandaag nog steeds en zijn onmisbaar voor deze literatuurstudie. De organisatie verduidelijkt immers de negatieve gevolgen van genderstereotypering en gendervooroordelen, net datgene dat een genderneutrale opvoeding tracht te bestrijden.

Meisjes die last hebben van stemmingswisselingen en jongens die worstelen met opvliegendheid: het zijn twee stereotiepe beelden waar we ooit beide geslachten al dan niet onbewust mee hebben geassocieerd. Hoewel de Wereldgezondheidsorganisatie bevestigt dat genetische en biologische factoren – de menstruatiecyclus of onvruchtbaarheid – een hogere prevalentie van depressie en angststoornissen bij vrouwen opwekken, is er meer aan de hand dan op hol geslagen hormonen.

Volgens het rapport (2002) kampen meisjes van adolescentie leeftijd niet alleen vaker met depressie dan adolescentie jongens, maar ook met eetstoornissen en zelfmoordgedachten. Jongens ervaren dan weer meer problemen met hun temperament, vertonen sneller risicogedrag en plegen vaker zelfmoord dan meisjes. Deze bevindingen wijzen naar de conclusie dat adolescentie meisjes vatbaarder zijn voor symptomen die naar binnen gericht zijn, terwijl adolescentie jongens sneller overgaan tot actie.

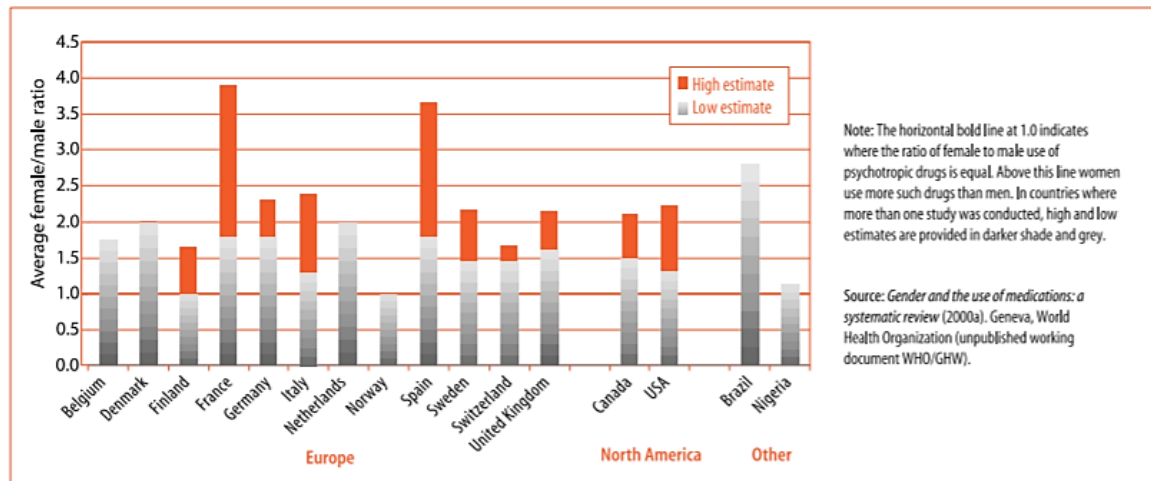
Waarom vrouwen nu precies meer last hebben van depressie en mannen zich geen blijf weten met hun woede, kunnen we volgens de Wereldgezondheidsorganisatie verklaren aan de hand van de sociaal geconstrueerde verschillen tussen beide geslachten. Een traditionele omgeving leert vrouwen namelijk om eerder passief en volgzaam te zijn dan een actieve rol aan te nemen. Als het rapport (2002) ons leert dat het gevoel van gebrek aan autonomie en controle over het eigen leven een ‘trigger’ is voor depressie, dan concludeert de organisatie dat vrouwen sneller depressief worden omdat zij geen actieve taak op zich mogen nemen.

Toch is een ondernemende genderrol ook niet zorgeloos. In een traditionele omgeving leren mannen vooral om de situatie waarin ze zich bevinden te controleren. Omdat zij niet altijd leren hoe ze hun emoties op een juiste manier kunnen uiten, stelt het rapport (2002) vast dat mannen sneller kampen met overgevoeligheid, alcoholmisbruik en druggebruik.

Om de negatieve impact van de sociaal geconstrueerde genderverschillen in te perken, gebruiken vrouwen en mannen andere methodes. Zo proberen vrouwen hun depressie en angststoornissen te verhelpen met medicatie en psychologische hulp. Mannen schakelen

echter minder snel hulp in van buitenaf. Volgens het rapport (2002) wachten zij totdat ze symptomen uit een later en soms bedreigend stadium vertonen. Noorwegen zou volgens de WHO het enige land zijn waar vrouwen en mannen evenveel psychofarmaca gebruiken. In de overige vijftien landen uit de selectie die het rapport hanteert, met Frankrijk en Spanje op kop, vertrouwen vrouwen aanzienlijk meer op medicatie dan mannen.

Figure 1: Average female/male ratio of psychotropic drug use, selected countries

Vrouwen vertrouwen meer op psychofarmaca dan mannen. © WHO (2002)

Vrouwen en mannen hebben het niet alleen moeilijk om de negatieve gevolgen van het cultureel bepaalde gender in te perken, maar ook om ze te voorkomen. Omdat artsen volgens het onderzoek beïnvloed worden door genderstereotiepe gedachten en gendervooroordelen, zullen zij vrouwen – al dan niet onbewust – sneller diagnosticeren voor depressie dan mannen. Daardoor blijven vrouwen rondcirkelen in symptomen die naar binnen gericht zijn en worden de emoties van mannen niet erkend.

Dat sociaal geconstrueerde genderverschillen een negatieve impact hebben op de gezondheid van beide geslachten, bevestigt de Wereldgezondheidsorganisatie met haar rapport (2002). Het is een bevinding die essentieel is voor deze literatuurstudie, aangezien ouders die genderneutraal opvoeden ook trachten om hun kinderen zonder het cultureel bepaalde gender op te voeden.

“Door een genderbewuste of genderneutrale opvoeding leren kinderen dat ze zichzelf mogen zijn en niet hoeven te voldoen aan verwachtingen van buitenaf”, zegt Kaat Martine Verhaeghe, docente pedagogie aan de Erasmushogeschool in Brussel. “Dat is belangrijk als we willen voorkomen dat kinderen het idee krijgen dat ze niet voldoen aan de norm en daarom niet normaal zijn.”

Hoogleraar onderwijssociologie aan de UGent Mieke Van Houtte sluit zich daarbij aan: “Al van jongs af proberen kinderen elkaar in een bepaalde richting te duwen. Wijken bepaalde kinderen af van die genderstereotiepe norm, dan zullen ze een bepaalde druk ervaren die een negatief effect heeft op het welzijn van de kinderen. Een genderbewuste of genderneutrale opvoeding kan dan wel eens de oplossing zijn om die ongewenste gevolgen uit de weg te gaan en zelfs teniet te doen.”

3.5. Goede relatie tussen seksen

In het recente onderzoek *'How Gender Expectations Shape Early Adolescence Around The World'* (2017) concluderen onderzoekers Blum, Mmari en Moreau dat traditionele genderopvattingen een negatief effect hebben op de gezondheid van vrouwen en mannen, maar ook op de relatie tussen beide geslachten. Het onderzoek is een samenwerking van achttien onderzoekers en werd gepubliceerd in de *'Journal of Adolescent Health'*.

Het onderzoeksteam vroeg wereldwijd aan jongvolwassenen hoe zij het opgroeien als jongen of meisje in hun samenleving ervaren. Daaruit blijkt dat de 'hegemonische mythe' een grote rol speelt in de groeifase. Die mythe stelt dat meisjes kwetsbaar zijn en jongens sterk en onafhankelijk. Deze opvatting komt volgens de onderzoekers regelmatig terug in de media, in de schoolomgeving en zelfs bij ouders en leeftijdsgenoten.

Tijdens het onderzoek vertelde een Egyptisch meisje over haar ervaringen met die mythe. Ze betuigde ze dat vrouwen in haar land niet naar buiten mogen gaan wanneer ze willen en dat ouders hun dochter straffen als ze te laat thuis komt. Daaraan voegde ze toe: "Dit probleem bestaat niet voor jongens, want zij mogen gaan en thuiskomen wanneer ze willen."

Door de hegemonische mythe vallen zowel vrouwen als mannen ten prooi aan negatieve gevolgen voor hun gezondheid (Blum, Mmari, Moreau, 2017). Meisjes worden namelijk wereldwijd bedreigd met depressie, vroegtijdig schoolverlaten, ongewenst zwangerschap, kinderhuwelijk en zelfs seksueel overdraagbare aandoeningen zoals hiv. Jongens zijn dan weer, ondanks de opvatting dat ze sterk zijn, in veel grotere mate slachtoffer van fysiek geweld. Ze sterven vaker door verwondingen en zijn vatbaarder voor druggebruik en zelfmoord dan meisjes.

Daarnaast concludeert het onderzoek (2017) dat de mythe – 'meisjes zijn kwetsbaar en jongens sterk' – ervoor zorgt dat we puberale meisjes beschouwen als symbool van seks en seksualiteit, terwijl we jongens gelijkstellen aan gevaar. De traditionele omgeving leert meisjes dan ook om niet op een bepaalde manier te zitten of om bepaalde dingen niet te dragen. Het feit dat de ondervraagde meisjes en jongens erkennen dat ze vroeger samen speelden maar contact verloren in de puberteit, bevestigt dat de hegemonische mythe eveneens een negatief effect heeft op de relatie tussen beide geslachten.

Blum, Mmari en Moreau (2017) bevestigen met hun wereldwijd onderzoek dat de hegemonische mythe oftewel de traditionele genderopvatting een negatieve impact heeft op zowel de gezondheid van vrouwen en mannen als de relatie tussen beide geslachten. De resultaten zijn belangrijk voor deze literatuurstudie, omdat ze stellen dat traditionele genderopvattingen – hetgeen een genderneutrale opvoeding tracht te vermijden – ons menszijn negatief beïnvloedt op allerlei vlakken.

3.6. Conclusie

Tot op vandaag bestaat er nog te weinig onderzoek naar genderneutraal opvoeden, en dat bevestigt ook Gene Beresin, professor psychiatrie aan Harvard (Beresin, Schlozman, 2018). Toch kunnen we dankzij bovenstaande studies stellen dat een genderneutrale opvoeding mogelijks heel wat problemen kan oplossen en zelfs voordelen met zich kan meebrengen.

Zo leren Kenward (2017) en Abdelmoneim (2018) ons dat kinderen in een genderneutrale omgeving minder stereotiep zouden denken en vaker zouden spelen met het andere geslacht. Daarenbovenop concluderen Olsson en Martiny (2018) dat een genderstereotypedoorbrekende omgeving een positieve impact zou hebben op ons zelfbeeld en onze toekomstmogelijkheden. De Wereldgezondheidsorganisatie (2002) ontdekte dat vrouwen en mannen zelfs gezonder zouden zijn wanneer het cultureel bepaalde gender niet zo'n grote rol zou spelen, een besluit dat recent nog bevestigd werd door Blum, Mmari en Moreau (2017).

Deze literatuurstudie benadrukt dat verder onderzoek naar de effecten van een genderneutrale opvoeding noodzakelijk is om grote conclusies te kunnen trekken. Wat we echter wel met zekerheid kunnen stellen, is dat bovenstaande onderzoeken wijzen op de mogelijke voordelen van een genderneutrale leefomgeving, zij het dan onrechtstreeks.

4. GENDERNEUTRAAL OPVOEDEN ALS DISCUSSIEONDERWERP

Hoewel onderzoekers aantonen dat genderneutraal opvoeden verschillende voordelen met zich meebrengt, blijft de samenleving alsnog weerstand bieden tegen deze opvoedingsmethode. Om te begrijpen waarom dit thema een favoriet discussieonderwerp is van de maatschappij, leidt dit hoofdstuk ons doorheen controversiële mediagebeurtenissen en gesprekken met genderexperts en gezinnen die genderneutraal opvoeden.

4.1. Verwarring gender en sekse

In september 2017 schafte winkelketen Hema meisjes- en jongensklleding af om ze te vervangen door een genderneutrale kledinglijn. Meteen regende het protesten. De Facebookpagina van RTL (2017) stond er vol van: “Lekker overdreven. Dames en heren mag niet meer. Jongens- en meisjesklleding verdwijnt. Alles wordt genderneutraal. Mag je straks nog wel man of vrouw zijn? Of jongen of meisje?”

Niet veel later toonden de Nederlanders opnieuw hun afgunst voor de nieuwe trend. Tijdens de verkiezing van het irritantste woord van 2017, georganiseerd door het Instituut voor de Nederlandse Taal, viel de bedenkelijke eer te beurt aan het woord ‘genderneutraal’ met maar liefst 43% van de stemmen.

Ook genderneutraal opvoedende ouders uit België moeten opboksen tegen vervelende reacties uit hun omgeving. Zo vertelt Loes* uit Gent: “Mijn man en ik krijgen vaak te horen dat we homo’s van onze zonen zouden maken en dat onze manier van opvoeden grote, negatieve gevolgen zou hebben voor onze jongens.”

Veel heeft te maken met de voortdurende verwarring tussen sekse en gender. Terwijl sekse of geslacht een binair begrip is, bepaald door de geslachtelijke verschillen, draait gender rond de cultureel bepaalde gedragingen en rollen. De Amerikaanse filosofe en feministe Judith Butler formuleerde het kernachtig als: “Gender is hetgeen we doen en de rol die we spelen” (Salih, 2006). We zijn onze sekse, maar we spelen ons gender. Hoewel ook voorstanders van de genderneutrale opvoeding erop wijzen dat gender een continuüm is, houdt de maatschappij vast aan het idee dat gender en geslacht hetzelfde betekenen.

Ook de media berichten regelmatig op een foutieve manier over de betekenis van gender. Zo schreef RTL naar aanleiding van de verkiezing van het irritantste woord in 2017: “Genderneutraal is het meest irritante woord van 2017. De term om aan te duiden dat er geen verschil tussen de *seksen* wordt gemaakt, kreeg in de jaarlijkse verkiezing van het Instituut

* Omwille van privacyredenen is Loes een schuilnaam. De identiteit van de ouder is bekend bij de studente.

voor de Nederlandse Taal 43 procent van de stemmen” (RTL, 2017) [eigen cursivering]. ‘Gender’ wordt hier letterlijk vertaald als ‘geslacht’.

Door de verwarring tussen gender en sekse gelooft de samenleving dat een genderneutrale opvoeding een ‘geslachtsloze’ opvoeding betekent, waarin ouders het geslacht van hun kinderen niet erkennen. Het idee dat deze ouders de woorden meisjes en jongens niet meer in de mond nemen, creëert een associatie met politiek correct taalgebruik en wekt vervolgens wrevel op. De samenleving weet niet dat deze ouders proberen om enkel zonder de *ideeën* over meisjes en jongens te leven.

4.2. Binaire weerstand

De term ‘gender’, zoals die sinds de jaren zeventig wordt gebruikt om naar de culturele betekenis van vrouwelijkheid en mannelijkheid te verwijzen, is een product van de tweede feministische golf. Het feminisme hechtte sinds de jaren zestig veel belang aan het blootleggen van de machtsverhoudingen tussen vrouwen en mannen en hoe deze in stand werden gehouden door genderstereotypingen.

Feministen verzetten zich tegen het biologisch determinisme dat hun rol in de samenleving beperkte. De beroemde feministe Simone de Beauvoir verwoordde het als: “Vrouwen worden niet geboren, vrouwen worden gemaakt” (Rosa vzw, 2017). Ook Alice Schwarzer ging de genderstereotypen tegen. Deze Duitse journaliste interviewde in de jaren zeventig zo’n zestien vrouwen over wat vrouw zijn voor hen betekent. Haar in 1975 verschenen boek *‘Het kleine verschil en de grote gevolgen’* veroorzaakte een grote controverse. De hedendaagse onenigheid rond genderneutraal opvoeden kunnen we in dezelfde lijn zien.

Merhaba-medewerker Klaartje van Kerckem verklaart de controverse: “Onze maatschappij heeft de genderrollen grotendeels gelijkgesteld aan de binaire opdeling in mannen en vrouwen. Onze samenleving is namelijk zeer heteronormatief en die eigenschap zit geworteld in het binaire denken over mannen en vrouwen. Wijken we af van dit binair wereldbeeld, dan schrikken mensen daar ook van. Hetgeen we als normaal beschouwen valt dan plots weg en maakt ons onzeker.”

Kaat Martine Verhaeghe, docente pedagogie aan de Erasmus Hogeschool Brussel, voegt daaraan toe: “Mensen spreken vaak over gender als een binair gegeven. Dat betekent dat iemand die geboren wordt als man of vrouw ook meteen verondersteld wordt een jongen of meisje te zijn. In ons hoofd is er dus een sterke connectie tussen het gendergegeven en het geslacht, maar eigenlijk zouden we gender moeten beschouwen als een zeer breed spectrum aan mogelijk identiteiten. We moeten kunnen zeggen dat er evenveel genderidentiteiten als mensen op de wereld zijn. Dat is jammer genoeg niet het geval. De samenleving denkt nog steeds dat gender een binair gegeven is en alles wat die gedachte in het gedrang brengt, zoals genderneutraal opvoeden, kan discussie opwekken.”

Het verhaal van moeder Jolien en dochter Hana bevestigt dit: “Toen ik in de winkel was, keek Hana gefascineerd naar boodschappentasjes. Een oudere dame kwam langs en vertelde haar dat die tasjes niet voor *hem* zijn, maar voor meisjes. Zij ging er dus van uit dat Hana een jongen

was en als jongen zijnde niet mocht kijken naar de tasjes. Ik twijfelde erover te antwoorden dat mijn zoontje er wel naar mocht kijken of om te zeggen dat ze eigenlijk een meisje is. Met het eerste antwoord zou ik niet eerlijk zijn, maar wel het genderstereotiepe beeld tegenspreken. Met het laatste antwoord zou ik de waarheid zeggen, maar de genderstereotiepe uitspraak niet kunnen ontkrachten. Dat was moeilijk voor mij.”

4.3. Onmogelijkheid

Velen stellen zich bovenop de verwarring over gender en geslacht ook de vraag of genderneutraal zijn wel mogelijk is. Volgens Els Consuegra, expert gender in het onderwijs aan de Vrije Universiteit Brussel, is het antwoord simpelweg neen: “Er zijn nu eenmaal vooroordelen in ons hoofd die wij nooit volledig kunnen uitschakelen. Zo berispen we bijvoorbeeld eerder het gedrag van een jongen dan van een meisje, omdat ons brein stout gedrag sneller associeert met jongens. De opvoeder zou dat niet willen, maar dat is nu eenmaal het gevolg van jarenlange blootstelling aan genderstereotypen. Het is een nobel streven om genderneutraal te zijn, maar de realisatie ervan is ontzettend moeilijk.”

Het is door de moeilijke realisatie van genderneutraal opvoeden dat verschillende experts en organisaties alternatieve termen als 'genderbewust' verkiezen. Ook Lotte Anciaux beseft hoe moeilijk het is om volledig genderneutraal te zijn. Als leerkracht aan de muzische leerschool De Wonderfluit in Gent neemt zij daarom het woord 'gendervriendelijk' in de mond. Anciaux: “Gendervriendelijk betekent dat ik bewust bezig ben met gender en me probeer te herpakken als ik een genderstereotiepe opmerking maak in de klas. Volledig genderneutraal kan ik echter niet zijn, omdat ik beïnvloed word door de invloeden en de gewoontes van de maatschappij.”

Hoewel het woord 'genderneutraal' een overvloed aan alternatieve termen teweegbrengt, beklemtoont Master gender en diversiteit Arwen Vermeirsch het continuüm tussen de verschillende woorden: “Wat de ene ouder genderbewust of gendervriendelijk noemt, leunt voor de andere ouder eerder aan bij een genderneutrale opvoeding. Ik merkte tijdens mijn gesprekken met ouders die genderneutraal opvoeden (voor haar Masterproef, n.v.d.r.) dat ze regelmatig de term 'genderbewust' verkozen, maar niet omdat ze zich minder inzetten dan ouders die 'genderneutraal' opvoeden. Deze termen vloeien gewoonweg in elkaar over.”

Gender en sekse door elkaar gemengd. © Discover Society

5. HOE WE GENDERNEUTRAAL OPVOEDEN AANVAARDEN

Grote verwarring tussen gender en sekse en de grote vraag of genderneutraliteit wel mogelijk is: het zijn de redenen waarom genderneutraal opvoeden discussie opwekt in onze maatschappij. Dat de genderneutrale opvoeding toch voordelen met zich meebrengt, beaamen niet alleen onderzoekers, maar ook genderexperts en gezinnen. Zij verduidelijken in dit hoofdstuk hoe we als samenleving de genderneutrale opvoeding kunnen omarmen.

5.1. Correcte definitie

Veranderingen in opvattingen over opvoeding krijgen steeds tegenwind. Toen de Amerikaanse Dr. Spock in 1946 de voorkeur gaf aan een zachtere benadering boven de toen geldende disciplinerende, stuitte ook dit op verzet. Psycholoog Aric Sigman legt uit: “Veranderingen in opvoedingstrends reflecteren politieke en economische veranderingen in de samenleving en veranderende behoeften van ouders” (BBC, 2013).” Kortom, ouders gaan mee met de tijd en willen hun kinderen een zo goed mogelijke startpositie geven in het leven.

Toch wordt die goedbedoelde startpositie niet altijd juist geïnterpreteerd. Naast het feit dat de samenleving de sekse vaak verwart met het gender, heerst het idee dat de genderneutrale opvoeding kinderen bepaalde dingen verbiedt. “Dat klopt niet”, zegt Arwen Vermeirsch. “Het is belangrijk dat we beseffen dat ouders die genderneutraal opvoeden geen keuzes wegnemen van hun kinderen. Sterker nog, de correcte definitie zegt dat ouders proberen om hen zoveel mogelijk kansen aan te bieden. Zo mogen de kinderen zelf kiezen wat ze willen dragen, waarmee ze willen spelen en wat ze interessant vinden.” De samenleving heeft dus nood aan een correcte definitie om de genderneutrale opvoeding te begrijpen en te aanvaarden.

5.2. Voordelen omarmen

Naast een correcte definitie is het ook belangrijk om als samenleving de voordelen van genderneutraal opvoeden in te zien. Jolien, moeder van Hana en Elí, formuleert het zo: “Statistieken tonen aan dat mannen nog steeds de grote machtsposities innemen, wereldwijd en in grote bedrijven die ertoe doen. Het is dus duidelijk dat er dingen moeten veranderen. Misschien is genderneutraal opvoeden dan ook de verandering die we nodig hebben: aan onze kinderen tonen dat vrouwen en mannen dezelfde dingen kunnen bereiken in het leven.”

Ook Kaat Martine Verhaeghe beaamt dat de genderneutrale opvoeding voordelen biedt: “Met een genderbewuste of genderneutrale opvoeding kunnen we kinderen alle kansen bieden in hun latere leven, maar ook vandaag. Op die manier kunnen ze zijn wie ze zijn en moeten ze

niet voldoen aan verwachtingen van buitenaf. Het feit dat kinderen op een bepaald moment het idee krijgen dat ze niet voldoen aan de norm en daarom niet normaal zijn, moeten we vermijden. Ik geloof dat we dat kunnen doen met een genderbewuste opvoeding.”

Moeder Loes* ziet alvast de positieve kanten in en zou haar drie zonen niet meer anders opvoeden. Loes: “Door de genderneutrale methode leren we als maatschappij te kijken naar de persoon die we voor ons hebben en om die persoon te behandelen zoals wijzelf behandeld willen worden. Voor mij doet het er niet toe of het over gender, religie of eender welk thema gaat. Respect voor elkaar moet de basis zijn van onze opvoeding en die manier van grootbrengen hoeft niet te veranderen omdat je toevallig een jongen of een meisje bent.”

* Omwille van privacyredenen is Loes een schuilnaam. De identiteit van de ouder is bekend bij de studente.

6. JOURNALISTIEK EINDPRODUCT

Waarom we neerkijken op genderneutraal opvoeden: 'We horen vaak dat we van onze zonen homo's maken'

In tijden van *#MeToo* en *#TimesUp* is genderneutraal opvoeden erg populair. Maar ouders die daarmee gendergelijkheid nastreven, krijgen regelmatig de wind van voren. 'Als onze zonen geen homo's worden, dan zouden ze zeker gepest worden op school.'

Moeder Jolien die haar kinderen genderneutraal opvoedt. © Giulia Latinne

Loes* mag zich moeder noemen van de drie jongens die vrolijk rondlopen in haar huis. Terwijl de oudste van acht meteen naar LEGO in *Star Wars*-thema grijpt, stellen de jongsten van zes en drie zich tevreden met een in de kamer rondslingerende pop. Het is een samenstelling van twee speelgoedwerelden waar de 32-jarige Loes uit Gent bewust voor kiest, maar die heel wat kritiek oplevert. 'Wij krijgen vaak te horen dat onze manier van opvoeden zeer negatieve gevolgen heeft voor onze zonen en dat we homo's van hen zullen maken', vertelt ze. 'Een belachelijke opmerking, want homoseksualiteit heeft simpelweg met verliefdheid te maken.'

Zoals steeds meer moeders behoort Loes tot de groep van ouders die genderneutraal opvoeden. Zij proberen om de stereotiepe beelden van vrouwen en mannen in de samenleving

uit de weg te gaan via een bewuste omgang met onder andere speelgoed, kamerdecoratie, kinderkleding, leesboeken en taalgebruik. Op die manier willen ze aan hun kinderen meegeven dat zij zich niet verplicht hoeven te voelen om genderconform door het leven te gaan. Zo mogen de drie zonen van Loes zich vermaken met wat we jongensspeelgoed noemen, maar zijn poppen en prinsessenroze ook welkom in huis.

“Wij willen gewoon vermijden dat we onze zonen in cultureel bepaalde genderhokjes duwen.” – Moeder Loes

Loes is één van de velen die gendergelijkheid na de *#MeToo*-problematiek op de agenda zet. Wat begon als een beweging tegen seksueel overschrijdend gedrag in het najaar van 2017, resulteerde op 1 januari 2018 in de oprichting van *#Timesup*. Het is een initiatief van verschillende Amerikaanse actrices onder wie Reese Witherspoon en Natalie Portman. Zij bouwen nu verder op *#MeToo* en pleiten voor gendergelijkheid als oplossing. 'Als we seksuele intimidatie willen bestrijden, dan moeten we eerst de ongelijke machtsverhoudingen tussen vrouwen en mannen oplossen', zegt *#Timesup*-initiatiefnemer Christy Haubegger in de Amerikaanse magazine Time.

Ondanks de inspanningen voor gendergelijkheid die voor Loes al bij de opvoeding beginnen, incasseert ze nog vaak vervelende reacties. Die zijn te wijten aan het feit dat we genderneutraal regelmatig verwarren met geslachtsneutraal. Ook de Nederlandse televisiezender RTL haalde de twee termen door elkaar in de berichtgeving over de verkiezing rond het irritantste woord van het jaar in 2017. Nederland koos toen het woord genderneutraal. 'Maar wij willen gewoon vermijden dat we onze zonen in cultureel bepaalde genderhokjes duwen', legt Loes uit. 'We erkennen dat ze jongens zijn, maar van ons hoeven ze niet die typisch stoere jongens te worden.'

Tegenwicht

Naast legoblokken en poppen laten de drie zonen van Loes hun fantasie graag de vrije loop in een rollenspel. 'Vooral mijn zesjarige zoon geniet ervan om *De Nachtwacht* na te spelen, een televisieserie op Ketnet', vertelt Loes. 'Hij speelt niet de wolf of de vampier, maar neemt altijd de vrouwenrol van elf op zich. Dat hij dan een jongen is die in de huid kruipt van een meisje, maakt voor hem geen verschil. Lang heeft hij zich niet per se als jongen geïdentificeerd, maar gewoon als persoon. Dat is anders nu mijn zoon ouder is en over het thema leert op school, maar dat betekent niet dat hij nu niet meer geniet van make-up en nagellak. Hij blijft simpelweg doen waar hij zich goed bij voelt.'

“Als ouders willen we tegenwicht bieden aan de genderstereotiepe elementen van de maatschappij.” – Moeder Jolien

Toch ontgaat het Loes niet dat haar oudste zoon een specifieke voorkeur heeft voor jongensachtig speelgoed. 'Hij zal enkel omkijken naar de poppen die wij in huis hebben als hij hun haar kan afknippen', lacht Loes. 'In bouwconstructies en dinosaurussen van Playmobil kan hij wel helemaal opgaan.'

Ook Jolien sluit zich aan bij de groeiende groep ouders die genderneutraal opvoedt. Nog voor de geboorte van haar kinderen was de 32-jarige moeder uit Gent ervan overtuigd om haar dochter Hana (3) en zoontje Elí (6m) genderneutraal groot te brengen. 'Als ouders willen we tegenwicht bieden aan de genderstereotiepe elementen die de maatschappij hoe dan ook binnenbrengt in ons huis', motiveert ze. Hoe Jolien de genderneutrale opvoeding voor haar kinderen inkleurt, kan je [hier](#) beluisteren.

Jolien en haar kinderen. © Giulia Latinne

Zweeds walhalla

Ouders die genderneutraal opvoeden, halen hun inspiratie vaak uit Zweden. Het Scandinavisch land is volgens het [Global Gender Gap Report 2018](#) voor maar liefst 82,2 procent gendergelijk in de sectoren gezondheid, onderwijs, economie en politiek. Lotta Rajalin draagt zeker haar steentje bij aan dat hoge percentage. Al negen jaar mag zij zichzelf de Zweedse stichter en directeur noemen van genderneutrale scholen als Egalia. Kinderen tot zes jaar krijgen daar de kans om op te groeien in een omgeving waar ze het geslacht erkennen, maar niet koppelen aan cultureel bepaalde verwachtingen of genderstereotypen.

Het vooruitstrevende Zweden is voor de 31-jarige Britt meer dan een inspiratiebron. Samen met haar gezin verhuisde ze drie jaar geleden uit België en vertrok ze naar het Scandinavisch land. 'Dat was een bewuste keuze, omdat mijn man en ik geloven dat het Zweedse leven geschikter is voor jonge kinderen', zegt Britt. 'Niet dat Zweden het walhalla is dat België zich voorstelt, want ook hier is het niet gemakkelijk om speelgoed te vinden in andere kleuren dan blauw of roze. Maar kinderen gaan hier vaker naar buiten en leren om *out of the box* te denken.'

Ondertussen woont Britt samen met haar man en kinderen in Kinna, een dorpje dichtbij Gotenburg. Terwijl hun bijna tweejarige zoon graag rondloopt met kleurrijke speldjes in zijn haar, voelt vierjarige dochterlief zich het mooist in roze. 'We merken dat onze dochter ondanks haar genderneutrale opvoeding bewust kiest om zeer stereotiep vrouwelijk te zijn', zegt Britt. 'Krijgt ze de keuze tussen een neutrale lapjespop en een typische meisjespop, dan zal ze altijd voor de meest vrouwelijke optie gaan. Niet dat dat voor ons een probleem is, want we willen gewoon dat onze kinderen keuzes kunnen maken waar ze zich goed bij voelen.'

Positieve impact

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een genderneutrale opvoeding heel wat voordelen met zich meebrengt. Zo concludeerde professor Ben Kenward in 2017 dat kinderen met een genderneutrale opvoeding minder stereotiep denken dan hun leeftijdsgenoten uit een traditionele thuisomgeving. Datzelfde jaar ondervonden onderzoekers Blum, Mmari en Moreau dat leven zonder genderopvattingen goed voor de gezondheid is. Daarbovenop ontdekten onderzoekers Maria Olsson en Sarah Martiny in 2018 dat genderstereotypedoorbrekende rollen een positieve impact hebben op het zelfbeeld en de carrièrekeuzes.

Hoewel meer onderzoek naar genderneutraal opvoeden nodig is, beamen experts van eigen bodem de huidige ondervindingen. 'Door een genderbewuste of genderneutrale opvoeding leren kinderen dat ze zichzelf mogen zijn en niet hoeven voldoen aan verwachtingen van buitenaf', zegt Kaat Martine Verhaeghe, docente pedagogie aan de Erasmushogeschool in Brussel. 'Dat is belangrijk als we willen voorkomen dat kinderen het idee krijgen dat ze niet voldoen aan de norm en daarom niet normaal zijn.'

“Met een genderbewuste of genderneutrale opvoeding schep je de mogelijkheid voor kinderen om zichzelf te zijn.” – Klaartje Van Kerckem, medewerker van Merhaba

Dat gevoel om niet te kunnen voldoen aan de norm heeft negatieve gevolgen voor het kind. 'Al van jongs af proberen kinderen elkaar in een bepaalde richting te duwen', zegt Mieke Van Houtte, hoogleraar onderwijssociologie aan de UGent. 'Wijken bepaalde kinderen af van die genderstereotiepe norm, dan zullen ze een bepaalde druk ervaren die een negatief effect kan hebben op hun welzijn. Onderzoek toont bijvoorbeeld aan dat ze meer last kunnen krijgen van stress en zichzelf minder gaan waarderen. Een genderbewuste of genderneutrale opvoeding kan dan wel eens de oplossing zijn om die ongewenste gevolgen te mijden en zelfs teniet te doen.'

Ook Merhaba, een organisatie voor holebi en transgender personen met een migratieachtergrond, benadrukt het belang van bewust omgaan met gender. 'Met een genderbewuste of genderneutrale opvoeding schep je de mogelijkheid voor kinderen om zichzelf te zijn. Doordat je meisjes en jongens niet in een specifieke richting duwt, draag je ook bij aan gendergelijkheid op latere leeftijd. Ze zullen geloven dat ze dezelfde dingen kunnen bereiken en voelen zich niet bewust of onbewust gepusht in de richting van een bepaalde beroeps- of carrièrekeuze.'

Binaire weerstand

Pedagogische vooruitgang is wat ouders die genderneutraal opvoeden teweegbrengen, maar daar worden ze vaak niet voor beloond. 'Toen mijn dochter nog maar pas geboren was, droeg ze neutraal gekleurde kleren', vertelt Britt. 'Meteen kregen we van de omgeving in België te horen dat dit niet hoorde voor een meisje. Als ouders vonden we het een domme opmerking en reageerden we daar heftig op. Het is toch niet omdat ze een meisje is dat ze geen beige of groen mag dragen.'

Ook Loes kreeg bakken kritiek nadat haar omgeving opmerkte dat haar zonen graag met poppen speelden. 'Worden ze geen homo's, dan zouden ze zeker gepest worden op school', vertelt Loes. 'Van deze vervelende reacties probeerden we ons enerzijds niet te veel aan te trekken, maar anderzijds wilden we iedereen ook kordaat de boodschap meegeven dat zulke reacties ons niet zullen demotiveren. We blijven onze zonen verschillende keuzes aanbieden en laten hen zijn wie ze willen zijn.'

Toch zijn er ouders die wel begrip tonen voor moeders en vaders die hun kinderen genderneutraal grootbrengen. Beluister [hier](#) een progressieve voxpop. Aan het woord zijn ouders op het jaarlijkse Gezinsfeest van Huis van het Kind in Leuven.

Gezinsfeest in Leuven. © Huis van het Kind Leuven

Dat de genderneutrale opvoedingsmethode voornamelijk weerstand opwekt in de samenleving, is volgens Verhaeghe niet abnormaal. 'Mensen spreken vaak over gender als een binair gegeven. Dat betekent dat iemand die geboren wordt als man of vrouw ook meteen verondersteld wordt een jongen of meisje te zijn. In ons hoofd is er dus een sterke connectie tussen het gendergegeven en het geslacht.'

“We moeten kunnen zeggen dat er evenveel genderidentiteiten als mensen op de wereld zijn. Dat is jammer genoeg nog niet het geval.” – Kaat Martine Verhaeghe, docente pedagogie aan de Erasmushogeschool in Brussel.

Een foute connectie, volgens Verhaeghe. 'Eigenlijk zouden we gender moeten beschouwen als een zeer breed spectrum aan mogelijk identiteiten. We moeten kunnen zeggen dat er evenveel genderidentiteiten als mensen op de wereld zijn. Dat is jammer genoeg niet het geval. De samenleving denkt nog steeds dat gender een binair gegeven is en alles wat die gedachte in het gedrang brengt, zoals genderneutraal opvoeden, kan discussie opwekken.'

Nobel streven

Velen stellen zich bovenop de verwarring tussen gender en geslacht ook de vraag of genderneutraal zijn wel mogelijk is. Volgens Els Consuegra, expert gender in het onderwijs aan de Vrije Universiteit Brussel, is het antwoord simpelweg neen.

'Er zijn nu eenmaal vooroordelen in ons hoofd die wij nooit volledig kunnen uitschakelen', zegt Consuegra. 'Zo berispen we bijvoorbeeld eerder het gedrag van een jongen dan van een meisje, omdat ons brein stout gedrag sneller associeert met jongens. De opvoeder zou dat niet willen, maar dat is nu eenmaal het gevolg van jarenlange blootstelling aan genderstereotypen. Het is een nobel streven om genderneutraal te zijn, maar de realisatie ervan is ontzettend moeilijk.'

Het is door die onmogelijkheid dat verschillende experts en organisaties alternatieve termen als 'genderbewust' of 'genderinclusief' verkiezen. Ook Lotte Anciaux beseft hoe moeilijk het is om volledig genderneutraal te zijn. Als leerkracht aan de muzische leerschool De Wonderfluit in Gent neemt zij daarom het woord 'gendervriendelijk' in de mond. Kaj Poelman, beleidsmedewerker onderwijs voor de LGBTQI-organisatie Cavaria, belooft alvast positieve effecten. 'Door genderinclusief lesgeven kunnen kinderen hun interesses zoveel mogelijk verbreden.' Beluister [hier](#) hoe Lotte Anciaux een gendervriendelijke sfeer creëert in haar klas.

Leerkracht Lotte Anciaux. © Giulia Latinne

Respect als basis

Hoewel de genderneutrale opvoedingsmethode niet altijd even gewaardeerd wordt, is Britt overtuigd van haar manier van opvoeden. 'Ik ging vroeger in discussie met mensen die het niet altijd makkelijk hadden om genderneutraal opvoeden te accepteren', vertelt ze. 'Maar ik

ben van mening dat je moet kunnen omgaan met hoe anderen in jouw omgeving zijn. Het mag geen probleem zijn als wij ons goed in ons vel voelen en daar niemand mee lastigvallen.'

Ook moeder Loes zou haar drie zonen niet meer anders opvoeden. 'Door de genderneutrale methode leren we als maatschappij te kijken naar de persoon die we voor ons hebben en om die persoon te behandelen zoals wijzelf behandeld willen worden. Voor mij doet het er niet toe of het over gender, religie of eender welk thema gaat. Respect voor elkaar moet de basis zijn van onze opvoeding en die manier van grootbrengen hoeft niet te veranderen omdat je toevallig een jongen of een meisje bent.'

** Omwille van privacyredenen is Loes een schuilnaam. De identiteit van de ouder is bekend bij de studente.*

7. KRITISCHE EINDREFLECTIE

Tijdens de Bachelorproef zocht ik uit waarom een genderneutrale opvoeding weerstand opwekt bij de samenleving. Met behulp van een literatuurstudie, getuigenissen en interviews met experts probeerde ik een zo goed mogelijk antwoord te formuleren op mijn onderzoeksvraag.

In het eerste semester van het schooljaar 2018-2019 bakende ik mijn onderwerp af met behulp van een schrijfplan voor mijn literatuurstudie. Aan de hand van Google Scholar en GoPress verzamelde ik interessante onderzoeken op het internet. Ik ging ook naar de bibliotheek voor wetenschappelijke boeken over mijn thema.

Aan het begin van het tweede semester, in januari 2019, begon ik aan mijn literatuurstudie. Tijdens mijn onderzoek ontdekte ik al snel dat de termen gender en sekse een verschillende betekenis hebben, maar dat ze vaak gelijkgesteld worden in de media. Ik vermoedde dat de verwarring tussen deze termen de oorzaak was van de weerstand bij de samenleving. Om dit vermoeden te kunnen bevestigen, ging ik doorheen het jaar in gesprek met genderexperts en ouders die genderneutraal opvoeden. Dit was nodig, omdat ik merkte dat veel artikels niet correct berichtten over de nieuwe opvoedingstechniek. Veel mensen begrijpen het thema niet.

Het was geen gemakkelijke taak om ouders die genderneutraal opvoeden te vinden. Verschillende oproepen op mijn sociale media hielpen niet en in mijn eigen kennissenkring ken ik niemand die hun kinderen op die manier grootbrengen. Daarom concentreerde ik me in januari eerst op mijn literatuurstudie. Toen ik vooruitgang boekte, legde ik de focus op de telefonische gesprekken met de getuigen en experts. Doorheen het jaar, van maart tot en met mei, maakte ik regelmatig afspraken voor telefonische interviews en vergaarde ik informatie.

Toen het onderzoeksdossier zo goed als afgerond was, begon ik aan mijn eindproduct. Ik koos ervoor om een geschreven artikel te maken in combinatie met drie audioreportages. Ook voor dit onderdeel maakte ik een schrijfplan met veel aandacht voor een rode draad. Ik vind het namelijk belangrijk dat de overgangen in mijn alinea's zo goed mogelijk zijn.

In mei ging ik op locatie voor mijn audioreportages en niet veel later schreef ik het artikel. Daarna goot ik het in de leuke lay-out van Knack Weekend, het medium dat interesse toonde in de publicatie van mijn eindproduct. Zowel voor de audioreportages als voor het artikel vroeg ik meermaals feedback. Dit was noodzakelijk voor mij, omdat ik zo ontdekte dat ik sommige aspecten van mijn verhaal, zoals de insteek, wat duidelijker mocht formuleren.

Ik ben aardig tevreden van mijn Bachelorproef. Ik heb de vraag waar ik het hele jaar rond werkte zo goed mogelijk beantwoord en probeerde ook een oplossing voor het probleem te formuleren. Ik vond het ook belangrijk dat een kwaliteitsmedium mijn eindproduct zou publiceren, omdat er tot dusver veel incorrecte informatie bestaat over dit onderwerp. Met

mijn longread in Knack Weekend hoop ik dat ik de ouders die genderneutraal opvoeden recht heb aangedaan.

Tot slot heb ik doorheen het academiejaar geleerd dat het belangrijk is om een onderwerp te kiezen voor de Bachelorproef waar je erg geïnteresseerd in bent. In het begin van het academiejaar koos ik voor een onderwerp dat me minder lag en ik merkte dat meteen aan mijn gebrek aan motivatie. Daarnaast zou ik iedereen aanraden om goede schrijfplannen en werkplannen op te stellen. Een Bachelorproef combineren met een stageperiode is niet gemakkelijk. Het is daarom noodzakelijk om tijdig te beginnen en doorheen het jaar tussentijdse deadlines voor jezelf op te stellen. Door dit besef slaagde ik erin om mijn Bachelorproef trots voor te stellen in eerste zit.

8. BESLUIT

Om de betekenis van een genderneutrale opvoeding te kunnen vatten, ontleden we eerst het woord genderneutraal. Hiervoor dienen we de begrippen gender en sekse duidelijk af te bakenen. Terwijl sekse een binair gegeven is – je wordt als man of vrouw geboren in een mannen- of vrouwenlichaam –, staat gender voor de rol die je opneemt in de maatschappij. Door genderstereotypering is deze rol echter vaak aansluitend aan je sekse en dus beperkend voor je mogelijkheden en kansen. Een genderneutrale opvoeding probeert deze stereotypering te doorbreken door kinderen een zo breed mogelijk aanbod aan te bieden van speelgoed, kleding, gedragingen en dit onafhankelijk van het geslacht van het kind.

In Zweden is deze manier van opvoeden en onderwijs één van de hefbomen in het streven naar gendergelijkheid tussen man en vrouw. Aangezien Zweden het met een score van 82,2% op vlak van gendergelijkheid zeer goed doet, is het niet verwonderlijk dat politici, experts en ouders uit andere landen interesse tonen voor deze genderneutrale opvoedingsmethode. We bespraken de toepassing van deze opvoedingsmethode in Het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, ook in Nederlandse en Vlaamse gezinnen.

Tot op vandaag bestaat er nog weinig onderzoek naar genderneutraal opvoeden, maar toch zijn er een aantal belangrijke conclusies te trekken. Zo leren Kenward (2017) en Abdelmoneim (2018) ons dat kinderen in een genderneutrale omgeving minder stereotiep denken en vaker spelen met het andere geslacht. Daarbovenop besluiten Olsson en Martiny (2018) dat een genderstereotypedoorbrekende omgeving een positieve impact zou hebben op ons zelfbeeld en onze toekomstmogelijkheden. De Wereldgezondheidsorganisatie (2002) ontdekte dat vrouwen en mannen zelfs gezonder zijn zonder het cultureel bepaalde gender, een besluit dat Blum, Mmari en Moreau recent bevestigden in 2017.

Ondanks de voordelen is genderneutraliteit nog geen algemeen geaccepteerde norm. Ouders die hun kinderen genderneutraal opvoeden stoten soms op heftige weerstand van hun omgeving. Toen de winkelketen Hema de afdelingen jongens- en meisjeskleding verving door een neutrale kinderkleding, regende het protesten. Een en ander verklaart waarom sommigen, ouders zowel als experts, het woord genderneutraal liever vermijden en vervangen door genderbewust. Daarbovenop heerst de vraag of genderneutraliteit wel mogelijk is in deze genderstereotiepe maatschappij.

Hoewel genderneutraal opvoeden weerstand opwekt, waren alle geïnterviewde ouders en experts ervan overtuigd dat een genderneutrale of genderbewuste opvoeding kinderen beschermt tegen discriminatie in hun later leven. Ze zouden bewust worden van het idee dat mannen en vrouwen in staat zijn om dezelfde dingen in het leven te bereiken. Het omarmen van die voordelen in combinatie met een correctie definitie kan de acceptatie van de genderneutrale opvoeding teweegbrengen.

9. REFERENTIELIJST

1. De Standaard. (2018, 20 oktober). 'Eerste genderneutraal paspoort afgeleverd'. *De Standaard*. Geraadpleegd op 12 januari 2019 via http://www.standaard.be/cnt/dmf20181019_03858562
2. Genderklik. (z.d.). 'Wat is gender?'. *Genderklik*. Geraadpleegd op 12 januari 2019 via <https://genderklik.be/wat-is-gender/wat-gender?d=ik-lees-er-graag-meer-over>
3. Dolstra, N. (2006). 'De relatie tussen genderrollen, sociale cognities & onveilig seksueelgedrag' (Masterproef). Geraadpleegd op 12 januari 2019 via essay.utwente.nl/58743/2/Dolstra-N-S0079839-Masterthese.doc
4. Woorden.org. (z.d.). 'Psychosociaal'. *Woorden.org*. Geraadpleegd op 13 januari 2019 via <http://www.woorden.org/woord/psychosociaal>
5. Origin of Everything. (2018, 25 september). 'The Origin of Gender'. [Videobestand]. Geraadpleegd op 13 januari 2019 via <https://www.youtube.com/watch?v=5e12ZojkYrU>
6. Butler, J. (2006). 'Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity' (eerste editie). Londen: Taylor & Francis Ltd. Geraadpleegd op 13 januari 2019 via http://lauragonzalez.com/TC/BUTLER_gender_trouble.pdf
7. Bailey, J. (2014, 6 juni). 'Questions of Gender'. *History Today*. Geraadpleegd op 14 januari 2019 via <https://www.historytoday.com/archive/questions-gender>
8. Alesina, A., Giuliano P. & Nunn, N. (2013). 'On the Origins of Gender Roles: Woman and the Plough' (onuitgegeven thesis). Geraadpleegd op 14 januari 2019 via https://scholar.harvard.edu/files/nunn/files/plough_web_appendix.pdf
9. Staughton, J. (2017). 'What Is the Difference Between Gender and Sex?'. *Science ABC*. Geraadpleegd op 15 januari 2019 via <https://www.erasmushogeschool.be/nl/biblio/informatiewegwijzer/bronnen-vermelden/apa>

10. Kamu Hina. (2015, 3 april). *'The Meaning of Mahu'*. [Videobestand]. Geraadpleegd op 15 januari 2019 via <https://www.youtube.com/watch?v=2pCThN5y46Q>
11. Kahn, R. (2011). *'De appel en de boom: waarom ben je wie je bent? Is dat aanleg of opvoeding?'* (eerste editie). Nederland: Balans.
12. Van Thienen, J. (2013). *'Meisjes zus, jongens zo: hoe omgaan met gender op school'* (eerste editie). Tiel: Uitgeverij Lannoo nv.
13. Cherry, K. (2019, 23 april). *'The Age-Old Debate of Nature vs. Nurture'*. *Very Well Mind*. Geraadpleegd op 19 januari 2019 via <https://www.verywellmind.com/what-is-nature-versus-nurture-2795392>
14. Thomas International. (z.d.) *'Gedragsmanagement'*. *Thomas International*. Geraadpleegd op 19 januari 2019 via <https://www.thomasinternational.net/nl-be/education/our-approach/behaviour/>
15. Ahuja, K. (2010). *'The Big Debate: Nature vs. Nurture'*. Youth Ki Awaaz. Geraadpleegd op 19 januari 2019 via <https://www.youthkiawaaz.com/2010/01/the-big-debate-nature-vs-nurture/>
16. Locke, J. (1689). *'An Essay Concerning Humane Understanding'* (editie onbekend). Geraadpleegd op 20 januari 2019 via <https://andromeda.rutgers.edu/~jlynch/Texts/locke21.html>
17. Ridley, M. (2003). *'Wat ons mens maakt: aanleg en opvoeding'* (eerste editie). Amsterdam: Uitgeverij Contact.
18. Wilson, C. (2015, 31 mei). *What Is Gender Neutral? HINT: Everything!* [Videobestand]. Geraadpleegd op 21 januari 2019 via <https://www.youtube.com/watch?v=pTtRFNmat2E&t=85s>
19. De Swart, F. (2018, 19 oktober). *'Leonne Zeegers uit Breda is nu officieel genderneutraal: "Overheid heeft schop onder de kont gekregen"'*. *BN De Stem*. Geraadpleegd op 21 januari 2019 van <https://www.bndestem.nl/breda/leonne-zeegers-uit-breda-is-nu-officieel-genderneutraal-overheid-heeft-schop-onder-de-kont-gekregen~ab999bc2/>
20. World Economic Forum. (2018). *'The Global Gender Gap Report 2018'*. Geraadpleegd op 22 januari 2018 via http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf

21. Sweden.se. (2019, 10 april). '*Gender Equality in Sweden*'. Geraadpleegd op 21 januari 2019, via <https://sweden.se/society/gender-equality-in-sweden/>
22. Bellens, E. (2018, 13 april). 'Zweden opent weg die elektrische auto's oplaadt tijdens het rijden'. *Knack*. Geraadpleegd op 22 januari 2019 via https://datanews.knack.be/ict/nieuws/zweden-opent-weg-die-elektrische-auto-s-oplaadt-tijdens-het-rijden/article-normal-1074395.html?cookie_check=1559897895
23. Scott, K. (2018, 1 november). 'These Schools Want To Wipe Away Gender Stereotypes From An Early Age'. *CNN*. Geraadpleegd op 22 januari 2019 via <https://edition.cnn.com/2017/09/28/health/sweden-gender-neutral-preschool/index.html>
24. Barry, E. (2018, 24 mei). 'In Sweden's Preschools, Boys Learn to Dance and Girls Learn to Yell'. *New York Times*. Geraadpleegd op 22 januari 2019 via <https://www.nytimes.com/2018/03/24/world/europe/sweden-gender-neutral-preschools.html>
25. TEDx Talks. (2016, 4 februari). '*Gender-neutral pre-school: something for my kid? Lotta Rajalin on TEDxTartu*' [Videobestand]. Geraadpleegd op 22 januari 2019 via <https://www.youtube.com/watch?v=C1G1K7-kJxY>
26. Wikström, F. (2015, 24 juli). '*Teachings For The Whole Life Spectra*' [Videobestand]. Geraadpleegd op 23 januari 2019 via https://www.youtube.com/watch?v=fJH0_P42C5c
27. Miller, J. (2011, 24 mei). '"Genderless" Child Ignites Firestorm in Canada'. *Fox News*. Geraadpleegd op 23 januari 2019 via <https://www.foxnews.com/world/genderless-child-ignites-firestorm-in-canada>
28. Urbanski, J. (2016, 11 juni). 'Baby Storm Five Years Later: Preschooler On Top Of The World'. *The Star*. Geraadpleegd op 23 januari 2019 via <https://www.thestar.com/news/gta/2016/07/11/baby-storm-five-years-later-preschooler-on-top-of-the-world.html>
29. Gélinas, F. (2016, 4 oktober). '*Bill 33: An Act To Amend the Long-Term Care Homes Act 2007 To Establish a Minimum Standard of Daily Care*'. Geraadpleegd op 24 januari 2019 via <https://www.ola.org/sites/default/files/node-files/bill/document/pdf/2016/2016-10/bill---text-41-2-en-b033.pdf>

30. O'Connell, J. (2018, 11 augustus). 'Can you raise a gender-neutral child? Meet The Parents Who Do'. *The Irish Times*. Geraadpleegd op 23 januari 2019 via <https://www.irishtimes.com/life-and-style/health-family/parenting/can-you-raise-a-gender-neutral-child-meet-the-parents-who-do-1.3591113>
31. Ritschel, C. (2018, 3 april). 'Couple Raises Child as Gender-Neutral "They-By"'. *The Independent*. Geraadpleegd op 23 januari 2019 via <https://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/theyby-gender-neutral-child-parents-raise-couple-kyl-myers-zoomer-a8286876.html>
32. Goldhill, O. (2018, 12 juni). 'Parents Who Refuse To Call Their Newborns "Girls" Or "Boys" Are Leading the Gender Revolution' [Blogpost]. Geraadpleegd 23 januari 2019 via <https://qz.com/work/1279876/gender-neutral-parenting-aims-to-blow-up-stereotypes-from-birth/>
33. Nicholl, K. (2019, 23 januari). 'Harry and Meghan Opt for a Gender-Neutral Nursery'. *Vanity Fair*. Geraadpleegd op 23 januari 2019 van <https://www.vanityfair.com/style/2019/01/harry-and-meghan-opt-for-a-gender-neutral-nursery?verso=true>
34. News24. (2017, 13 december). 'UK Schools Go Gender Neutral To Stop Bullying'. *News24*. Geraadpleegd op 24 januari 2019 via <https://www.news24.com/World/News/uk-schools-go-gender-neutral-to-stop-bullying-20171213>
35. Ferguson, D. (2017, 19 september). 'School Trousers or Skirts for All: "Children Should Experience Equality"'. *The Guardian*. Geraadpleegd op 24 januari 2019 via <https://www.theguardian.com/education/2017/sep/19/school-trousers-skirts-equality-john-lewis-uniform>
36. Hosie, R. (2017, 2 september). 'John Lewis Gets Rid of "Boys" and "Girls" Labels in Children's Clothing'. *The Independent*. Geraadpleegd op 24 januari 2019 via <https://www.independent.co.uk/life-style/john-lewis-boys-girls-clothing-labels-gender-neutral-unisex-children-a7925336.html>
37. Hanna, B. (2016, 23 maart). 'Hoe het is om je kind genderneutraal op te voeden' [Blogpost]. Geraadpleegd 24 januari 2019 via

- <https://www.vice.com/be/article/exyidz/hoe-het-is-om-je-kind-genderneutraal-op-te-voeden-941>
38. RTL Nieuws. (2017, 7 december). “Genderneutraal” is irritantste woord van 2017. *RTL Nieuws*. Geraadpleegd op 25 januari 2019 via <https://www.rtlnieuws.nl/nederland/artikel/3757361/genderneutraal-irritantste-woord-van-2017>
39. De Volkskrant. (2018, 16 februari). ‘Genderneutraal opvoeden: “Er zijn meer smaken dan alleen Barbie of Ken”’. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 25 januari 2019 via <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/genderneutraal-opvoeden-er-zijn-meer-smaken-dan-alleen-barbie-of-ken~b5df32f3/>
40. *Genderneutraal opvoeden: Vier studenten op zoek naar de voor- en nadelen*. (2018, 25 januari). [Blogpost]. Geraadpleegd op 26 januari 2019 via <https://genderneutraalopvoeden.wordpress.com/>
41. RTL Late Night. (2017, 28 juli). ‘RTL Late Night: “Hoe je geboren bent, staat los van hoe je je identificeert”’ [Videobestand]. Geraadpleegd op 25 januari 2019 via <https://www.youtube.com/watch?v=TdT3Xj2wTOs>
42. RTL Late Night. (2018, 19 oktober). *RTL Late Night: Leonne Zeegers is genderneutraal, hoe zit dat precies?* [Videobestand]. Geraadpleegd op 25 januari 2019 via <https://www.youtube.com/watch?v=q8D1sSfEPHU>
43. Debusschere, B. (2018, 13 juli). Genderneutraal opvoeden: zoonlief aan de nagellak en een dochter die Robbie heet. *De Morgen*. Geraadpleegd op 26 januari 2019 via <https://www.demorgen.be/nieuws/genderneutraal-opvoeden-zoonlief-aan-de-nagellak-en-een-dochter-die-robbie-heet~bdbc0983/>
44. Shutts, K., Kenward, B., Falk, H., Ivegran, A., en Fawcett, C. (2017). Early preschool environments and gender: Effects of gender pedagogy in Sweden. *Journal of Experimental Child Psychology*, 162, 1–17.
45. Blum, R.W, Mmari, K. & Moreau, C. (2017). ‘*It Begins at 10: How Gender Expectations Shape Early Adolescence Around the World*’. Geraadpleegd op 8 april 2019 via [https://www.jahonline.org/article/S1054-139X\(17\)30355-5/fulltext](https://www.jahonline.org/article/S1054-139X(17)30355-5/fulltext)

46. Olsson, M. & Martiny, S.E. (2018). *'Does Exposure to Counterstereotypical Role Models Influence Girls' and Women's Gender Stereotypes and Career Choices? A Review of Social Psychological Research'*. Geraadpleegd op 10 april 2019 via <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.02264/full>
47. Beede, D., Julian T., Langdon, D., McKittrick, G., Khan, B. & Doms, M. (2011) *'Women in STEM: A Gender Gap to Innovation'*. Geraadpleegd op 12 april 2019 via https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1964782
48. RoSa vzw. (z.d.). *'Genderstatistieken voor onderwijs in Vlaanderen'*. Geraadpleegd op 12 april 2019 via <https://rosavzw.be/site/kwesties/onderwijs/genderstatistieken-voor-onderwijs-in-vlaanderen>
49. RTL Nieuws. (2017, 20 september). <https://business.facebook.com/rtnieuws/posts/10157075284939852> [Blog commentaar]. Geraadpleegd op 25 mei 2019 via <https://business.facebook.com/rtnieuws/posts/10157075284939852>
50. Cultural Studies Now. (2011, 2 juli). *'Judith Butler on Gender Trouble: Gender Performance and Performativity – Summary'* [Blogpost]. Geraadpleegd op 25 mei 2019 via <http://culturalstudiesnow.blogspot.com/2011/07/judith-butler-gender-trouble-gender.html>
51. RoSa vzw. (z.d.). *'Simone de Beauvoir, baanbrekend feministisch denker'*. Geraadpleegd op 25 mei 2019 via <https://rosavzw.be/site/het-geheugen/portretten-van-inspirerende-vrouwen/feminisme-en-vrouwenbeweging/189-simone-de-beauvoir-baanbrekend-feministisch-denker>
52. Campbell, A. (2013, 4 mei). *'Six Childcare Gurus Who Have Changed Parenting'*. *BBC News*. Geraadpleegd op 25 mei 2019 via <https://www.bbc.com/news/magazine-22397457>
53. Verheyden, T. (2017, 29 november). *'Blauw en roze zijn geen onschuldige clichés'*. *VRT Nieuws*. Geraadpleegd op 26 mei 2019 via <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/drafts/Binnenland/een-ingenieur--die-kan-alleen-maar-lijken-op-bob-de-bouwer--toch/>

54. Annelies Bergmans, medewerker van het Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning. Geraadpleegd in januari 2019 via mail en telefoon.
55. Els Consuegra, expert gender in onderwijs aan de Vrije Universiteit Brussel. Geraadpleegd in maart 2019 via mail en telefoon.
56. Arwen Vermeirsch, Master gender en diversiteit. Geraadpleegd in maart 2019 via mail en telefoon.
57. Eline Mechels, docente gezinswetenschappen aan de Hogeschool Odisee en vrijwilliger van de genderorganisatie Kliq vzw. Geraadpleegd in maart 2019 via mail en telefoon.
58. Klaartje Van Kerckem, medewerker van Merhaba. Geraadpleegd in mei 2019 via mail en telefoon.
59. Bieke Purnelle, directeur van RoSa vzw. Geraadpleegd in januari 2019 via mail en schriftelijk antwoord gekregen in april 2019.
60. Mieke Van Houtte, hoogleraar onderwijssociologie aan de Ugent. Geraadpleegd in mei 2019 via mail en telefoon.
61. Jeroen Borghs, woordvoerder van Cavaria. Telefonisch geraadpleegd in mei 2019.
62. Kaj Poelman, beleidsmedewerker onderwijs bij Cavaria. Geraadpleegd in mei 2019 via mail en telefoon.
63. Kaat Martine Verhaeghe, docente pedagogie aan de Erasmushogeschool in Brussel. Geraadpleegd in mei 2019 via mail en telefoon.
64. Maïthé C., jongvolwassene die genderneutraal is opgevoed. Geraadpleegd in januari 2019 via telefoon.
65. Ria M., ouder die genderneutraal opvoedt. Geraadpleegd in januari 2019 via telefoon.
66. Jolien D.V., ouder die genderneutraal opvoedt. Geraadpleegd in januari 2019 via telefoon en op afspraak.
67. Britt W., ouder die genderneutraal opvoedt. Geraadpleegd in januari 2019 via telefoon.
68. Daisy R., ouder die genderneutraal opvoedt. Geraadpleegd in januari 2019 via telefoon.
69. Loes*, ouder die genderneutraal opvoedt. Geraadpleegd in januari 2019 via telefoon.
70. Roos A., ouder die genderneutraal opvoedt. Geraadpleegd in januari 2019 via telefoon.

71. Lotte Anciaux, leerkracht die gendervriendelijk lesgeeft. Geraadpleegd in mei 2019 via mail, telefoon en op afspraak.

10. BIJLAGEN

10.1. WOORDENLIJST

Biologische psychologie, 9

De wetenschappelijke studie van de biologische basis van het gedrag van mensen waarbij er voornamelijk gekeken wordt naar de genen en het erfelijk materiaal van een persoon.

Gedragsmanagement, 9

Een tak in de psychologie dat als doel heeft om negatief gedrag van een persoon te verminderen en positief gedrag te stimuleren door de omgeving en omgevingsfactoren in te zetten.

Genderfluïde, 26

Dit komt voor wanneer een persoon niet langer vasthoudt aan het genderstereotiepe beeld van een vrouw of man, maar wanneer hij of zij de ideeën combineert. Zo is een man genderfluïde wanneer hij 'mannenkleding' draagt, maar daarnaast graag lang haar heeft of ervan geniet om make-up te dragen. Deze persoon combineert dus verschillende genders.

Non-binair, 20, 25

Een non-binair persoon is iemand die zich niet thuis voelt in de binaire gendercategorieën man of vrouw en zich beter voelt bij een andere, niet-binaire, genderidentiteit.

Psychosociaal, 6

Een term die verwijst naar situaties en relaties waarin psychische en maatschappelijke aspecten een belangrijke rol spelen.

Queer, 19, 20

Een paraplueterm voor onder andere homoseksualiteit en-of travestie, maar mensen uit de punkscene identificeren zich vaak ook als queer. De term is meestal bedoeld om zich af te zetten tegen de standaard heteronorm en trekt tegelijkertijd elk mogelijk hokje in twijfel.

Regenboogfamilie, 15

Een regenboogfamilie is een gezin waarvan minstens één ouder homoseksueel of biseksueel is.

Transgender, 17, 19, 25, 38, 52

Een man of vrouw die zich deels man en deels vrouw voelt of zich voelt als behorend tot het andere geslacht dan zijn of haar biologische.

10.2. INTERVIEWS

10.2.1. *Annelies Bergmans, medewerker van EXPOO*

1. **Jullie gebruiken liever de term genderbewust dan genderneutraal. Klopt dat?**

‘Wij verkiezen inderdaad genderbewust boven genderneutraal, want de positie van het kind in deze opvoedingen maakt voor ons een verschil. We willen ouders leren over een genderbewuste opvoeding waarin men nadenkt over hoe genderstereotypen invloed hebben op de manier waarop we jongens en meisjes benaderen. Bij een genderbewuste opvoeding staan de interesses van het kind centraal en gaan ouders met hen in gesprek. Genderneutraal opvoeden daarentegen is vaak een keuze van de ouders. Deze opvoeding durft soms weleens voorbij te gaan aan de interesses van het kind. Daarom spreken wij eerder van een genderbewuste opvoeding.’

2. **Op welke manier werken jullie rond het thema?**

‘EXPOO wilt ervoor zorgen dat ouders zich afvragen waarom ze juist dat speelgoed of die kleren aanbieden aan hun kinderen. Wij ondersteunen ouders in die bewustmaking met tips en informeren hen ook dat kindernamen vaak verschillende gevoelswaarden kunnen hebben. Zo is het mogelijk dat mensen anders kijken naar een meisje dat Sam heet dan een meisje met de naam Fientje. Zulke dingen willen we aan de ouders meegeven. Daarnaast verzamelen we ook interessante informatie over dit thema. Denk aan Bachelorproeven, maar ook boeken en wetenschappelijke studies. Deze informatie bundelen we dan samen en publiceren we op een themapagina op onze website.’

3. **Komen jullie zelf ook in contact met gezinnen die genderneutraal opvoeden?**

‘EXPOO komt zelf niet in contact met gezinnen, maar werkt wel samen met de Opvoedingslijn. Die beantwoordt vragen van ouders omtrent opvoeding. Zo vragen ouders bijvoorbeeld advies over hoe ze best reageren wanneer hun kind iets leuks vindt van “het andere geslacht”. Dat kan gaan over een jongen die bijvoorbeeld graag een roze broek wilt dragen. Door het monitoren van deze vragen, krijgt EXPOO een duidelijk zicht op hoe ouders met dit thema bezig zijn.’

4. **Bestaan er strikte regels in een genderneutrale of genderbewuste opvoeding?**

‘Die bestaan er niet. In een genderbewuste opvoeding is het gewoon belangrijk dat je als ouder stilstaat bij de manier waarop je omgaat met je kind. Je stelt jezelf de vraag of je uit de interesses en talenten van je kind vertrekt of dat je je laat beïnvloeden door gender. Ouders beseffen soms dat ze bepaalde dingen minder stereotiep kunnen aanpakken. Zo vermijden ze stereotiepe uitspraken als “je mag niet huilen, want je bent een jongen” en “je gooit de bal als een meisje”. EXPOO ondersteunt de ouders hierin met tips.’

5. **Zijn er volgens jullie voordelen verbonden aan genderneutraal of genderbewust opvoeden?**

‘Ik ben ervan overtuigd dat genderbewust opvoeden zeker positieve effecten heeft. Kinderen met een genderbewuste opvoeding zullen hun persoonlijkheid en talenten makkelijker ontwikkelen. Daarbovenop hoeven ze minder opgelegde te keuzes maken. Een genderbewuste opvoeding kan dus erg verrijkend zijn.’

6. Zijn er ook nadelen verbonden aan genderneutraal of genderbewust opvoeden?

‘Kinderen met een genderneutrale opvoeding zullen misschien sneller een buitenbeetje zijn. Als een ouder via de opvoeding probeert om de maatschappij te snel te veranderen, dan kan het kind in kwestie zich minder thuis voelen in groepen die die verandering niet hebben doorgemaakt. Een jongen die thuis graag rokjes draagt, kan ook hard schrikken van de reacties van de buitenwereld. Ouders kunnen daarom best duidelijk maken dat de maatschappij soms anders kijkt naar zulke dingen.’

7. Hoe komt dat genderneutraal opvoeden voor zoveel discussie zorgt?

‘Wij zijn opgegroeid in de maatschappij hoe ze nu is. Als men die maatschappij te snel probeert te veranderen, dan ontstaat er weerstand.’

10.2.2. *Els Consuegra, expert gender in het onderwijs aan de VUB*

1. **Wat betekent het woord genderneutraal?**

'Ik gebruik de term genderneutraal niet en verkies de term genderbewust of gendersensitief, omdat men nooit volledig genderneutraal kan zijn. Er zijn nu eenmaal bepaalde vormen van onbewuste discriminatie en vooroordelen die je niet kan uitschakelen. Genderbewust of gendersensitief opvoeden wil zeggen dat we ons bewust zijn van de invloed van gender op onze gedachten, handelingen en ideeën en dat deze dus mogelijk genderstereotiep zijn.'

2. **Kunt u een voorbeeld geven waaruit blijkt dat genderneutraal opvoeden onmogelijk is?**

'Ik werk met leerkrachten die genderneutraal les proberen te geven. Ze laten de kinderen zelf kiezen welke opdrachten ze willen maken en beweren dat ze hen, ongeacht meisje of jongen, op dezelfde manier op fouten wijzen. Toch houdt de leerkracht geen rekening met die onbewuste vooroordelen die we nu eenmaal niet kunnen uitschakelen. Zo observeren we bijvoorbeeld het gedrag van een jongen meer, omdat ons brein sneller de link legt tussen "jongen" en "stout". Het gedrag van een jongen wordt daardoor sneller berispt dan dat van een meisje. De leerkracht zou dat niet willen, maar dat is nu eenmaal het gevolg van jarenlang blootgesteld te worden aan stereotyperingen. Zelfs als we heel erg ons best doen om genderneutraal te zijn, kunnen we niet garanderen dat jarenlange invloeden niet doorsijpelen in de opvoeding. Het is een nobel streven om genderneutraal te zijn, maar de realisatie ervan is ontzettend moeilijk.'

3. **Wat zeggen studies over genderneutraal opvoeden?**

'Er bestaan nog weinig studies over genderneutraal opvoeden, maar vorig jaar werd er een overzichtsstudie gepubliceerd dat al het wetenschappelijk onderzoek over genderbewust opvoeden samenvat. Hoewel er nog te weinig onderzoek gedaan is bij kinderen, is er wel genoeg informatie over adolescenten met deze opvoeding. Uit het onderzoek naar die adolescenten blijkt dat deze opvoeding langdurig en duurzaam moet zijn om effect te hebben. Een genderweek of genderdag op school zal dus weinig resultaat opleveren. Als we het gedrag van jongens en meisjes willen beïnvloeden, dan moeten we veranderingen op lange termijn realiseren. Denk dan aan veranderingen in de thuisomgeving, maar ook op scholen en in het lesmateriaal van de leerkrachten op school. Pas dan kunnen we de opvattingen van adolescenten over zichzelf en hun keuzes op de arbeidsmarkt positief beïnvloeden. De studies wijzen ons er wel op dat deze aanpassingen niet atypisch mogen worden. Als er een grote kloof ontstaat tussen de opvoeding van thuis uit en op school, dan kan dit een negatief effect hebben op kinderen en adolescenten. We moeten de opvattingen van adolescenten en kinderen over zichzelf en anderen dus stapsgewijs uitbreiden.'

4. **Wat houdt een genderbewuste of gendersensitieve opvoeding in?**

'Een genderbewuste of gendersensitieve opvoeding is een opvoeding waarin je als probeert om jouw kinderen zoveel mogelijk ontwikkelingskansen aan te bieden. Als ouder die genderneutraal opvoedt - selecteer je de activiteiten voor jouw kinderen dus niet omdat je denkt dat de ene activiteit beter past bij het kind omdat het een jongen of meisje is.'

5. Toch streven ouders om hun kinderen genderneutraal op te voeden. Zijn er volgens u nadelen verbonden aan deze opvoeding?

‘In een genderneutrale opvoeding dreigt het gevaar dat ouders of opvoeders willen doen alsof er geen verschillen zijn tussen vrouwen en mannen. Die zijn er natuurlijk wel. Daarnaast zouden deze ouders of opvoeders weinig belang hechten aan de termen genderdivers of genderfluïde, omdat dat voor hen er niet toe doet. Dat is natuurlijk jammer voor de mensen die zich wel met deze termen identificeren en die waarde hechten aan erkenning. We mogen die genderdiversiteit niet wegstoppen, maar moeten het juist beleven.’

6. Hoe staat u tegenover het genderneutrale voornaamwoord ‘hen’?

‘Vanuit wetenschappelijk oogpunt is er nog weinig onderzoek gedaan naar de positieve of negatieve gevolgen van het gebruik van het genderneutrale voornaamwoord ‘hen’. In België wordt ‘hen’ ook nog maar weinig tot helemaal niet gebruikt. Ikzelf ben echter voorstander van ‘hen’, omdat we ons op die manier bewust worden van de gendervooroordelen in onze taal.’

7. De genderneutrale opvoeding is al goed ingeburgerd in Zweden. Wanneer waait deze opvoeding over naar ons land?

‘Ik durf zulke grote voorspellingen niet te maken, aangezien er verschillende aspecten zijn in een land die veranderingen al dan niet mogelijk maken. Uit onderzoek weet ik wel dat we de denkwijze van de bevolking kunnen beïnvloeden door structurele maatregelen. Denk bijvoorbeeld aan vrouwen die plots mochten werken. Dat was niet gewoon omdat de bevolking dat van de ene op de andere dag had geaccepteerd. Door structurele veranderingen in de maatschappij was het nu eenmaal nodig dat vrouwen aan het werk gingen. Uiteindelijk schaafde het volk hun geesten met de tijd bij. Willen we dat veranderingen sneller verlopen, dan moeten we onze maatschappij dus structureel aanpassen. Zo kunnen we bijvoorbeeld wetten omtrent ouderschap wijzigen, waardoor vrouwen en mannen dezelfde rol mogen en kunnen opnemen in de zorg voor hun kinderen. De aanpassing van die wetten zal vervolgens het gedrag en de praktijk van de mens veranderen en uiteindelijk de opvattingen van de volgende generatie.’

8. Waarom wekt genderneutraal opvoeden weerstand op?

‘Die weerstand benoemen we met de term “anoniem”, wat verwijst naar de onzekere gevoelens bij een samenleving wanneer er conflicterende opvattingen ontstaan over bijvoorbeeld genderrollen. Denk bijvoorbeeld aan de boodschappen op televisie die elkaar tegenspreken. Jongens en meisjes leren bijvoorbeeld dat vrouwen make-up moeten dragen om er mooi uit te zien, maar dat ze tegelijkertijd een succesvolle carrière moeten hebben. Mannen krijgen vaak te horen dat ze zich mannelijk moeten gedragen en hun job voorrang moeten geven. Anderzijds verwacht de omgeving dat ze ook een zorgende rol op zich nemen en helpen in het huishouden. De ideeën over vrouwen en mannen zijn in verandering, maar de structuren in onze maatschappij – die deze opvattingen ondersteunen – zijn dat niet. Denk bijvoorbeeld aan de wetten over ouderschapsverlof waaruit blijkt dat er een groot verschil is tussen de verlofperiode van een vrouw en een man. Deze wet is in conflict met de opvatting die we nu hebben over verzorgingstaken.’

Dat conflict tussen moderne opvattingen en achterhaalde structuren zorgt voor verwarring en onzekerheid bij de bevolking. Het is dus heel normaal dat genderneutraliteit maatschappelijke discussies met zich meebrengt. Iedereen is nog een beetje zoekende naar wat het woord precies betekent en hoe we ermee moeten omgaan.'

9. Hoe kunnen we een 'genderneutrale' opvoeding toch aanvaarden?

'We moeten de uitdaging durven aangaan om een verandering in ons denken door te voeren. We mogen diversiteit niet verstoppen, maar moeten juist een manier vinden om met al die verschillen in de maatschappij om te gaan.'

10.2.3. *Arwen Vermeirsch, Master gender en diversiteit*

Arwen Vermeirsch studeerde gender en diversiteit aan de UGent en maakte haar Masterproef over genderbewust opvoeden.

1. Wat houdt genderneutraal opvoeden in?

‘Via een genderneutrale opvoeding proberen ouders om een de balans in machtsverhoudingen tussen jongens en meisjes te herstellen. Dat doen ze door hun kinderen niet op te voeden op basis van sekse, maar op basis van wat de kinderen zelf interessant vinden om te doen. Ouders laten hun kinderen vrij in deze opvoeding en bieden hen ook verschillende soorten materialen aan, ongeacht het geslacht van het kind.’

2. Is er een verschil tussen een genderneutrale en genderbewuste opvoeding?

‘Wat de ene ouder genderbewust noemt, leunt voor de andere ouder eerder aan bij een genderneutrale opvoeding. Tijdens mijn interviews met ouders die genderneutraal opvoeden merkte ik dat zij de term genderbewust verkozen. Niet dat zij zich minder inzetten dan ouders die hun opvoeding wel genderneutraal noemen, want ik interviewde ook een koppel die zich intensief inzette voor de genderbewuste opvoeding van hun kind. Sommige ouders die genderbewust opvoeden controleren zelfs wat er op de televisie wordt uitgezonden en of deze inhoud al dan niet strookt met de genderbewuste opvoeding. Zo ging het echter niet in alle huishoudens aan toe. Andere koppels kozen er juist bewust voor om in te spelen op die stereotiepe inhoud. Er bestaan dus zeker verschillende gradaties in de opvoeding, maar het is moeilijk om te zeggen of de ene gradatie eerder genderbewust of genderneutraal is. De termen vloeien door elkaar.’

3. Hoe ziet die opvoeding eruit in de praktijk?

‘Eén van de belangrijke aspecten in een genderneutrale opvoeding is het speelgoed. De ouders laten hun kinderen daarin vrij en bieden hen veel verschillende soorten speelgoed aan. Zowel jongens al meisjes mogen met dit speelgoed spelen. Ook kledij is belangrijk in een genderneutrale opvoeding. De ouders gaan met hun kinderen naar zowel de meisjes- als jongensafdeling. Daarnaast spelen kinderboekjes ook een grote rol in de opvoeding. Hoewel het onmogelijk is om genderstereotiepe verhalen te mijden, zoeken ze naar een genderneutraal alternatief of spelen ze juist in op de stereotypen die aan bod komen in het boekje. Op die manier begrijpen de kinderen dat het voorbeeld in het boek niet het enige voorbeeld hoeft te zijn. Een perfect boek voor een genderneutrale opvoeding is een boek waarin er genderneutrale taal wordt gebruikt of waarin de typische stereotiepe beelden van meisjes en jongens net voorkomen. Zo kopen genderneutrale ouders liever een boekje waarin het meisje ook eens de ridder mag zijn en niet altijd passief gedrag moet stellen.’

4. Wat zijn de voordelen van zo’n opvoeding?

‘Ouders die genderneutraal opvoeden geloven dat hun kinderen meer kansen hebben en grijpen. Ze genieten van een grote keuzevrijheid en hoeven niet altijd te voldoen aan bepaalde stereotiepe verwachtingen van de maatschappij. Meisjes zouden in de toekomst meer openstaan voor wetenschappelijke studierichtingen, terwijl jongens een zorgende studierichting durven kiezen.’

5. Zijn er ook nadelen aan verbonden?

‘Ouders vertelden me dat ze weinig negatieve reacties krijgen van hun omstaanders. De kinderen zelf hebben ook weinig tot helemaal geen last van negatieve opmerkingen. Ik heb echter wel tijdens mijn onderzoek gemerkt dat meisjes makkelijker in het jongensdomein kunnen experimenteren dan jongens in het meisjesdomein. Het is nog niet geaccepteerd om als jongen meisjesachtige dingen te doen.’

6. Is de genderneutrale opvoeding daadwerkelijk bij ons op komst?

‘Hoewel er steeds meer ouders een genderneutrale opvoeding verkiezen voor hun kind, wordt die opvoeding nog niet serieus genomen in ons land. Onze maatschappij bevat nog steeds genderstereotypen, waardoor het gewoonweg niet makkelijk is om nieuwe opvattingen in te burgeren. Toen winkelketen Hema in ons land de genderafdeling afschafte, reageerden de samenleving heel negatief. Het klopt dat er zeker een genderneutraal zaadje gegroeid is in ons land, maar het is moeilijk te zeggen wanneer deze opvoeding volledig geaccepteerd zal worden.’

7. Waarom roept genderneutraal zoveel weerstand op?

‘Vaak ontstaat het idee dat genderneutraal opvoeden draait rond het verbieden van bepaalde gedragingen of handelingen. Het idee dat meisjes niet meer mogen houden van prinsessenroze en jongens niet stoer mogen zijn, schrikt mensen af en levert discussie op. Dat is niet abnormaal, aangezien genderneutraliteit regelmatig in onze maatschappij voorkomt als effectief neutraal. Hoe dan ook erkennen ouders de weerstand van omstaanders. Het gebeurt dan ook dat ouders defensief zullen reageren wanneer hun omgeving kritiek uit op de opvoeding die zij geven aan hun kinderen.’

8. Hoe kunnen we de genderneutrale opvoeding toch aanvaarden?

‘Het is belangrijk dat we beseffen dat genderneutraal opvoeden níet betekent dat ouders mogelijkheden of keuzes wegnemen van hun kinderen. Sterker nog, ze willen juist proberen om zoveel mogelijk kansen aan te bieden aan hun kinderen. Ouders laten hen zelf kiezen waar ze geïnteresseerd in zijn, welke kledij ze willen dragen en met welk speelgoed ze willen spelen. Geen enkele ouder die ik heb geïnterviewd verbood zijn of haar kind iets. “Genderneutraal” kan dus evengoed roze of blauw betekenen.’

9. Is een genderneutrale opvoeding mogelijk?

‘Omdat ik zelf niet zeker was over de mogelijkheid om “genderneutraal” op te voeden binnen deze maatschappij, besloot ik om het woord “genderbewust” te gebruiken in mijn Masterproef. Ik merkte ook meteen dat ouders die genderneutraal opvoeden over genderbewust spraken. Ze hebben een beetje schrik dat zo’n opvoeding niet of moeilijk lukt binnen deze maatschappij. Zo gaven verschillende ouders aan dat het niet makkelijk was om hun kind genderneutraal op te voeden toen deze naar een traditionele school ging. Ik sta zelf in het onderwijs en merk zelf dat de handboeken en lesvoorbeelden in de scholen nog steeds genderstereotypen bevatten. Die genderstereotiepe ideeën komen ook terug in de manier waarop leerkrachten omgaan met hun leerlingen. Zo zijn er leerkrachten die aan meisjes zowel jongensachtige als meisjesachtige onderwerpen voorstellen. Denk bijvoorbeeld aan thema’s over mode, maar ook over wetenschap. Jammer genoeg komt het voor dat de jongens niet gemotiveerd worden om rond

meisjesachtige thema's te werken. Dan wordt het opnieuw duidelijk dat meisjes sneller in het jongensdomein mogen experimenteren, maar dat het vreemder is voor jongens om iets te doen in het meisjesdomein. Daarnaast kan je de verleg van die focus ook in vraag stellen. Tijdens een genderneutrale opvoeding probeer je bijvoorbeeld aan jongens mee te geven dat het goed is om gevoelens te tonen. Een ouder die probeert om dat stoer beeld van jongens te doorbreken, zou juist niet genderneutraal kunnen zijn. Dan kan je jezelf opnieuw de vraag stellen of zo'n opvoeding inderdaad al dan niet mogelijk is.'

10.2.4. *Eline Mechels, docente gezinswetenschappen aan de Odisee Hogeschool*

1. Wat houdt genderneutraal opvoeden in?

‘In een genderneutrale opvoeding streven ouders ernaar om de opdeling tussen mannen en vrouwen zo goed mogelijk weg te nemen of te verdoezelen. Het geslacht van het kind is dan ook geen bepalende factor in zijn of haar opvoeding.’

2. Is er een verschil tussen een genderneutrale en een genderbewuste opvoeding?

‘Sommigen beweren dat genderbewust opvoeden de minder extreme vorm is van genderneutraal opvoeden. Daar bestaan echter verschillende meningen over, waardoor men de termen vaak door elkaar gebruikt. Vanuit mijn eigen standpunt geloof ik echter dat ouders in een genderneutrale opvoeding alle verschillen tussen de twee geslachten zo veel mogelijk “ontkennen” of dat ze het verschil alleszins niet relevant vinden in hun visie op de wereld. Genderbewust opvoeden daarentegen erkent de biologische verschillen wel, maar gaat actief in tegen de meeste verschillende patronen en verwachtingen, omdat die voornamelijk cultureel bepaald zijn. Ouders die genderbewust opvoeden proberen dus om het effect van de cultuur op gender teniet te doen.’

3. Hoe ziet een genderneutrale opvoeding eruit in de praktijk?

‘Kinderen leren van de bewuste opvoeding, maar ook en voornamelijk door het imiteren van hun ouders. Daarnaast is de omgeving een belangrijke factor. Denk bijvoorbeeld aan de kleuren van de kamer of decoratiestukken in het huis. Ook deze keuzes hebben in veel gevallen een genderstereotiepe bijklank dat het kind beïnvloedt. Een ouder die genderneutraal opvoedt, is zich daarvan bewust. Daarom gaan ze telkens op zoek naar de genderneutrale variant van onder andere decoratie en speelgoed. Daarnaast heeft de taal en de omgang met het kind ook een zekere invloed. In sommige landen gebruiken ze bijvoorbeeld al het genderneutrale voornaamwoord “hen”. Hoewel dit voornaamwoord nog niet ingeburgerd is, helpt genderneutrale taal wel bij zo’n opvoeding. Het is ook goed nieuws voor de mensen die zich als non-binair identificeren. Met “hen” kunnen zij hun identiteit buiten het mannen- of vrouwenhokje beleven.’

4. Is genderneutraal een ‘noch-noch’ of een ‘en-en’ verhaal?

‘Genderneutraal kan zowel een en-en-verhaal als een noch-noch-verhaal zijn. Welke van de twee verhalen het precies is, vullen de ouders zelf in. De meeste ouders of opvoeders die voor een genderneutrale of genderbewuste opvoeding kiezen, willen echter zoveel mogelijk kansen aan hun kinderen bieden. Dat zij hun kinderen iets verbieden, zal dus niet vaak voorkomen. Jongensachtige jongens en meisjesachtige meisjes zijn ook nog steeds welkom in een genderneutrale of genderbewuste opvoeding.’

5. Wat zijn de voordelen van een genderneutrale opvoeding?

‘Het is al uit onderzoek gebleken dat een genderbewuste (daarom geen genderneutrale) opvoeding voornamelijk een grote impact heeft op meisjes en welke studierichting ze later zullen kiezen. Zij zouden bijvoorbeeld meer kansen grijpen in hun academische loopbaan en kiezen voor wetenschappelijke of wiskundige studierichtingen.’

6. Zijn er ook nadelen aan verbonden?

‘De kans bestaat nu eenmaal dat kinderen, voor de vreemdste redenen, gepest worden. Toch denk ik niet dat een genderneutrale opvoeding de oorzaak kan zijn voor pestgedrag. Dat is nu eenmaal iets wat regelmatig gebeurt in de jonge kinderjaren en dat van alle tijden is. Men kan ook niet nagaan of een kind al dan niet gepest zou worden als hij of zij een ander opvoeding had gekregen. Naar mijn weten zijn er dus geen gekende nadelen.’

7. Is de genderneutrale opvoeding bij ons op komst?

‘Op dit moment is er nog niet genoeg draagvlak in België voor de genderneutrale opvoeding, maar een trend is het zeker wel. Regelmatig schrijven de media over deze opvoeding en hechtten ze veel belang aan gebeurtenissen als winkelketen Hema die de opdeling van kinderkleding afschafte. Ik weet echter niet met zekerheid of deze trend zal blijven. Wel is zeker dat de genderbewuste opvoeding in opmars is in ons land. Steeds meer mensen houden zich bezig met genderidentiteit dan pakweg twintig jaar geleden. Ouders klagen bijvoorbeeld vaker over de speelgoedreclame: de roze en blauwe indeling van de brochures is te genderstereotiep. Mensen zijn zich bewust van stereotypen die er vingerdik op liggen, maar dat betekent daarom nog niet dat zulke brochures opeens genderneutraal zullen worden.’

8. Waarom wekt genderneutraal opvoeden zoveel weerstand op?

‘Omdat mensen leven in onwetendheid. Ze hebben het idee dat een genderneutrale opvoeding betekent dat je geen jongensachtige jongen of meisjesachtige meisje mag zijn, maar dat is natuurlijk niet zo. Anderzijds voelen veel mensen zich goed in hun voel, met hun sekse en hun gender, waardoor ze geen belang hechten aan woorden als genderneutraal. Daardoor beseffen ze ook niet dat die termen wel belangrijk zijn voor mensen die zich niet identificeren als man of vrouw of met alle genderverwachtingen die daaraan vasthangen.’

9. Kan je als ouder genderneutraal opvoeden of moeten scholen deze opvoeding ook hanteren om effect te hebben?

‘Wanneer een kind een genderneutrale opvoeding krijgt van thuis uit én van school, dan zal het effect van de opvoeding op het kind groter zijn. Anderzijds heeft deze opvoeding nog steeds impact als het kind deze enkel meekrijgt van de ouders en dus niet van de leerkrachten. Er bestaat discussie over in hoeverre de opvoeding impact heeft op het kind, het hele “nature-nurture” debat, maar de opvoeding heeft hoe dan ook effect op het kind.’

10. Wat is de beste techniek om genderneutraal op te voeden?

‘Verschillende factoren beïnvloeden het leerproces van het kind. Zo is de omgeving belangrijk, maar uit de imitatie van de ouders leert het kind het meeste. Daarom is het noodzakelijk om als ouder bewust te zijn van zijn of haar eigen gedrag en uiterlijk. Dat is niet zo evident, aangezien je je niet altijd bewust bent van de manier waarop je je opmaakt, kleedt, hoe de huishoudelijke taken opdeelt, enzovoort. Het zijn die kleine dingen die een grote impact hebben in op het kind. Om goed genderneutraal op te voeden, moet je je daarvan bewust zijn.’

10.2.5. Klaartje Van Kerckem, medewerker bij Merhaba

1. Hoe staat Merhaba tegenover genderneutraliteit en genderneutraal opvoeden?

‘Merhaba gebruikt het woord genderneutraal niet, omdat gender altijd een rol zal spelen. Anderzijds suggereert het woord neutraal volgens ons dat er geen aandacht wordt besteed aan gender. Merhaba verkiest daarom genderbewust, omdat dit woord impliceert dat mensen bewust nadenken over het thema. Merhaba heeft geen uitgesproken mening heeft over de termen, maar we schenken zeker aandacht aan het thema. Zo ontwierpen we zes jaar geleden samen met ella vzw de handleiding *Recht Op Liefde*. Die handleiding maakte gender en seksuele diversiteit bespreekbaar voor mensen met een migratieachtergrond. Een van de hoofdstukken draait rond gender. De daarin uitgewerkte methodieken zijn erop gericht om mensen te laten reflecteren over genderbewust opvoeden. We vinden dat belangrijk, omdat je onderwerpen als homoseksualiteit niet kan aanpakken als je niet rond gender werkt.’

2. Hoe zouden jullie genderneutraal of genderbewust opvoeden omschrijven?

‘Voor Merhaba betekent genderneutraal of genderbewust opvoeden dat je als ouder of opvoeder probeert om kinderen vrijheid te bieden in hun opvoeding. Die vrijheid komt dan terug in wat ze mogen dragen, maar ook in hun gedrag, waarmee ze mogen spelen en welke activiteiten ze uitvoeren. Merhaba heeft een “intersectionele” kijk op genderbewust opvoeden, in die zin dat er ook op het kruispunt van gender en religie vrijheid moet zijn: moslima’s moeten bijvoorbeeld zelf kunnen kiezen of ze al dan niet een hoofddoek dragen in de publieke ruimte en op school. Daarnaast is het in een genderbewuste opvoeding ook belangrijk om deze kinderen en de omgeving bewust te maken van het feit dat de samenleving altijd al met een bepaald beeld van jongens en meisjes rondloopt. Deze stereotiepe ideeën van beide geslachten zitten erg ingebakken in de maatschappij. Zo spreken we vaak anders tegen meisjes dan tegen jongens.’

3. Waarom heeft onze samenleving het moeilijk met genderneutraal opvoeden?

‘Onze samenleving is zeer hetero-normatief en die eigenschap zit geworteld in het binaire denken over mannen en vrouwen. Nog vaak denken we dat beide geslachten erg van elkaar verschillen en dat deze verschillen te wijten zijn aan de natuur. Uiteraard zijn enkele verschillen tussen de geslachten inderdaad door de natuur bepaald, maar mensen beseffen niet dat de grootste verschillen ontstaan doordat we kinderen in een bepaalde richting duwen. Worden die ideeën aan diggelen geslagen, dan merk je dat mensen daarmee worstelen. Wijken we af van dit binair wereldbeeld, dan schrikken mensen daarvan. Hetgeen we als normaal beschouwen valt dan plots weg en maakt ons onzeker. Ergens is die reactie ook begrijpelijk. Voor de gewone mens is er ook in het publieke debat rond transgender bijvoorbeeld op korte tijd veel veranderd. Soms evolueert het wettelijke aspect van een maatschappelijk thema veel sneller dan het idee dat de samenleving over het thema heeft. Als de evolutie soms te snel aanvoelt, zullen mensen daar ook onzeker of zelfs angstig op reageren.’

4. Denkt u dat genderneutraal opvoeden bepaalde voordelen met zich meebrengt?

‘Door bewust om te gaan met gender, kunnen mensen zich ontplooien en zichzelf zijn. Natuurlijk is het niet makkelijk om volledig jezelf te zijn als de samenleving waarin jij je

bevindt daar niet klaar voor is. Daarom is sensibilisering rond het thema belangrijk: samenleving en individuele vrijheid moeten hand in hand gaan. Context meegeven aan de kinderen die je genderneutraal opvoedt is daarom ook essentieel. Een jongen die graag in een prinsessenkleed naar school gaat, moet weten dat zijn klasgenoten daar misschien niet even positief op zullen reageren als zijn ouders. Kinderen die zo'n opvoeding meekrijgen, kunnen volgens Merhaba inderdaad voordelen genieten. Meisjes en jongens die gelijk worden behandeld, zullen later bijvoorbeeld geloven dat ze dezelfde dingen kunnen bereiken. Zij zullen zich minder gehinderd voelen in hun carrièrekeuzes.'

10.2.6. *Bieke Purnelle, directeur van RoSa vzw*

1. Wat houdt genderneutraal opvoeden in?

‘Rosa vzw hanteert nooit het woord genderneutraal voor gedrag of mensen, omdat enkel voorwerpen genderneutraal kunnen zijn. Wel kunnen gedrag en mensen genderbewust zijn, wat betekent dat men zich bewust is van bestaande en geïnternaliseerde vooroordelen en stereotypen inzake gender en dat men die gendervooroordelen actief vermijdt. Genderbewust is dan ook het woord die Rosa vzw verkiest.’

2. Hoe ziet die een genderneutrale of genderbewuste opvoeding eruit in de praktijk?

‘Opvoeding is een persoonlijke kwestie. Elke ouder en elk kind is anders en mensen voeden op volgens hun persoonlijke waarden. Centraal staat dat men kinderen opvoedt als individuen zonder bij voorbaat bepaalde normen en verwachtingen te koppelen aan hun gender. Dat bewustzijn bepaalt mee wat je koopt voor je kind, voor welke hobby’s je hem of haar inschrijft, welke boekjes je voorleest, welke films je bekijkt. Het spreekt vanzelf dat kinderen ook een persoonlijke voorkeur hebben en dat opdringen niet aan de orde zijn. Het gaat er niet om een kind genderneutraal te maken, maar om een vrij en ruim scala aan keuzes en mogelijkheden aan te bieden.’

3. Brengt een genderneutrale of genderbewuste opvoeding voordelen met zich mee?

‘Onderzoek toont aan dat kinderen al op heel jonge leeftijd een genderbewustzijn ontwikkelen. Welke mogelijkheden en kansen kinderen zien voor zichzelf en welke doelen en interesses ze nastreven, wordt mee bepaald door genderverwachtingen in een samenleving. Deze zo veel mogelijk vermijden maakt dat kinderen vrijer en ruimer kunnen kiezen en zich vrijer kunnen ontplooiën. Maar meisjes die klassieke meisjeskeuzes maken zijn even oké als meisjes die bijvoorbeeld willen voetballen en interesse hebben in techniek. Er is niets mis met jongens, meisjes of alles daartussenin. Belangrijk is dat kinderen zich kunnen ontwikkelen zonder genderdruk en zelf kunnen kiezen waar ze zich goed bij voelen.’

4. Waarom roept genderneutraal opvoeden weerstand op?

‘Omdat het suggereert dat kinderen geslachtloze wezens moeten worden. Dat is uiteraard niet de bedoeling.’

5. Zijn Scandinavische landen als Zweden een goed voorbeeld voor genderneutraal opvoeden?

‘Goede praktijken zijn overal te rapen. Het is altijd interessant om daaruit te leren. Het zou vooral ook goed zijn om meer in te zetten op degelijk genderonderzoek.’

6. Is genderneutraal opvoeden mogelijk of hanteren scholen bijvoorbeeld ook best deze opvoeding om effect te hebben?

‘Uiteraard helpt het als er op de diverse plaatsen waar kinderen worden opgevoed een genderbewustzijn aanwezig is. Ouders voeden niet op een eiland op en de leefwereld van kinderen, alsook de impact van die leefwereld, wordt steeds ruimer naarmate ze opgroeien.’

10.2.7. *Mieke Van Houtte, hoogleraar onderwijssociologie aan de UGent*

1. **Wat houdt genderneutraal opvoeden in?**

‘Genderneutraal opvoeden betekent dat je als ouder of opvoeder probeert om de traditionele normen en waarden over gender zoveel mogelijk achterwege te laten. Je stapt dus af van het herhalen of benadrukken van genderstereotypen en probeert zo goed mogelijk in het oog te houden dat je genderbewust in omgang gaat met kinderen. Dat gaat niet enkel over wat je expliciet overbrengt, maar ook welke toon je aanslaat wanneer je met jongens en meisjes spreekt.’

2. **Is genderneutraal opvoeden een stapje verder is dan genderbewust opvoeden?**

‘Volgens de wetenschappelijke definitie niet. Maar ik gebruik zelf nauwelijks het woord genderneutraal, omdat de term suggereert dat je helemaal niet met gender bezig bent. Daarnaast is genderneutraal zijn haast onmogelijk. Denk bijvoorbeeld aan de Hema die nog niet zo lang geleden haar kledinglijn genderneutraal maakte. Met T-shirts en broeken in de rek ben je niet genderneutraal, maar kies je voor wat wij beschouwen als jongenskleding. Dat je de meer mannelijke opties naar voren schuift, is een gevaar van genderneutraliteit.’

3. **Waarom lokt genderneutraal opvoeden af en toe negatieve reacties uit?**

‘Ik denk dat dat heeft te maken met die connotatie van “genderneutraal” opvoeden. Mensen leiden van dit woord af dat gender niet meer mag bestaan en daar bieden ze weerstand tegen.’

4. **Wat houdt genderneutraal of genderbewust lesgeven in?**

‘Om te begrijpen wat genderneutraal of genderbewust lesgeven precies inhoudt, hebben we recent, in een interuniversitair project naar gender op school, enkele observaties van leerkrachten in de klas uitgevoerd. De lessen werden opgenomen en besproken we achteraf met de lesgevers, die nog voor de opnames aangaven dat ze bezig waren met gender in de klas. Achteraf, na het bekijken van de opnames, gaven ze toe dat ze nog steeds genderbevestigend zijn en genderstereotiep denken. Genderbewust lesgeven houdt dus het omgekeerde in. Je probeert je bewust te zijn van de dingen die je doet in de klas en of je al dan niet tijdens de les genderstereotypen aan het bevestigen bent. Jongens nemen bijvoorbeeld graag het woord in de klas. Daar is niets mis mee, maar dan is het ook een goede zaak om de meisjes niet uit het oog te verliezen en hen ook aan het woord te laten.’

5. **Zijn er voordelen voor de kinderen die op deze manier les krijgen?**

‘De belangrijkste reden waarom je genderstereotypen best mijdt, is om te voorkomen dat jongens en meisjes een bepaalde druk ervaren dat volgens onderzoek een negatief effect kan hebben op hun welzijn. Kleuters en jonge kinderen zijn heel gevoelig voor die druk. Al van kleins af aan zullen ze elkaar tot de orde roepen en bijvoorbeeld zeggen dat “lang haar niet voor jongens is”. Zij zullen elkaar in een bepaalde richting duwen en normeren. Genderstereotypen. Door genderbewust om te gaan met de kinderen kan je die negatieve gevolgen mijden of zelfs tenietdoen. Een andere, essentiële reden waarom genderbewust lesgeven of opvoeden een goede zaak is, is om kinderen te leren dat gender niet binair is.

Zowel in de sociale als de biomedische wetenschappen stappen onderzoekers steeds vaker af van dat idee. Gender beschouwen we nu vaker als iets waarin verschillende variaties mogelijk zijn en niet slechts de twee categorieën van man en vrouw. Zolang je de genderstereotypen blijft bevestigen, blijf je kinderen aanleren dat die verschillende variaties niet bestaan, waardoor die druk ontstaat om tot een van de twee categorieën te behoren. Die druk kan zelfs zo groot zijn, dat ze bepaalde hobby's niet langer willen of durven uitvoeren of dat ze zich daardoor laten beïnvloeden tijdens hun studie- of carrièrekeuze.'

6. Zijn er grote biologische verschillen tussen vrouwen en mannen?

'Het merendeel van het bestaande onderzoek toont aan dat er geen grote biologische verschillen tussen vrouwen en mannen zijn. Natuurlijk zijn er verschillen tussen vrouwen en mannen als je bijvoorbeeld kijkt naar de hormonen, maar als je kijkt naar neurologisch onderzoek, kan je vaststellen dat er heel weinig verschil is tussen de hersenen van vrouwen en mannen. Men heeft heel lang de hersenverschillen proberen op te sporen, maar nu blijkt dat die verschillen er eigenlijk haast niet zijn. Daarbovenop bestaat er geen onderzoek dat aantoont dat er een verband is tussen de biologische verschillen en de preferenties en keuzes die vrouwen of mannen maken. Er is wel onderzoek gedaan dat die verbanden probeert aan te tonen, maar daaruit kan je haast geen conclusies trekken. De verbanden zijn te klein.'

7. In hoeverre zijn onze Vlaamse scholen bezig met genderbewust lesgeven of gender in de klas?

'Ik vermoed dat dat nog op een vrij laag pitje staat. Ik heb daar geen systematisch onderzoek naar gedaan, maar ik geloof niet dat er al veel aandacht aan wordt besteed. Op dit moment werken de scholen slechts met themaweken of dagen, zoals een genderweek of genderdag. Deze evenementen laten misschien een beetje indruk na op de kinderen, maar het mag echt verder gaan.'

10.2.8. *Jeroen Borghs, woordvoerder van Cavaria*

1. **Wat houdt genderneutraal lesgeven in?**

‘Cavaria verkiest de term genderinclusief, omdat we op die manier iedereen meenemen in het verhaal. Voor ons gaat gender bijvoorbeeld ook over kinderen met een hoofddoek, een beperking, enzovoort. Genderinclusief lesgeven houdt dan in dat je als leerkracht probeert om onder andere genderstereotypen te mijden. Introduceer je als leerkracht een rollenspel waarin je alle meisjes verpleegster laat spelen en alle jongens dochter, dan is het hopelijk duidelijk dat je niet genderinclusief lesgeeft. Je splitst de meisjes en jongens namelijk op in twee verschillende categorieën en koppelt er vervolgens zeer genderstereotiepe beroepen aan die we toch moeilijk als evenwaardig kunnen beschouwen. Dat is uit den boze, omdat je kinderen dan al op jonge leeftijd aanleert dat jongens misschien meer zouden kunnen bereiken dan meisjes. Een eerste stap in genderinclusief lesgeven is dus om zulke situaties te mijden. Cavaria ondersteunt leerkrachten daarin en investeert in onder andere educatief materiaal voor scholen zodat zij genderinclusief les kunnen geven.’

2. **Welke voordelen genieten kinderen die genderneutraal of genderinclusief les krijgen?**

‘Door genderinclusief lesgeven kunnen kinderen zijn wie ze willen zijn. Er is geen probleem met jongens die graag voetballen en meisjes die ervan houden om in een prinsessenkleed rond te lopen, maar daarnaast moet er ook ruimte zijn voor de jongen die graag met de make-uppop speelt, voor het meisje dat ook eens graag achter de bal aanholt en voor het kind dat zich niet identificeert als jongen of meisje, maar doorheen educatie beseft dat dit gevoel ook perfect normaal is. Daarnaast brengt genderinclusief lesgeven ook positieve gevolgen voor de maatschappij met zich mee. Kinderen die vrij mogen denken en zichzelf zijn, kunnen de genderstereotiepe ideeën van de maatschappij beïnvloeden en misschien zelfs tenietdoen.’

3. **Is het mogelijk om genderneutraal of genderinclusief les te geven?**

‘Ik denk dat genderinclusief lesgeven mogelijk is, maar het vergt veel inspanning. Wel mag je niet van leerkrachten verwachten dat zij van de ene op de andere dag perfect genderinclusief lesgeven. Zij zijn ook opgegroeid in een wereld waar genderstereotypen heersen en krijgen niet altijd de juiste materialen aangeboden om met genderinclusief lesgeven aan de slag te gaan. Wel is het mogelijk voor de leerkracht om een kritische houding aan te nemen en regelmatig na te denken over wat hij of zij zegt en doet in de klas. Leerkrachten hebben best de basiseigenschap om zichzelf en de gevolgen van zijn of haar handelingen in vraag te stellen.’

10.2.9. Kaj Poelman, beleidsmedewerker onderwijs bij Cavaria

1. Wat houdt genderneutraal lesgeven in volgens Cavaria?

‘Cavaria verkiest de term genderbewust of genderinclusief boven genderneutraal, omdat genderneutraal volgens ons niet de meest wenselijke manier is om les te geven en misschien zelfs onmogelijk. Als je genderneutraal wilt lesgeven, ontken je eigenlijk dat er verschillen zijn tussen jongens en meisjes. Genderinclusief daarentegen betekent dat d je als leerkracht probeert om genderstereotypen in de klas. Dat kan bijvoorbeeld door een rekenvraag aan te passen. Laat het twee mannen zijn die samen een huis willen kopen of de vrouw die een keer meer verdient dan de man in het voorbeeld. Voor Cavaria gaat genderinclusief lesgeven voornamelijk over deze indirecte voorbeelden die zelfs niet zoveel tijd en moeite kosten om toe te passen. We geven vaak mee aan leerkrachten dat ze best met een regenboogbril naar hun lesmateriaal kijken en zich zo bewuster worden van hoe om te gaan met gender in de klas.’

2. Uit gesprekken met genderneutraal opvoedende gezinnen kunnen we concluderen dat zij genderneutraal niet gelijkstellen aan het idee dat er geen verschillen tussen jongens en meisjes zijn. Is ‘genderneutraal’ dan eerder een foute term die verwarring opwekt?

‘Ik denk dat er veel verwarring ontstaat over het woord genderneutraal, omdat iedereen die term zelf invult. Ik geloof dat gezinnen die genderneutraal opvoeden eigenlijk aan een genderinclusieve opvoeding doen. Veel gezinnen erkennen inderdaad de verschillen tussen jongens en meisjes en willen dit ook niet uit de weg gaan.’

3. Is er een gradatieverschil tussen genderbewust en genderneutraal opvoeden?

‘Opvoeding is heel erg persoonlijk. Ik ken extreme verhalen over gezinnen uit andere landen die bijvoorbeeld niet tegen hun kind zeggen of het een meisje of een jongen is. Je kan je afvragen of dat een goede of een minder goede aanpak is, maar die genderneutrale omgeving zal hoe dan ook afgezwakt worden wanneer het kind zijn of haar bubbel verlaat en bijvoorbeeld naar school gaat. Maar je moet je ook afvragen of zo’n (extreme) opvoeding wenselijk is. Genderbewust opvoeden benadrukt eerder dat er verschillen zijn tussen jongens en meisjes, maar focust zich ondanks die verschillen op een gelijke behandeling voor beide geslachten. Daarin leggen de ouders niets op aan hun kind, maar geven ze hem of haar de vrijheid om zichzelf te ontplooien zonder het negatieve effect van genderstereotypen.’

4. Wat is volgens Cavaria het belang van genderneutraal lesgeven?

‘Wij vinden genderinclusief lesgeven belangrijk voor twee specifieke redenen. De eerste reden is om het welzijn van alle jongeren in ons onderwijs te vergroten. Kinderen op een school waar gendernormen erg aanwezig zijn, lopen een groter risico om gepest te worden wanneer ze volgens hun omgeving niet tot de meisjes- of jongenscategorie horen. Dat weten we uit onderzoek. Genderinclusief lesgeven doet jongeren beseffen dat gender niet slechts die twee categorieën betekent. Daardoor zullen ze toleranter worden voor zichzelf en voor hun omgeving, waardoor de welvaart van deze jongeren zal toenemen. Anderzijds is genderinclusief lesgeven of opvoeden belangrijk om de interessegebieden van jongeren te verbreden en om hen de mogelijkheid te bieden om hun talenten zo goed mogelijk te ontwikkelen. Al op jonge leeftijd hebben kinderen door wat voor jongens of voor meisjes

is. Het komt vaak voor dat een jongen of meisje stopt met een hobby wanneer hij of zij ouder wordt, “omdat dat niet bij haar geslacht past”. Dat heeft erge gevolgen. Omdat jongens en meisjes hun talenten niet ten volle kunnen ontwikkelen vanwege die genderstereotypen, maken ze later misschien de foute studiekeuze en lopen ze misschien wel een mooie carrière mis. Genderinclusief lesgeven kan dit probleem verhelpen.’

5. Wanneer heeft deze manier van lesgeven effect op het kind?

‘Of genderinclusief lesgeven effect heeft op het kind, op korte of lange termijn, kunnen we niet zeggen. Daar moet nog meer onderzoek naar gedaan worden. Wij begeleiden scholen om bewuster om te gaan met gender en geven leerkrachten vormingen rond gender en seksuele diversiteit, op dit moment kan ik het effect niet hard maken met cijfers. Wat we wel weten is dat deze manier van lesgeven heel snel toegepast kan worden. Cavaria geeft leerkrachten tips die zij diezelfde dag nog kunnen gebruiken in hun lessen. Maar wil je een schoolcultuur tot in zijn DNA veranderen, dan hebben we wel meer nodig dan een genderdag.’

6. Stand van zaken: hoe bewust zijn onze Vlaamse scholen op dit moment bezig met gender in de klas? Wat zegt het schoolreglement over dit thema?

‘Als we kijken naar het aantal vormingsaanvragen, dan kunnen we concluderen dat dat in de afgelopen zeven jaar gegroeid is. Zeven jaar geleden begonnen we met vijftien trainingen. Met 150 à 160 vormingsaanvragen hebben we het vorige schooljaar afgesloten. Op een zeer korte tijd is de vraag zeer groot geworden. Zo’n twintigtal scholen kiezen er elk jaar voor om zelfs in een langdurig traject te stappen en om meer trainingen te krijgen. Het is duidelijk dat de vraag stijgt en dat is volgens mij te wijten aan het feit dat de samenleving daar meer mee bezig is.’

7. Is het wel mogelijk om genderneutraal of genderinclusief les te geven?

‘Ik denk niet dat het mogelijk is om genderneutraal les te geven. Complete neutraliteit nastreven is volgens ons ook niet wenselijk. Genderbewust opvoeden daarentegen lijkt me wel mogelijk, maar dat betekent niet dat je vrij bent van genderstereotypen. Wat we wel kunnen doen is proberen om niet te handelen naar deze stereotypen en om te streven naar een andere, genderbewuste manier van lesgeven of opvoeden. Dat zal niet altijd lukken, maar dat is niet erg. Het feit dat je terugkijkt naar jouw eigen gedrag betekent dat je kritisch bent, uit je fouten probeert te leren en dat je streeft naar verbetering.’

10.2.10. Kaat Martine Verhaeghe, docente pedagogie aan de EHB

1. Wat houdt genderneutraal opvoeden in?

‘Bij genderneutraal opvoeden probeer je om genderconforme of genderstereotiepe handelingen en gedragingen naar kinderen toe te mijden. Kinderen krijgen in zo’n opvoeding de kans om met alle speelgoedsoorten te spelen, maar ook met neutraal speelgoed zoals houten blokken, enzovoort. Als pedagoog beschouw ik de term genderneutraal echter als een contradictie. Opvoeden kan namelijk nooit neutraal zijn. Als je spreekt over opvoeden, dan gaat het over het doorgeven van waarden en normen aan de volgende generatie. Vanaf het moment dat je bepaalt welke waarden en normen je aan je kind wilt doorgeven, ben je al niet meer neutraal. Genderneutraal opvoeden is eigenlijk een soort utopie. Onze samenleving bestaat nu eenmaal uit waarden en normen en daarbovenop is opvoeden een van de meest normatieve dingen die je doet.’

2. Is er een verschil tussen een genderbewuste en een genderneutrale opvoeding?

‘Een genderneutrale opvoeding kent een sterke connectie met genderbewust opvoeden. Genderbewust’ is naar mijn mening een krachtigere term en geeft ouders de mogelijkheid om vrijer met gender om te gaan. In een genderbewuste opvoeding zijn ouders zich sterk bewust van het feit dat normen en waarden een grote invloed hebben op het eigen handelen. Genderneutraal opvoeden daarentegen lijkt me niet haalbaar in de praktijk, omdat je niet in een vacuüm leeft waar je die genderneutraliteit kunt bewaken. Een samenleving heeft nu eenmaal waarden en normen die de genderneutrale omgeving van het kind zal beïnvloeden.’

3. Zijn er voordelen en/of nadelen verbonden aan deze opvoeding?

‘Genderbewust opvoeden kan ervoor zorgen dat we kinderen alle kansen bieden in hun latere toekomst, maar ook de dag van vandaag. Kinderen kunnen door zo’n opvoeding zijn wie ze zijn en hoeven niet te voldoen aan verwachtingen van buitenaf. Ze kunnen hun eigen keuzes maken en zelf aangeven waar ze geïnteresseerd in zijn. Daarnaast maakt genderbewust opvoeden het ook mogelijk dat kinderen kunnen aangeven wat ze fijn vinden, waar ze graag mee spelen, dragen, doen, enzovoort. Het feit dat kinderen op een bepaald moment het idee krijgen dat ze niet normaal zijn of niet voldoen aan de norm, moeten we vermijden. Ik geloof dat we dat kunnen doen met een genderbewuste opvoeding.’

4. Waarom wekt genderneutraal opvoeden weerstand op in de maatschappij?

‘Men spreekt heel vaak over gender als een binair gegeven. Dat betekent dat iemand die geboren wordt als man of vrouw ook meteen verondersteld wordt een jongen of meisje te zijn. In ons hoofd leggen we dus een sterke link tussen het gendergegeven en het geslacht. Maar eigenlijk zouden we gender moeten beschouwen als een zeer breed spectrum aan mogelijk identiteiten. We zouden moeten kunnen zeggen dat er evenveel genderidentiteiten als mensen op de wereld zijn. Dat is jammer genoeg niet het geval. Onze samenleving gelooft nog steeds dat gender een binair gegeven is en alles wat dit geloof in gedrang brengt, zoals genderneutraal opvoeden, wekt weerstand op. Uit onderzoek blijkt dat die weerstand en de vele verwachtingen van de samenleving ervoor kan zorgen dat ouders die genderneutraal opvoeden uiteindelijk toch gender als een binair gegeven zullen beschouwen. Daardoor gaan ze die genderstereotiepe verwachtingen opnieuw inlossen.’

10.2.11. Maïthé C. (23) uit Maasmechelen

1. Hoe zou je jouw jeugd omschrijven?

'Ik heb nooit interesse getoond in meisjesdingen en dat hebben mijn ouders dan ook niet aangemoedigd. Mijn broer en ik speelde bijvoorbeeld wel met de actionman en gebruikte de barbiepop als trofee. Maar of we echt omkeken naar de barbiepop? Dat niet. Hoewel ik geen meisjesachtig meisje was, was mijn broer wel een typische jongen. Hij speelde graag buiten of genoot ervan om te voetballen. Dat vond ik ook leuk en dat was prima voor mijn ouders. Zij gingen gewoon mee in wat wij leuk vonden.'

2. Mocht je jouw eigen kleren kiezen?

'Ik mocht al heel vroeg mijn eigen kledij kiezen. Ik herinner me nog dat ik vroeger veel kleren kreeg van vriendinnen en familie. Daaruit mocht ik zelf kiezen wat ik wilde dragen. Roze en kleedjes interesseerde me niet. Ik koos eerder voor stoere T-shirts en shortjes. Maar ik was daarom geen jongensachtig meisje: ik kleedde me gewoon als een stoer meisje.'

3. Hebben jouw ouders geprobeerd om een typische jongen-meisje-opvoeding te vermijden?

'Ik denk van wel. Zo mochten mijn broer en ik allebei over onze gevoelens praten als we dat wilden. Daarnaast werd mijn broer Aäron zeker niet in een typische jongensopvoeding geduwd. Integendeel, op twintigjarige leeftijd experimenteerde hij nog met nagellak. Hij vroeg aan mij of ik zijn nagels wilde lakken, maar ik wist niet eens hoe dat moest (*lacht*). Ik weet niet waarom hij opeens de drang kreeg om ermee te experimenteren, maar zulke dingen mogen absoluut in ons huis.'

4. Blijkt dat genderneutraal of genderbewust opgevoede kinderen zich ook beter in hun vel voelen. Wat denk jij?

'Ik weet niet of dat per se met de opvoeding heeft te maken, maar ik voel me echt goed in mijn vel. Ik val bijvoorbeeld op meisjes en heb het nooit als een probleem ervaren om dat tegen mijn ouders te vertellen. Andere vriendinnen of vrienden die homo- of biseksueel waren, vonden het wel een moeilijke ervaring. Zij durfden het bijvoorbeeld vaak niet aan hun ouders te vertellen.'

5. Denk je dat je minder stereotiep denkt dan jouw vrienden of vriendinnen?

'Vrienden merkten dat ik graag voetbalde en dat vonden ze in het begin een beetje vreemd. Ik stond echter nooit bij stil bij het idee dat voetballen iets was wat meisjes weinig of niet deden. Voor mij was het gewoon normaal. Ik ben van principe dat iedereen moet doen wat ze graag doen.'

6. Hoe zijn jouw ouders zelf opgevoed?

'Mijn papa is ongeveer zeventig jaar en zijn vader is vroeg gestorven. Hij moest heel snel de man van het huis worden, waardoor hij nu ook stereotieper denkt dan mijn moeder. Niet dat hij er een probleem van maakte toen Aäron zijn nagels lakte, maar hij keek er toch wel wat van op.'

7. Hoe zou jij jouw kinderen later zelf opvoeden, als je kinderen zou willen?

'Ik zou mijn kinderen, als ik ooit kinderen wil, zeker genderbewust opvoeden. Ik wil echter wel voorkomen dat de slinger doorslaat: sommigen voeden hun kinderen strikt genderneutraal op, waardoor een roze kleedje of een blauwe pet opeens niet meer zou mogen. Daarnaast zou ik ook niet uit eigen beweging het genderneutrale voornaamwoord 'hen' gebruiken. Zou iemand mij vragen of ik hen 'hen' kan noemen, dan zou ik dat zeker doen, maar eigenlijk voelt dat wel een beetje vreemd aan.'

10.2.12. *Ria M. (48) uit Lille*

1. Kan je wat vertellen over jouw kinderen en hoe je hen opvoedt?

'Ik heb twee dochters, genaamd Anke en Annelies. Annelies is mijn jongste dochter van twaalf jaar, volgt Sociale Technische Wetenschappen en wil later graag verpleegster worden...maar eigenlijk is dat nog een beetje afwachten. Anke daarentegen weet het al zeker. Ze is mijn oudste dochter van zestien jaar en studeert Technisch Hout aan de middelbare school. Het was geen bewuste keuze om haar die richting in te sturen. Anke heeft van kleins af aan een uitgesproken wil en karakter. Ze is volgens mij ook heel erg beïnvloed door haar vader, want ook hij is technisch aangelegd. Toen wij een nieuw huis kochten, waren we helemaal in de ban van de bouw. Anke had daar ook een grote fascinatie voor. Ze sleurde mee met stenen en wilde mee verbouwen. Daardoor merkten wij al snel als ouders dat zij heel graag werkte met haar handen. Voor Sinterklaas gaven we haar een speelgoeddoos met beitels en hamers en ze kreeg ook haar eigen, kleine overall om in te werken. Toen ze jong was, gaven wij haar en Annelies ook wel roze keukentjes om in te spelen of Barbiepoppen. Het was, zeker bij Anke, een combinatie van beiden.'

2. Je zei dat het geen bewuste keuze was om jouw kinderen op die manier op te voeden.

'Klopt, het was eerder kijken naar wat onze kinderen leuk vonden of graag deden. Daar speelden we dan op in. Het is dus niet zo dat we vanaf het begin van onze ouderschap wisten dat we onze kinderen genderneutraal gingen opvoeden. Nu beschouwen we de opvoeding ook eerder als aanvoelen wat onze kinderen graag doen. Misschien leunt de opvoeding tegen genderneutraal opvoeden aan, maar daar kozen we niet bewust voor.'

3. Mochten jouw dochters hun eigen kleren kiezen toen ze jong waren?

'Op een bepaald moment moet je jouw kinderen loslaten, omdat ze toch niet graag meer zullen dragen wat jij hen aanbiedt. Zij hebben dus inderdaad hun eigen kleren gekozen. Hoewel Annelies en Anke zich in het thema van K3 of My Little Pony kleedden, had Anke een minder grote voorkeur voor roze of typische meisjeskleren dan Annelies. Maar dat betekent niet dat Anke er nu jongensachtig uitziet. Ze heeft lange haren, draagt graag mascara en vindt het vervelend als ze een "halve jongen" wordt genoemd. Ze zit misschien als enige meisje in de klas op een jongensschool, maar ze voelt zich wel echt een meisje. Ze droeg en draagt gewoon niet graag typische meisjeskleren en verkiest sportieve kledij.'

4. Hoe voelt Anke zich bij het feit dat ze het enige meisje is in de klas op een jongensschool?

'Heel goed. Meisjes onder elkaar kunnen heel hard zijn. Dat hebben ik en mijn dochters in verschillende situaties duidelijk ondervonden, zeker als sociale media daar dan bij komt. Uitsluiten, roddelen, of zelfs dramatisch gedrag: Anke stoorde zich er mateloos aan op de lagere school. Nu ze omringd is met jongens, komt dat haast niet meer voor en dat vindt ze geweldig. Ze voelt zich goed en heeft zich vanaf de eerste schooldag meteen thuis gevoeld. Meisjes en jongens (onder elkaar) gedragen zich nu eenmaal anders en hebben een ander karakter. Dat merkt Anke toch zeker en vast. Jongens zijn directer, eerlijker en zeggen meteen wat hen stoort.'

5. Merk je dat jouw dochters, misschien voornamelijk Anke, minder stereotiep denken of meer 'gender gelijk denken' dan hun vriendjes of vriendinnetjes?

'Dat vind ik moeilijk om te zeggen, maar ik denk van wel. Zeker bij Anke, aangezien zij zelf niet in het hokje van "het typische meisje" thuishoort. Ze is een meisje op de jongensschool en ze vindt het daar fantastisch.'

6. Waar komt het idee om genderneutraal opvoeden vandaan?

'Ik kom zelf uit een heel klassiek gezin. Mijn vader werkt elke dag, terwijl mijn moeder thuisbleef voor het huishouden. Het klassiek rollenpatroon is in ons huidig gezin ook zeker aanwezig. Mijn man is "een typische man" en hoewel ik me niet opmaak en geen hoge hakken draag, doe ik "typische vrouwendingen" zoals opvoedster zijn, koken en opruimen. Maar wij als ouders willen gewoon aanvoelen en luisteren wat onze kinderen graag doen of leuk vinden, en daar spelen we op in. We wijken daarom ook af van stereotyperingen als dat nodig is, want we willen het beste voor onze kinderen.'

10.2.13. *Jolien D.V. (32) uit Gent*

1. Kan je jezelf kort voorstellen?

‘Ik ben Jolien, de mama van mijn driejarige dochter Hana en mijn jongste zoon Elí van zes maanden. Samen met de papa wonen wij in Gent.’

2. Hoe is het idee ontstaan om genderneutraal op te voeden?

‘Ik heb een feministisch getinte opvoeding meegekregen. Ik leerde dat ik als vrouw perfect zonder man door het leven kon gaan en dat vrouwen niet afhankelijk van mannen moesten zijn. Daarnaast liet mijn moeder me ook vrij in speelgoedkeuze. Zo leefde ik me uit met speelgoedauto’s, maar bouwde ik ook graag constructies met Duplo. Nooit heb ik het gevoel gehad dat ik bepaalde dingen niet mocht doen omwille van mijn geslacht.’

3. Hoe reageerde jouw omgeving op het feit dat jullie kozen om het geslacht van jullie kind niet te weten of geheim te houden voor de buitenwereld?

‘Mensen waren natuurlijk verbaasd. “Hoe kiezen jullie dan kleren en kamerdecoratie voor jullie kind?” vroeg onze directe omgeving zich af. Maar als je genderneutraal wilt opvoeden, zijn dát juist de opmerkingen die je als ouder compleet negeert. Om kledij te kiezen of interieur te bepalen, hoef je in een genderneutrale opvoeding het geslacht niet te weten. Dat doet er gewoonweg niet toe. Misschien is het inderdaad niet de makkelijkste manier om je voor te bereiden op een kind, maar het is perfect mogelijk, zowel op vlak van kledij als speelgoed.’

4. Welke reacties krijg jij nu jouw dochter al wat ouder is?

‘Onlangs waren we in de winkel en keek Hana naar boodschappentasjes. Een oudere dame kwam langs en vertelde haar “dat die tasjes niet voor hem zijn, maar voor meisjes”. Zij ging er dus vanuit dat Hana een jongen was en als jongen zijnde niet mocht kijken naar de tasjes. Dat was voor mij niet gemakkelijk. Ik twijfelde om te antwoorden dat “mijn zoontje er wél naar mocht kijken” of om te zeggen dat “ze eigenlijk een meisje is”. Met het eerste antwoord zou ik niet eerlijk zijn, maar wel het genderstereotiepe beeld tegenspreken. Met het laatste antwoord zou ik de waarheid zeggen, maar de genderstereotiepe uitspraak niet kunnen ontkrachten. Dat was moeilijk. Daarnaast kwam er ook wat tegenkating van de grootouders van Hana en Elí. Hoewel ik vrij ben opgevoed door mijn moeder, maakt ze af en toe toch het onderscheid tussen jongens en meisjes wanneer ze speelgoed koopt. Ja, ze accepteert de manier waarop ik mijn kinderen opvoed, maar zelf is ze van het principe dat haar taak als grootouder gewoonweg het verwennen van Hana en Elí inhoudt. Jammer genoeg gaat ze daardoor af en toe mee in wat de maatschappij typisch voor jongens en meisjes acht. Jurken met bloemen en vlinders sluipen dan in huis. Ik waardeer het geschenk, maar soms is het toch moeilijk om ermee om te gaan.’

5. Hoe ga je om met de reacties van jouw omgeving?

‘Ik stel hen gerust dat we wel iets anders zouden vinden. Zo heeft mijn dochter bijvoorbeeld vaak kleertjes gedragen van Nijntje. Zelf vind ik Nijntje redelijk genderneutraal. Ja, Nijntje is een meisje, maar als kind heb ik dat heel lang niet geweten. Het is een figuurtje dat niet strikt rondloopt in roze of paars, maar in neutrale kleuren zoals groen of rood. Dat vond mijn dochter leuk. Daarnaast draagt ze ook graag geel, blauw,

oranje, eigenlijk alle kleuren. Wel klopt het dat ik expliciet aan mijn omgeving duidelijk maak dat ik roze voor Hana wil mijden. Zo kwam er iemand op bezoek met een hoop kledij voor mijn dochter, maar al snel merkte ik dat daar veel roze tussen zat. “Liever niet”, zeg ik dan. Ja, voor mij en mijn man is deze opvoeding een bewuste keuze. Als ik weerstand ervaar op de manier waarop ik mijn kinderen opvoed, dan denk ik vaak dat ik juist een klein stapje vóóruit heb gezet. Ik jaag me allesbehalve op in de opmerkingen en ben tevreden met de vooruitgang die we elke dag maken.’

6. Mag Hana roze dragen als ze dat zou willen?

‘Natuurlijk mag Hana roze dragen, maar ik ben wel van het principe dat het een bewuste keuze moet zijn. Ze is ook nog maar drie jaar, dus ze is nog niet op de leeftijd dat ze zelf gaat snuisteren in kleren om iets uit te kiezen. Wat zij op dit moment mooi vindt, is wat andere mensen ook als mooi beschouwen. “Dat is mooi hé, mama”, zegt ze vaak op een vragende toon als ze wijst naar bloemetjes en vlinders op een bloes. Maar als ik haar een grijs T-shirt laat zien en zeg dat het mooi is, dan zal ze daar even positief op reageren. Ik maak dus voorlopig de selectie, uit noodzaak, maar ook uit principe: ik wil mijn dochter duidelijk maken dat ze niet alleen roze hoeft te dragen, maar dat ze ook andere keuzes heeft. Daarnaast is “mooi” voor mij ondergeschikt aan “verantwoord”. Een bloesje met veel glitter of visschubben die van kleur veranderen als je erover wrijft, is misschien “mooi”, maar niet ecologisch verantwoord. Dat zal ik Hana dan ook proberen uit te leggen. Ik geef eerlijk toe dat ik het er niet altijd gemakkelijk mee heb als ze bijvoorbeeld roze kleertjes wil dragen die ze van de grootouders gekregen heeft. Ik laat het toe om haar grootmoeder een plezier te doen. - Genderneutraal opvoeden bekijk ik namelijk als een missie. Volgens mij is het nodig om aan positieve discriminatie te doen en dus af en toe roze te mijden zodat Hana beseft dat er ook andere opties zijn. Enkel op die manier kan ik de genderstereotiepe ideeën van de maatschappij counteren. Eens dat gebeurd is, hoeft die positieve discriminatie niet meer op te treden. Mijn dochter is zich dan bewust van het feit dat ze tussen alles mag kiezen en niet moet vasthouden aan het idee dat enkel en alleen roze voor haar is. Ik geloof dat Hana dat nog moet leren en daarom kies ik tot op heden liever voor het genderneutraal alternatief dan prinsessenroze. Ik leg haar ook telkens uit waarom ik die keuze maak. Ik kijk ernaar uit om over dit thema met haar in dialoog te gaan als ze ouder is. Ik wil voorkomen dat ze bepaalde keuzes maakt “omdat de maatschappij dat zo van haar verwacht”.’

7. Krijg je nog vaak de vraag of Hana een jongen of een meisje is?

Bijna dagelijks moet ik het geslacht bevestigen van mijn kind, ofwel omdat mensen nieuwsgierig zijn of omdat ze struikelen over de taal. Zo zei een oudere vrouw onlangs in de winkel dat “hij of zij het wel leuk leek te vinden om met het winkelkarretje rond te lopen”. Daarna vroeg ze natuurlijk meteen of het een jongen of een meisje was, omdat ze wilde weten welk persoonlijk voornaamwoord ze moest gebruiken. Dat ik telkens opnieuw antwoord moet bieden op die vraag, vind ik vervelend. Voor mij maakt het gewoon niet uit of Hana een jongen of een meisje is als ze met een winkelkarretje rijdt. Heeft ze meer recht op het rondrijden met een karretje als ze een meisje is? Mijn dochter is zelf nog niet helemaal mee met het onderscheid tussen jongens en meisjes. Pas sinds ze naar school gaat kent ze die woorden. Daarvoor spraken we altijd over “kindjes”.

8. Lukt het om de genderneutrale thuisomgeving te combineren met Hana's schoolomgeving?

'Hana gaat naar een Gentse Freinetschool waar ze proberen het onderscheid tussen jongens en meisjes niet te maken. Die school was voor ons een bewuste keuze, omdat de kinderen daar alle kansen krijgen. Zo werkte haar klas onlangs nog rond het thema ridders en jonkvrouwen. Daar hoorde ook een verkleedpartij bij, en zowel de jongens als de meisjes mochten zélf kiezen wat ze graag wilden zijn. Dat er dan meisjes rondliepen in een ridderkostuum en jongens als jonkvrouw, was helemaal geen probleem. Integendeel, Hana genoot ervan om te zien dat iedereen gewoon naar school kwam hoe ze wilden.'

9. Merk je dat Hana bepaalde voordelen geniet in een genderneutrale opvoeding?

'Ik weet zeker dat Hana zich heel vrij voelt, zowel in het kiezen van speelgoed als in haar gedrag en in het spreken. Ze is een kind dat enorm kan genieten van haar vrijheid en dat doet ze met volle teugen.'

10. Waarom is een genderneutrale opvoeding volgens u een goede zaak?

'De statistieken zijn er: de machtsposities worden nog steeds grotendeels ingenomen door mannen, wereldwijd en in grote bedrijven die ertoe doen. Daarbovenop hoor ik nog vaak verhalen van moeders in mijn omgeving dat hun echtgenoten (bijna) meehelpen in het huishouden. Clichés, maar ze bestaan nog steeds en daar sta ik van versteld. Het is dus duidelijk dat er dingen moeten veranderen en ik ben ervan overtuigd dat die verandering al vanaf de opvoeding begint. We moeten als ouders aan onze kinderen tonen dat mama en papa allebei in staat zijn om de taken in het huishouden te volbrengen. Genderneutraal opvoeden is misschien wel de verandering die we nodig hebben: een beetje meer openstaan voor het idee dat mannen en vrouwen in staat zijn om dezelfde dingen in het leven te bereiken.'

10.2.14. *Britt W. (31) uit België en wonende in Zweden*

1. Kan je jezelf even voorstellen?

‘Ik ben Britt, de moeder van een bijna vierjarige dochter en een bijna tweejarige zoon. Samen met mijn man, die oorspronkelijk van Zweden afkomstig is, wonen we al drie jaar in Zweden.’

2. Hoe zou je jouw gezin omschrijven?

‘Ik denk dat je ons gezin het beste kunt voorstellen als een milde versie van het hippielevens. Wij proberen ons best te doen om onze kinderen zo vrij mogelijk op te voeden en hen waarden en normen mee te geven met het oog op zorgzaamheid naar andere mensen toe en het behoud van de natuur. Maar in die normen en waarden gaan we niet extreem ver.’

3. Waarom heb je de keuze gemaakt om naar Zweden te verhuizen?

‘Als gezin wonen we in Zweden, omdat ik en mijn man geloven dat het Zweedse leven geschikter is voor jonge kinderen dan het Belgische leven.’

4. In België hebben we het idee dat gender een thema is dat erg leeft in Zweden. Klopt dat?

‘Dat hangt af van waar je precies in Zweden bent. Dat land is namelijk veel groter dan België, waardoor er overal verschillende denkpistes ontstaan. Wij wonen bijvoorbeeld dichtbij Gotenburg en merken hier niet dat de bewoners veel aandacht aan gender schenken. In de hoofdstad Stockholm is dat echter een heel ander verhaal. Het thema leeft daar ontzettend onder de mensen. Voor de zelfstandige voornaamwoorden “hon” (zij) en “han” (hij) bestaat er in het Zweeds zelfs een genderneutraal alternatief “hen”. Dat voornaamwoord gebruiken ze hier dan effectief om naar iemand te verwijzen waarvan men niet zeker is of deze persoon zich identificeert als vrouw of als man. Dat voornaamwoord gebruiken ze overal in Zweden, maar voornamelijk in de hoofdstad. Wel zeg ik gewoon ‘zij’ tegen mijn dochter en ‘hij’ tegen mijn zoon. Dat is grotendeels omdat mijn jongste dochter het al moeilijk genoeg had met de hoeveelheid aan talen die we spreken. Ik spreek Nederlands, mijn man spreekt Zweeds en samen spreken we Engels. Ik wil haar niet onnodig verwarren. Daar voelt mijn dochter zich ook goed bij. Toen ik haar wilde testen en even vroeg of ze een jongen of een meisje was, antwoordde ze overtuigd dat ze een meisje was. Wij gaan ook regelmatig naar een ontmoetingsplaats om ouders en kinderen te ontmoeten in de buurt. Daar komen we regelmatig in contact met ouders waarvan hun kindje biologisch gezien mannelijk is, maar die volledig zelf mag kiezen wat hij wil dragen. De ene dag draagt hij een kleedje, de andere dag een broek en daar kijkt niemand van op. Ook loopt er een jongetje rond van zeven jaar die er bewust voor kiest om lang haar te hebben, kleedjes te dragen en te experimenteren met haarspelden en diademen. Zulke dingen zijn hier de normaalste zaak en we vinden het fijn om deze ouders te ontmoeten en onze kinderen met die van hen te laten spelen.’

5. Hoe is het idee om genderneutraal opvoeden ontstaan?

‘Mijn man is van mening dat wij onze kinderen niét genderneutraal opvoeden en denkt daar ook niet zo over na. Hoewel ik de opvoeding die we aan onze kinderen geven ook niet met de term “genderneutraal” omschrijf, ben ik wel van mening dat we ze op die manier

opvoeden. Zo leggen we heel erg de focus op diversiteit. Als ouders willen we onze kinderen meegeven dat het bijvoorbeeld even normaal is om homoseksueel te zijn als heteroseksueel. Met deze les willen we hen natuurlijk niet in een bepaalde richting duwen, maar hen simpelweg duidelijk maken dat beide situaties een gewone zaak is. We vinden het belangrijk dat ze dat accepteren, want zelf zijn we goed bevriend met homoseksuelen. Daarnaast hechten we ook veel belang aan het innerlijke gevoel. Dat betekent dat we als ouders zouden openstaan voor de situatie waarin onze dochter of zoon zich eerder jongen of meisje zou voelen. Opnieuw betekent dat niet dat we deze dingen aan hen willen opleggen. We willen enkel verduidelijken dat al deze dingen geen problemen voor ons zouden zijn en dat onze kinderen mogen luisteren naar wat hun binnenste hen vertelt.'

6. Kwam het idee om genderneutraal op te voeden al bij jullie op tijdens jouw zwangerschap?

'Eigenlijk wel. Toen ik zwanger was van onze dochter, waren ik en mijn partner het erover eens dat we niet te veel roze wilden. Mijn man en ik wilden eerder een "neutraal" begin van haar leven. Zolang wij zelf konden beslissen wat we binnenhaalden in huis, ging dat zeer goed. Dat veranderde echter van zodra onze dochter beseftte dat ze zelf haar eigen keuzes kon maken. Hoewel het van ons een bewuste keuze was om geen poppen in huis te halen, slaagde onze dochter erin om op bijna tweejarige leeftijd een pop uit de speelgoedwinkel te stelen. Wij wilden haar het signaal niet geven dat ze absoluut moedertje moest spelen, maar daar koos ze dus zelf voor. Daarnaast zal ze áltijd voor de "vrouwelijke" optie kiezen als ze de keuze krijgt uit een broek of een rok dragen. Ondanks de genderneutrale opvoeding heeft ze er dus bewust voor gekozen om zeer stereotiep vrouwelijk te zijn.'

7. Hoe reageerde je toen je ontdekte dat jouw dochter een pop had gestolen en liever 'stereotiep vrouwelijk' lijkt te zijn?

'Het feit dat de pop een typisch paars kleedje droeg en gewoonweg lelijk was, maakte het er niet makkelijk op. (*lacht*) Toen we diezelfde dag naar de winkel gingen om de gestolen pop terug te brengen, probeerde we haar te overtuigen van een lapjespop dat zowel een jongen als een meisje kon zijn. Ik moet bekennen dat ik me daar beter had bij kunnen vinden, maar ze was duidelijk: ze wilde absoluut, opnieuw, een stereotiep vrouwelijke pop hebben. Op dat moment was ze ook in haar paarse fase, wat absoluut haar keuze heeft beïnvloed. Maar toen ze thuiskwam en met haar pop speelde, was dat voor mij en mijn partner geen probleem. Ik had het minder moeilijk met het idee dat ze met een pop zou spelen dan met wélke pop. Wat me wel opviel, was het feit dat onze dochter zich niet als moeder ontfermde over de poppen, maar hen eerder overal mee naartoe nam en hen dezelfde dingen liet doen die ze op dat moment deed. Ze speelden samen.'

8. Zweden zou bewust proberen om de genderopsplitsing in speelgoedwinkels af te schaffen. Klopt dat en maakt dat genderneutraal speelgoed vinden makkelijker?

'Dat klopt naar mijn mening niét. Ik moet eerlijk bekennen dat ik moeite heb om speelgoed te vinden dat niet "roze voor meisjes en blauw voor jongens" is. Onlangs bekeken ik en mijn man ook kinderfietsen en het viel ons meteen op dat we enkel de keuze hadden uit ofwel roze en glitter ofwel blauw en stoer. In andere landen hebben we een té

vooruitstrevend beeld van Zweden. Vaak moet ik het beeld dat mensen van Zweden hebben corrigeren. Ja, het is hier goed wonen, maar niet het walhalla dat België zich voorstelt.'

9. Naar welke school gaat jouw dochter?

'In Zweden is het zo dat de crèche en de kleuterschool onder eenzelfde systeem valt. Dat is een gemeenteschool. Mijn dochter gaat ondertussen naar dat gemeenteschooltje en daar maken ze totaal geen onderscheid tussen beide geslachten. Ik geloof zelfs dat daar geen roze of blauw speelgoed ligt. Maar ze luisteren en houden wel rekening met wat de kinderen aangeven.'

10. Is 'genderneutraal' opvoeden eerder een 'roze-en-blauw-én-alle-andere-kleuren' verhaal of eerder een volledig 'neutraal' verhaal?

'Ik denk dat de Zweedse scholen de twee uitersten proberen te mijden. Het glitterig roze en het stoere blauw is daar niet aanwezig. Wel bieden ze alternatieven aan voor dit genderstereotiep gebonden speelgoed. Ik denk dan bijvoorbeeld aan lappenpoppen, houten speelgoed en zelfs recyclagemateriaal. Ze luisteren natuurlijk ook wel naar wat de kinderen aangeven en spelen daar ook op in. Daarnaast gaan de kinderen ook veel vaker buiten spelen. Het beeld van een Belgische school waarin kinderen grotendeels binnen zitten, bestaat hier niet. De kinderen gaan naar een busstation als ze daarover leren, verzamelen stof, bladeren of takken van bomen en maken daar vervolgens een knutselwerk mee. De Zweedse scholen proberen om kinderen aan te leren hoe ze *out-of-the-box* denken en om kinderen aan te tonen dat je niet alleen kunt leren met speelgoed. Niet dat speelgoed niet aanwezig is, maar ze willen de kinderen leren dat er naast speelgoed nog andere dingen zijn om mee te leren. Daarnaast hebben ze hier ook een vaste boswandeling. Zulke dingen gebeuren niet op Belgische scholen, gewoon omdat er geen bossen zijn.'

11. Waarop let jij als je speelgoed, kinderboeken, kamerdecoratie, enzovoort kiest voor jouw kinderen?

'Ik krijg kippenvel van de typische sprookjes waarin de prinses moet wachten op haar prins om gered te worden. Deze boekjes probeer ik dus als ouder te mijden. Mijn dochter heeft wel een stickerboek met prinsessen en dat is geen enkel probleem voor ons, omdat daar geen genderstereotiep verhaal rond gebouwd is. In de boekjes die we wel in huis hebben, spelen dieren zoals konijnen regelmatig de hoofdrol. Die dieren zijn dan bijvoorbeeld dokter, astronaut of verpleger zonder dat er in het boekje wordt verteld of het een jongen of een meisje is. Dat vind ik belangrijk, zodat mijn kinderen niet de connectie leggen tussen wat het ene geslacht zou kunnen worden en het andere geslacht niet. Op vlak van speelgoed hebben mijn kinderen toegang tot alle soorten speelgoed. Zo hebben we Duplo, magnetisch speelgoed waarmee ze kunnen bouwen, houten treintjes, maar ook een winkeltje met een bijhorende kassa. Ook poppen zijn in ons huis terug te vinden. Nog voordat mijn jongste geboren was, waren deze poppen in huis omdat mijn dochter daar graag mee speelde. Nu mijn zoon al wat ouder is, merk ik bijvoorbeeld dat hij er eigenlijk vaker mee speelt dan zijn zus.'

12. Hoe reageert jouw omgeving op de opvoeding die jij aan jouw kinderen meegeeft?

‘Lange tijd kreeg ik in grote mate vervelende reacties. Dat was minder het geval in Zweden, maar vaak in België. Toen we onze dochter vlak na haar geboorte in neutrale kleuren zoals beige aankleedde, kregen we vaak de opmerking “dat dat niet zo hoort, omdat het een meisje is”.’

13. Hoe reageren jullie als ouders op deze reacties?

‘Wij reageerden daar hevig op, simpelweg omdat we dat een domme opmerking vonden. “Het is niet omdat ze een meisje is dat ze geen kaki mag dragen”, reageerden we dan. Dat iedereen het ermee eens zou zijn dat “meisjes voor roze en blauw voor jongens” een achterhaald idee is, klopt niet. Het was slechts twee jaar geleden dat ik omstaanders in België duidelijk moest maken dat mijn dochter gerust groen mocht dragen. Dat komt niet voor in Zweden. Mijn jongste zoon heeft lang haar, draagt graag speldjes en diademen en vindt roze nagellak mooi om op te doen. Niemand beschouwt dat hier als vreemd. Ondertussen vindt mijn dochter het afschuwelijk om broeken te dragen en vindt mijn zoon het niet fijn om kleedjes te dragen. Zij volgen dus, ondanks hun genderneutrale opvoeding, wel de norm die vaak wordt opgelegd. Onlangs was mijn dochter nog naar school gegaan met een prinsessenkroon op haar hoofd. Ze geniet daarvan en is qua kleding en speelgoed gewoonweg een stereotiep meisje. Wat ik wel merk is dat mijn kinderen gelijkaardig gedrag stellen. Mijn dochter en zoon zijn allebei vooruitstrevend, durven heel veel en zijn absoluut niet op hun mondje gevallen. Die eigenschappen nemen ze wel mee uit de genderneutrale opvoeding. Het gaat dus niet alleen over speelgoed, kledij of het uiterlijk, maar ook over hun persoonlijkheid. Het klopt dat wij als ouders niet van plan waren om onze dochter elke dag rond te laten lopen in paars en roze, maar we vinden het belangrijk dat ze zich goed in haar vel voelt en zichzelf mooi vindt in de kleren die ze draagt. We bieden haar alternatieven aan, maar als dat de keuze is die ze uiteindelijk wil maken, dan is dat ook goed voor ons.’

14. Hoe zou je jouw kinderen omschrijven en denk je dat een genderneutrale opvoeding voordelen voor hen meebrengt?

‘Mijn kinderen zijn heel zelfzeker en het is duidelijk dat als ze iets willen, dat ze daar voor de volle honderd procent voor zullen gaan. Ik geloof absoluut dat dat een voordeel is dat de genderneutrale opvoeding met zich meebrengt. Anderzijds hoop ik dat ze later in staat zullen zijn om naar hun binnenste te luisteren en te ontdekken of ze zich al dan niet goed in hun vel voelen. Als mijn kinderen me zouden vertellen dat ze liever een jongen of meisje willen zijn, dan wil ik dat ze weten dat dat voor hun ouders geen probleem is. Dat betekent opnieuw dat we dit niet aan hen willen opleggen, maar dat we hen deze les gewoonweg willen meegeven. Moest het nu inderdaad gebeuren dat mijn zoon of dochter zich niet goed voelt bij zijn biologisch geslacht, dan wil ik hen nog voor de puberteit de kans geven om te transitioneren. Op die manier hoeven ze de verandering van hun lichaam in een geslacht dat ze niet wensen niet mee te maken. Ik hoop dus dat de genderneutrale opvoeding ervoor zal zorgen dat mijn kinderen zich goed in hun vel voelen en dat ze beseffen dat ze aan ons mogen aangeven als dat niet het geval is.’

15. Al die tijd lijkt genderneutraal opvoeden zich niet te fixeren op het biologisch geslacht of het gender, maar simpelweg de kinderen te volgen in wat ze fijn vinden en daarin op zoek te gaan naar genderstereotypedoorbrekende alternatieven. Waarom is de mogelijkheid tot transitie belangrijk?

‘Ik denk dat wij wél bezig zijn met het biologisch geslacht. Mijn dochter is erg gefascineerd over het feit dat meisjes een vagina hebben en jongens een penis. Dat gaan wij als ouders ook niet onder de mat vegen. Mijn dochter is een meisje en mijn zoon is een jongen. Wij benoemen dat meisjes een vagina hebben en jongens een penis. Maar als onze kinderen aan ons vertellen dat ze zich niet goed bij hun biologisch geslacht voelen, dan willen wij hen de kans geven om dat te veranderen en zich wel goed in hun vel te voelen. Het biologische geslacht draagt bij aan hun gevoel over zichzelf en we vinden dat belangrijk om te benadrukken.’

16. Hoe kunnen we genderneutraal opvoeden aanvaarden?

‘Ik ben vroeger in discussie gegaan met mensen die het niet makkelijk hadden om genderneutraal opvoeden te accepteren. Maar ik ben van mening dat je moet accepteren wie je bent en dat je moet kunnen omgaan met hoe anderen in jouw omgeving zijn. Ik vind dat je mensen gewoon moet kunnen laten zijn wie ze zijn. Als ze daar niemand anders mee lastig vallen en zich goed in hun vel voelen, dan is het toch geen probleem?’

10.2.15. *Daisy R.* (37) uit *Brasschaat*

1. Kan je jezelf kort voorstellen?

‘Ik ben Daisy en ben samen met mijn man de ouder van onze achtjarige zoon, Thibeau. Wij wonen in Brasschaat.’

2. Hoe is het idee ontstaan om genderneutraal op te voeden?

‘Dat was eigenlijk geen bewuste keuze. Wel ben ik ervan overtuigd dat volwassenen al dan niet bewust proberen om kinderen in een bepaalde rol te duwen. Dat wilde ik voorkomen bij mijn zoon. Ik heb hem aangeboden wat hij zelf wilde.’

3. Hoe zou jij Thibeau omschrijven?

‘Al op zeer jonge leeftijd begon hij te kruipen, te lopen en te springen. Hij was meteen heel energiek en daarom voorspelde we dat hij op latere leeftijd een “typische jongen” zou zijn. Maar toen hij vier jaar was, merkten we dat hij zich graag uitleefde in de fantasiewereld.’

4. Met wat speelde jouw zoon graag?

‘Het typische jongensspeelgoed is niet zo geschikt om verhalen rond te fantaseren, dus daarom greep hij naar al snel naar knuffels en poppen. Hij keek graag naar Disneyfilms en niet veel later kreeg hij van mijn beste vriendin een eerste prinsessenkleed cadeau. Vanaf dat moment kon hij er niet genoeg van krijgen. Als hij ze aantrok, beschouwde hij zichzelf als een prinses. Maar hij liep ook vaak rond met zijn pop in de buggy. Dan nam hij de rol van papa op zich.’

5. Hoe reageerde jouw omgeving op de manier waarop je jouw zoon opvoedde?

‘Waarom mijn beste vriendin de persoon was die Thibeau een prinsessenkleed cadeau gaf, was omdat mijn man het daar niet zo makkelijk mee had in het begin. Ik wilde niet tegen hem ingaan door het kleed zelf te kopen, dus het kwam goed uit toen mijn beste vriendin het voorstelde. Vanaf dat moment was het geen enkel probleem meer. Niet veel later gaf zijn vader hem zelfs het prinsessenkleed van het *Frozen*-figuurtje Anna cadeau. Hij wil hem natuurlijk ook gewoon gelukkig zien. Daarnaast hadden de grootouders het ook niet makkelijk met de manier waarop ik Thibeau opvoedde. Maar wat hadden ze dan het liefst: dat ze een cadeau kochten voor mijn zoon waarmee hij niet zou spelen, of een cadeau waar hij oprecht gelukkig mee zou zijn en van kon genieten? Uiteindelijk zijn ze meegegaan in de opvoeding en hebben ze het geluk van Thibeau op de eerste plaats gezet. Wel moet ik toegeven dat ik af en toe vind dat ouders die genderneutraal opvoeden er iets te ver in gaan. We voeden genderneutraal op met het geluk van ons kind in het achterhoofd, maar we moeten ook rekening houden met de maatschappij rondom hen. Daar zit vaak het probleem: onze samenleving is niet altijd klaar om bepaalde dingen te accepteren en daar moeten ouders die genderneutraal opvoeden rekening mee houden. Het is niet goed om telkens tegen de stroom in te gaan.’

6. Heeft Thibeau altijd zelf zijn kleren mogen kiezen?

‘Thibeau is daar altijd heel bewust mee bezig geweest en kiest daarom inderdaad zijn kleren zelf. Wat ik wel merk, is dat de maatschappij een grote invloed op zijn keuze begint te krijgen nu hij ondertussen bijna negen jaar is. Zo heeft hij afstand gedaan van al zijn prinsessenkleedjes en zal hij nooit meer roze dragen, want “roze is voor meisjes” volgens

hem. Dat vind ik spijtig. Vaak probeer ik hem nog duidelijk te maken dat hij alles mag doen en dragen als hij zich daar goed bij voelt, maar ik denk dat hij zich nu bewuster is van zichzelf in de wereld en schrik heeft van wat anderen zouden zeggen.'

7. In hoeverre speelt de meer traditionele schoolomgeving een rol in het leven van Thibeau?

'Dat had geen negatief effect op mijn zoon. Hij ging naar een fantastische kleuterschool en mocht rondlopen in zijn prinsessenkleed zonder dat daar opmerkingen op kwamen. Hij zat in een zeer tolerante klas waarin duidelijk werd gemaakt dat het ook geen probleem was als jongens kleedjes wilden dragen of hun nagels samen met de meisjes wilden lakken. De juffen en meesters zijn gewoon in het geluk meegegaan van de kinderen, wat wij als ouders natuurlijk erg waarderen. Ondertussen zit Thibeau op school waar ze heel erg bezig zijn met de talenten van de kinderen. Hij had bijvoorbeeld schrik om op het podium te staan. Daar werd hij dan ook niet toe gedwongen. In plaats daarvan kreeg hij een andere taak om zo te groeien en alsnog later op het podium te durven staan. Zijn school houdt dus geen rekening met het geslacht, maar met de talenten van het kind en daar spelen ze vervolgens op in.'

8. Merk je dat Thibeau bepaalde voordelen heeft meegekregen via de genderneutrale opvoeding?

'Ik heb het gevoel dat Thibeau een heel gelukkig en rustig kind is. Hij heeft door de jaren heen de mogelijkheid gehad om zijn eigen rol te bepalen, zonder dat hij in een bepaald hokje werd geduwd. Daardoor kan hij nu zelf kiezen wat hij graag doet. Zo geniet hij ervan om paard te rijden, maar turnt hij ook graag. Voetballen zal hij nooit doen, omdat hij daar nooit interesse in toonde. In de klas kan hij ook zelf kiezen met wie hij omgaat. Dat zijn dan voornamelijk de meisjes, maar ook jongens die wat rustiger van aard zijn.'

10.2.16. Loes* (32) uit Gent

1. Kan je jezelf kort voorstellen?

‘Ik ben Loes*, een 32-jarige moeder van drie zonen van acht, zes en drie jaar. Wij wonen samen in Gent.’

2. Hoe is het idee ontstaan om genderneutraal op te voeden?

‘Ik heb het altijd gek gevonden dat mensen proberen om hun kinderen in hokjes te duwen. Dat betekent niet dat ik daarom al meteen tijdens de zwangerschap van mijn oudste zoon het idee kreeg om genderneutraal op te voeden. Maar vanaf het begin waren ik en mijn partner het erover eens dat roze en blauw niet per se voor meisjes en jongens hoeft te zijn. Onze zoon hoefde niet de typische stoere jongen te worden. Daarom stelden we onszelf bij zijn geboorte ook meteen de vraag waarom hij niet met poppen en een keukentje zou mogen spelen en enkel blauw speelgoed en auto’s cadeau moet krijgen. Voor ons was het logisch dat we beide speelgoedsoorten in huis zouden halen. Wel is de manier waarop wij genderneutraal opvoeden door de jaren heen, wanneer onze kinderen groter werden, geëvolueerd. Onze zonen zijn drie unieke mensen met elk persoonlijke karaktereigenschappen en voorkeuren. In de opvoeding die we aan hen geven, spelen we daar natuurlijk op in.’

3. Welke reacties kreeg je op de manier waarop jullie jouw zonen opvoeden?

‘Mensen keken soms wel op wanneer mijn kinderen graag met poppen speelden. “Wat is het ergste dat er kan gebeuren?” vroeg ik hen dan. “Dat hij later een fantastische vader zal worden of een goede kok?”. Voor ons was dat helemaal geen punt. Daarbovenop kregen we regelmatig te horen dat we “van onze zonen homo’s zouden maken” en dat de keuzes die we maakten voor onze kinderen grote, negatieve gevolgen zouden hebben. Dat waren natuurlijk belachelijke opmerkingen. Je wordt trouwens niet “homo gemaakt”, maar simpelweg verliefd. Als ze geen homoseksuelen zouden worden, zouden ze “zeker gepest worden op school”. Met de poppen mochten de jongens volgens de mensen niet spelen, “want dat is voor meisjes”. We probeerden ons enerzijds niet te veel aan te trekken van de vervelende reacties, maar anderzijds wilden we onze omgeving duidelijk maken dat hun opmerkingen ons niet zouden demotiveren. Niemand hoeft met zulke reacties af te komen en dat is wel een boodschap die we kordaat aan de omgeving meegeven. We blijven onze zonen verschillende keuzes aanbieden en laten hen zijn wie ze willen zijn. Op dit moment spelen de jongens graag met Lego. Daar bestaat veel variatie in en die verschillende variaties hebben we ook in huis. Denk bijvoorbeeld aan *Star Wars*, maar ook aan Lego-poppen die elfjes zijn. Zelfs de oudste, die dan eerder een typische jongen zou zijn, speelt met beide varianten. Hij zoekt gewoonweg uit wat hij leuk vindt en bouwt er vervolgens op los. Daarnaast hebben ze ook Playmobil en maakt het voor hen niet uit of dat dinosaurussen zijn of dat ze kinderen verzorgen in een huisje. Ze staan simpelweg open voor beide gangen in de speelgoedwinkel.’

* Omwille van privacyredenen is Loes een schuilnaam. De identiteit van de ouder is bekend bij de studente.

4. Hoe zou jij jouw zonen omschrijven?

‘Als ouders proberen we heel veel speelgoedsoorten aan te bieden, maar we merkten al snel dat elk van onze zonen hun eigen voorkeur hadden. Zo zal onze oudste zoon niet snel omkijken naar de poppen die we in huis hebben. Misschien om de haren af te knippen (*lacht*). Mijn jongere zonen tonen wél interesse en zullen sneller liefdevol “huisje spelen”, zoals ze het zelf altijd zo mooi kunnen zeggen. Zeker mijn zesjarige zoon is heel gevoelig en zacht van karakter. Natuurlijk kan hij soms ook hard uit de hoek komen en jongensachtige dingen doen, maar een van zijn favoriete bezigheden is *De Nachtwacht* spelen, een televisieserie op Ketnet. Daarin zal hij altijd de elf voor zijn rekening nemen. Lange tijd identificeerde hij zich ook niet als jongen, maar eerder als persoon. Dat is ondertussen al wat anders, nu de school rond dit thema werkt. Toch komt hij, ondanks dat hij zich nu eerder identificeert als jongen, vaak thuis met nagellak of make-up op zijn gezicht. “Mijn juf zei dat iedereen die wou, mocht, dus ik ging ook” zei hij dan toen hij thuiskwam en dat vond ik iets heel moois om te horen. Mijn zesjarige zoon is ook iemand die heel zeker is van zijn stuk. Zo wilde hij onlangs een roze winterjas en dat was geen probleem voor mij, maar ik waarschuwde hem wel voor de eventuele reacties die hij zou krijgen op school. Ik wilde heel graag de jas voor hem kopen, maar dan moest hij ze ook blijven dragen aangezien twee winterjassen wat prijzig zou worden. Uiteindelijk koos hij voor de roze winterjas. Op de eerste schooldag werd hij een meisje genoemd. Ik hoorde hem antwoorden dat zijn klasgenoot niet juist was. “Waarom heb je dan een roze winterjas aan?”, vroegen ze aan hem. “Omdat het koud is, natuurlijk”, reageerde hij vervolgens rustig. Ik merk dus dat hij vrij sterk in zijn schoenen staat. Hij vindt zichzelf ook het mooiste met lang haar, liefst in een vlecht. Natuurlijk heeft het ook een impact op hem wanneer hij zijn voorkeuren moet verdedigen, dat is niet altijd makkelijk voor hem, maar hij blijft daar uiteindelijk altijd kalm onder.’

5. Krijg je nog vaak te maken met vervelende reacties?

‘Ik moet toegeven dat we, ondanks dat ik me er niet altijd bewust van ben, in een soort bubbel leven. Gent is namelijk een zeer fijne plaats voor de kinderen om op te groeien, een stad waar genderdiversiteit in zekere mate omarmt wordt. Als ik dan met mijn gezin naar Brussel trek, de plaats waar ik ben opgegroeid, dan merk ik wel dat die veilige bubbel af en toe doorpikt wordt. Dat was enkele weken geleden nog toen we daar boodschappen gingen doen. Mijn oudste zoon is soms wat extravert en zei daarom meteen tegen de vrouw aan de kassa: “Goeiemorgen mevrouw, ik ben een jongen!”. Ook mijn jongere zoontjes stelden zich voor aan de vrouw, maar voor haar klopte het plaatje niet toen mijn jongste zoon, die wat langer haar heeft, zichzelf ook als een jongen voorstelde. “Jij bent verkeerd, want jij bent een meisje” antwoordde ze dan. Mijn jongste zoon vertelde haar opnieuw dat hij een jongen was en de vrouw aan de kassa keek mij verward aan. Ik vertelde haar dat ik inderdaad drie zonen had, maar dat bleek zij niet te begrijpen. Uiteindelijk ging ik er niet verder op in, maar probeerde ik de situatie wel goed uit te leggen aan mijn zonen. Voor mij is het slechts een reactie, maar voor mijn zonen gaat het om wie ze zijn. Daarom is het belangrijk voor mij om met hen in gesprek te gaan over zulke situaties.’

6. Verschiet u ervan dat de traditionele ideeën rond jongens en meisjes nog steeds leeft?

‘Het traditionele idee leeft absoluut nog. Ergens is dat natuurlijk wel te begrijpen. Mensen willen een bepaald houvast kunnen hebben in een gesprek. Maar ik moet wel toegeven dat ik de indruk heb dat mensen steeds meer open staan voor diversiteit. Ja, het traditionele denkpatroon is nog verre van verdwenen, maar ik merk wel stilaan verandering.’

7. Hoe gaat de school van jullie zonen om met de genderneutrale opvoeding die jullie aan hen geven?

‘De school gaat daar gewoon in mee. Ze hebben elk een uitzonderlijk fijne juf die onze kinderen accepteert voor wie ze zijn. Zo werkten ze onlangs rond het thema Moederdag in de klas en koos de juf voor een typisch lentethema. In de klas zaaiden ze bloemen en leerden ze hoe je plantjes kunt laten groeien. Dat is niet hetzelfde bij andere leerkrachten, die bijvoorbeeld eerder hun klas zouden leren om make-up aan te brengen of hoe ze op hoge hakken moeten lopen. Niet dat dat een probleem is, want dat gebeurt ook bij ons thuis. Maar als onze kinderen enkel over auto’s zouden leren op Vaderdag, dan raken ze wel verward. Hun papa heeft helemaal niets met auto’s. Ze zouden op Vaderdag nog steeds leren over mij, hun moeder, die wel graag met de auto rijdt.’

8. Merken jullie dat jullie zonen bepaalde voordelen genieten door de genderneutrale opvoeding?

‘Het is natuurlijk mijn grootste wens dat zij gelukkig zijn op dit moment en in de toekomst. Daarnaast hoop ik ook dat hun opvoeding ervoor zal zorgen dat ze naar de persoon kijken en niet slechts naar de uiterlijke kenmerken van die persoon. Ik merk dat zij op dit moment geen onderscheid maken tussen zichzelf en iemand met dezelfde of een andere huidskleur. Ik hoop dat zij op vlak van geslacht, maar ook op vlak van mensen met een beperking geen onderscheid zullen maken, of alleszins minimaal. Dat is nu geen probleem, want mijn kinderen zeggen bijvoorbeeld niet dat ze “niet met dat kind willen spelen, omdat ze een meisje is”. Ze zouden eerder niet bevriend willen zijn, gewoonweg omdat die persoon bijvoorbeeld hun speelgoed afpakt. Ik hoop dat ze dat blijven doen: kijken naar de persoon en niet enkel naar de uiterlijke kenmerken die de persoon absoluut niet volledig kunnen definiëren.’

9. Hoe kunnen we genderneutraal opvoeden aanvaarden?

‘Opnieuw hoop ik dat wij als maatschappij voornamelijk kijken naar de persoon die we voor ons hebben en dat we die persoon behandelen op dezelfde manier zoals wijzelf behandeld willen worden. Voor mij maakt het zelfs niet uit of het over gender gaat of over religie, ras of eender welke karaktereigenschap. Respect voor elkaar moet de basis zijn van onze opvoeding en die manier van opvoeden hoeft daarom niet te veranderen omdat je toevallig een jongen of een meisje bent.’

10.2.17. *Roos A. (29) uit Moorslede*

1. Kan je jezelf kort voorstellen?

‘Ik ben Roos, een 29-jarige moeder van mijn vierjarig zoontje Knudde. Samen wonen wij in Moorslede, een provincie in West-Vlaanderen.’

2. Hoe is het idee om genderneutraal opvoeden ontstaan?

‘Ik was bij de Chiro toen ik kleiner was en vond het niet fijn om tot de meisjesgroep te behoren. Ik slaagde er dan ook in om ieder jaar als enige meisje met de jongensgroep mee te gaan op activiteit. Daarnaast ging ik ook altijd op stap met mijn vader. Ik liep dus nooit echt rond in een volledige meisjeswereld en verkoos om beide werelden op te zoeken. Ik hield niet van roze en kledjes, verkleedde me niet graag en vond koken niet interessant. Maar ik kon me wel de hele dag amuseren met modder in de buitenlucht. Ik was nooit het typische meisje en wil ook niet dat mijn zoon zich verplicht voelt om de typische jongen te zijn.’

3. Hoe verloopt de genderneutrale opvoeding in de praktijk?

‘Nadat Knudde werd geboren en al wat ouder was, koos hij de kleur van zijn slaapkamer uit. “Roze”, zei hij dan. Mijn man, die uit een traditioneel gezin komt, had het daar wat moeilijk mee. Ikzelf had daar geen problemen mee, maar uiteindelijk kozen we toch voor grijsblauwe kamerverf. Mijn man was ook verrast toen Knudde op driejarige leeftijd ervoor koos om Mega Mindy te zijn voor Carnaval, maar dat hebben we toch toegelaten. In het dagelijkse leven loopt Knudde graag rond in kledij met gekke prints of in felle kleuren zoals oranje. Hij beslist zelf mee wat hij wil dragen. Daarnaast houdt hij zich graag bezig met waar wij als ouders ons mee bezig houden. Hij stofzuigt graag het huis en vindt het fijn om met zijn vader in de tuin te werken. Als hij met speelgoed speelt, grijpt hij gewoon naar wat hij leuk vindt. Zijn meter had bijvoorbeeld nog een poppenkast staan waar niemand meer mee speelde. Knudde toonde daar duidelijke interesse in, en voor ons was dat geen probleem. Op school zou hij vaak ‘huisje’ spelen en de vaderrol op zich nemen. Als ouders staan we eigenlijk niet stil over wat voor meisjes en voor jongens is. Als Knudde graag met iets speelt en zich ergens goed bij voelt, dan zullen we dat zeker stimuleren.’

4. Ervaarden jullie reacties van de omgeving op de manier waarop jullie Knudde opvoeden?

‘Wij voeden Knudde genderneutraal op, maar zijn ons wel erg bewust van onze omgeving. Op een bepaald moment wilde onze zoon heel graag een rokje. Dat vonden wij geen probleem, maar het was niet makkelijk om een rokje voor Knudde te vinden dat hij kon dragen als we thuis bezoek hadden. Ja, we zijn ons wel bewust van wat mensen die op bezoek komen daarvan zouden denken. Daarom maakte mijn moeder een speciale rok voor Knudde waarvan mijn zoon de sluiting en het patroon zelf mocht kiezen. We proberen mijn zoon een beetje te beschermen van bepaalde, misschien zelfs negatieve reacties. Zijn grootouders hebben bijvoorbeeld een traditioneel idee over wat meisjes en jongens al dan niet mogen en dat maakt het ook niet altijd evident.’

10.2.18. *Lotte Anciaux (38), leerkracht die gendervriendelijk lesgeeft*

1. Kan je jezelf kort voorstellen?

'Ik ben Lotte en sta sinds 2006 in het onderwijs. Op dit moment geef ik les aan het vijfde en zesde leerjaar op het muzische leerhuis De Wonderfluit in Gent.'

2. Wanneer is het idee om gendervriendelijk les te geven ontstaan?

'Het idee om gendervriendelijk les te geven is twee jaar geleden bij mij ontstaan. Rond die periode vroeg de genderorganisatie Cavaria aan onze school of we rond het boek 'Gelukkige Vaderdag Sylvie' wilde werken, een boek over een vader die een transitie ondergaat. Daar hebben wij op toegezegd en al snel werkten we met de kinderen rond de boekvoorstelling, onder begeleiding van de organisatie. Een maand lang werkten we dan ook intensief rond het thema gender en transgender.'

3. Waarom kies je bewust voor 'gendervriendelijk' in plaats van 'genderneutraal'?

'De reden waarom ik de term "genderneutraal" niet in mijn mond neem, is omdat ik van mezelf niet zou durven zeggen dat ik dat ben en zo lesgeef. Ik durf wel te zeggen dat ik "gendervriendelijk" ben, omdat ik me al twee jaar bewust bezig ben met gender en welke gevolgen genderstereotypering met zich meebrengt. Mijn manier van lesgeven "genderneutraal" noemen gaat misschien een stapje te ver, omdat ik vind dat ik zelf, door de invloeden en gewoontes van de maatschappij, niet altijd genderneutraal kan zijn. Ik denk dat er nog zeker valkuilen zijn. Maar "gendervriendelijk" omschrijft mij en de manier waarop ik lesgeef wel goed, omdat ik bewust bezig ben met gender en me ook probeer te herpakken als ik bijvoorbeeld een genderstereotiepe opmerking maak.'

4. Hoe ziet een gendervriendelijke les er volgens jou uit? Kan je een voorbeeld geven?

'Gendervriendelijk lesgeven houdt voornamelijk in dat je je bewust bent van de invloed van de maatschappij op de sekse en dat de verschillen tussen mannen en vrouwen niet zo groot hoeven te zijn. Binnen mijn les probeer ik dat aan de kinderen te duiden. Daarnaast wil ik dat meisjes en jongens in mijn klas beseffen dat zij buiten de lijntjes mogen kleuren en zich niet hoeven te houden aan wat we beschouwen als traditioneel mannelijk of vrouwelijk. De klas waar ik les aan geef, heeft twee jaar geleden ook rond het boekje over transgender gewerkt en ik merk dat zij voor het thema gender erg openstaan. Zo kwam een jongen van de klas enkele weken geleden naar school met gelakte nagels en daar is nooit iemand geweest die daar vreemde opmerkingen over maakte. Integendeel, mijn leerlingen vonden het cool en deden hem na. Natuurlijk ben ik dan trots op mijn klas wanneer ze zo positief op elkaar reageren.' *(lacht)*

5. Hoe zou je jouw klas omschrijven? Zijn ze zich ervan bewust dat jij gendervriendelijk lesgeeft?

'Ik weet niet of mijn leerlingen zich ervan bewust zijn dat ik gendervriendelijk lesgeef, maar ze weten wel wat het woord betekent. Zo werkten we een keer rond magazines en een jongen koos de kleur roze voor de cover. Dat was geen probleem voor zijn klasgenoten. "Als jongens roze willen kiezen, dan mag dat want anders zijn we niet echt gendervriendelijk", zeggen ze dan.'

6. Vind je het soms moeilijk om gendervriendelijk les te geven?

‘Ik denk niet dat ik moeite heb om gendervriendelijk les te geven, maar ik stel me wel vaak de vraag in hoeverre ik dingen die minder genderneutraal of gendervriendelijk zijn mag toestaan. Voor de sportdag moest ik de klas in twee groepen verdelen en de meisjes en jongens wilden graag tegen elkaar spelen in aparte groepen. Ik twijfelde daarover, want dat was iets wat wij normaal gezien nooit doen. Uiteindelijk koos ik ervoor om het toe te staan, maar zulke situaties doen me soms wel twee keer nadenken vooraleer ik een beslissing neem.’

7. Daarnet vertelde je al dat je je soms toch laat vangen door genderstereotypen. Kan je een voorbeeld geven?

‘Dat klopt en dat komt enerzijds voor in mijn taalgebruik. Ik spreek mijn klas namelijk heel regelmatig aan met “jongens”. Anderzijds heb ik ook vaak de neiging om “de grote en sterke jongens” hulp te vragen bij het dragen van sterke dingen. Ik merk dat bij mezelf en probeer dat nu niet meer te doen. Zo vraag ik liever wie me wilt helpen dragen of vraag ik of er sterke meisjes en jongens zijn in de klas die mee willen dragen. Ik probeer elke dag om zulke situaties te mijden.’

8. Speel jij in op het moment wanneer kinderen een niet-gendervriendelijke opmerking maken?

‘Ik geloof van wel. Ik heb de mogelijkheid om snel op de bal te spelen wanneer ik niet-gendervriendelijke opmerkingen hoor. Dat komt omdat wij op De Wonderfluit elke dag starten in de kring (waar we met elkaar babbelen) en elke dag eindigen in de kring. We maken veel bespreekbaar. Als ik hen op een niet-gendervriendelijke opmerking betrap, ga ik wel niet met de vinger wijzen. Ik vraag hen bijvoorbeeld eerder waarom ze op die manier denken of waarom ze die opmerking hebben gemaakt en daarin geloven. Ik probeer hen een kritische houding aan te leren en laat hen de vraag stellen of wat zij denken effectief de realiteit is.’

9. Denk je dat jij een van de weinige leerkrachten bent die genderneutraal of gendervriendelijk lesgeeft of juist een van de meerdere?

‘Ik vrees dat ik nog tot de minderheid behoor. Leerkrachten moeten nog veel bewuster worden van gender in de klas en van het belang van een kritische houding. Ik vind dat belangrijk, omdat ik denk dat we kinderen in het lager een stuk mee vormen naar de toekomst toe. Een open en verdraagzame samenleving kunnen we enkel ontwikkelen als kinderen durven *out of the box* denken en ze kritische vragen kunnen en durven stellen bij bepaalde dingen die de maatschappij zomaar als waar aanneemt.’